

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:54

Onsdagen den 17 december

Kl. 09.00–17.05

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Mari Andersson har meddelat att hon önskar bli entledigad från uppdraget att vara ledamot i Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn består enligt 13 kap. 16 § riksdagsordningen av ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses. Val av ledamöter i nämnden bereds av konstitutionsutskottet (tilläggsbestämmelse 13.16.1).

Under förutsättning att kammaren godkänner Mari Anderssons begäran om att bli entledigad föreslår konstitutionsutskottet enhälligt att riksdagen för tiden till dess att ett nytt val har ägt rum till ledamot i Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn väljer f.d. justitierådet Kerstin Calissendorff.

Stockholm den 11 december 2025

På konstitutionsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden från och med den 17 december 2025 till dess nytt val till nämnden ägt rum till*

ledamot i Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn

Kerstin Calissendorff, f.d. justitieråd

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 november justerades.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:209

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:209 Den ökande barnfattigdomen

av Jytte Guteland (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 3 februari 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 16 december 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:211

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:211 Rätten till färdtjänst för personer med funktionsnedsättning

av Nadja Awad (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 29 januari 2026.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 december 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Andreas Carlson (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:226

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:226 Regeringens hantering av Utbetalningsmyndigheten
av Mikael Damberg (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 februari 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 15 december 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till civilutskottet:

RiR 2025:35 En tryggare bostadsmarknad – statens tillsyn på fastighetsmäklarområdet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:80 och 81 till skatteutskottet

2025/26:84 till civilutskottet

2025/26:85 och 87 till socialförsäkringsutskottet

2025/26:86 till finansutskottet

Skrivelser

2025/26:70 till försvarsutskottet

2025/26:82 till justitieutskottet

2025/26:83 till finansutskottet

Motioner

2025/26:3868 och 3869 till skatteutskottet

§ 6 2025/26:FiU2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU2

2025/26:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2025/26:1 delvis) föredrogs.

Anf. 1 DAVID PEREZ (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till finansutskottets förslag i betänkandet gällande utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Den budget som regeringen nu presenterar stakar ut kursen för att skapa mer tillväxt och ta oss ur lågkonjunkturen. Vi har lämnat den högräntemiljö som pressat både företag och hushåll bakom oss. De lån som varit i princip räntefria är ett minne blott.

I vårt närområde har vi ett krig som har varat alldeles för länge, men regeringen och Sverige har tydligt visat att Ukraina inte står ensamt. Ukrainas kamp är nämligen även Europas kamp. Låt oss hoppas att freds-förhandlingarna når framgångar!

Under förra årets debatt om samhällsekonomi tog jag upp att en av våra viktiga handelspartner, Tyskland, ännu inte har fått fart på sin ekonomi. Det är något som tyvärr spiller över på oss här i Sverige. Mycket lite har förändrats. Dyra elpriser gör det svårt för företag att expandera och konkurrera, något vi faktiskt kan känna igen här i Sverige. EU behöver skärpa sig och underlätta för både innovation och företagande. Vår allierade på andra sidan Atlanten bedriver ett handelskrig som gynnar de stora på bekostnad av de små.

De goda nyheterna är att svenska företag står förhållandevis starka under dessa förhållanden, vilket påvisar en resiliens som kommer att göra att vi får fart på ekonomin under nästa år – inte minst därför att Tidöpartiernas budget kommer att hjälpa till med just det. Om prognoserna ligger fast kommer tillväxten att landa på cirka 3 procent, enligt LO:s beräkningar.

Den höga inflationen och sedermera räntan har gjort att överskuldssättning har blivit ett verkligt problem, speciellt för hushållen. Därför har regeringen bland annat skärpt reglerna för ränte- och kostnadstak och samtidigt begränsat avdragsrätten för lån utan säkerhet. Under nästa år kommer regeringen också att sänka amorteringskravet för att färre hushåll ska tvingas ta dyra lån utan säkerhet.

Bidragsbrottsligheten fortsätter att vara ett problem. Bidragsfusk från utlandet och den grova organiserade brottsligheten riktar in sig på det allmänna och måste till varje pris bekämpas.

Utbetalningsmyndighetens arbete rullar på, och under förra året upptäcktes det felaktiga utbetalningar till ett värde av 3,5 miljarder kronor. Det är 300 miljoner mer än året innan. Ser man i stället på antalet lagförlingsbeslut där bidragsbrott har varit huvudbrott ser man att dessa har ökat från 289 år 2016 till 1 875 år 2024.

Man kan ju undra hur det kommer sig att den här sortens kriminalitet har ökat så dramatiskt, och jag tycker att det är en fråga som ni som lyssnar på debatten hemma i soffan kan ställa er.

Vi hade förhoppningar om att Utbetalningsmyndigheten skulle kunna växla upp sitt arbete med hjälp av bland annat ett transaktionskonto, men remissinstanserna påvisade alltför stora risker kopplade till detta samtidigt som nyttan skulle utebli. I stället ska myndigheten rikta in sig på det analytiska arbetet med att upptäcka och synliggöra felaktiga utbetalningar.

Herr talman! Den stora vattendelaren inom utgiftsområdet är hur arbetet med Statens servicecenter ska fortsätta. Den splittrade oppositionen föreslår, högt räknat, 50 miljoner mer än regeringen. Det är mycket pengar, men det motsvarar en anslagsökning på bara 5 procent jämfört med det regeringen föreslår.

När jag så sent som i går talade med ansvarigt statsråd Erik Slottner om detta fick jag veta att målbilden

är att det ska finnas minst ett kontor i varje så kallad funktionell analysregion, vilket motsvarar 71 kontor. Samtidigt kommer myndigheten att bli mobil och på så sätt öka tillgängligheten runt om i landet, inte minst på landsbygden.

Avslutningsvis, herr talman: Vi närmar oss ett val. Ni som lyssnar på debatten kommer att ha chansen att gå till valurnan nästa år.

Framför mig finns en opposition som är oförmögen att komma överens ens om det utgiftsområde vi nu debatterar. Det är en opposition som inte är överens om att våra rekordlåga drivmedelspriser är bra för landet och som, med minsta marginal i denna kammare, avvecklade Ringhals i förtid. Det är ett beslut som vi kommer att minnas nu i vinter och som vi kommer att göra allt för att förändra. Kärnkraft behövs för företagens och vår framtida tillväxt. Tänk på det i september!

Med det vill jag rikta ett stort tack till utskottets tjänstemän och Riksdagsförvaltningen samt önska talmannen en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 2 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Tack för det inledande anförandet, David Perez!

Jag skulle vilja fråga vad medborgarna i Arvika, Ånge, Tranås, Enköpings, Falkenberg, Lysekil, Mariestad, Brandbergen i Haninge, Bollnäs, Filipstad, Kungälv, Landskrona, Lindesberg, Motala, Trelleborg, Växjö, Åmål, Ludvika, Östhammar, Norrköping, Sandviken, Simrishamn och Piteå har gemensamt. Jag tror att ledamoten Perez vet vad jag åsyftar, för alla dessa medborgare bor i kommuner där den statliga närvaron nu försämras successivt i och med att regeringens politik tvingar Statens servicecenter att avveckla servicen där.

I några fall har nedläggningsbesluten återtagits efter kraftig opinion från lokalsamhällena, men regeringens färdriktning ligger fast: Staten lämnar stora delar av landet därhän och försämrar servicen för hundratusentals medborgare runt om i vårt land. För att uppnå en besparing på sammanlagt 150 miljoner kronor i statens budget är SD och regeringen beredda att vända de här orterna ryggen. Invånarna får i stället glädja sig åt att de genom detta bidrar till att möjliggöra historiska skattesänkningar för landets mest välbeställda.

Min fråga till David Perez är: Hur kom ni fram till att det här var en god idé?

Anf. 3 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det är inte första gången som jag får den här frågan och som vi debatterar det här ämnet, men faktum är ju att man skulle kunna idka lite självkritik när det kommer till Statens servicecenter. Är det så att myndigheten har bedrivit fullgod service runt om i landet, eller har det funnits saker som faktiskt kan göras bättre?

Det är ju det som regeringen föreslår. Vi bör släppa den klåfingrighet som har funnits angående vilka platser dessa kontor ska finnas på.

Ledamoten nämnde två orter, Östhammar och Enköpings, som tillhör mitt län. Jag kan säga att myndigheten inte har lyckats bedriva sin verksamhet på ett gott sätt där. Det har varit väldigt dyra lokaler på ganska dåliga platser, om jag får vara ärlig.

Tanken är, som jag sa i mitt anförande, att tänka om här. När Socialdemokraterna skär ned i en verksamhet – till exempel folktandvården – och gör den mobil är det faktiskt en satsning, kan jag dra mig till minnes. Jag tänker likadant här, för det vi vill göra är att öka tillgängligheten genom att göra myndigheten mobil och ta bort fasta kontor så att vi kan serva fler på landsbygden. Det är det som är syftet.

Det sker absolut en besparing, men den är på 5 procent. Givet att det ekonomiska läget är tufft och att vi i stället satsar på sänkta drivmedelspriser, sänkt elskatt och sänkt skatt för vanligt folk tycker jag att detta är en rimlig prioritering.

Anf. 4 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Vi vet ju ungefär hur befolkningsstrukturen ser ut på de här orterna. Här bor förhållandevis många äldre. På flera av dessa orter bor ganska många nyinflyttade som kommer från andra länder och som har ett starkt behov av service, vilket de har kunnat få.

Jag kan ha förståelse för att ledamoten tycker att man hela tiden måste arbeta med effektivisering och anpassa sitt lokalbehov och annat. Det hör till traditionellt förvaltningsarbete, och det är inget konstigt med detta. Det kan man göra även om man går in i en fas där man utvecklar och bygger ut verksamheten.

Jag tycker att det är märkligt att Sverigedemokraterna, som säger sig stå för utvecklingen på landsbygden och inte minst för att de äldre ska ha ett drägligt liv, är beredda att medverka till denna besparing i en budget som för 2025 omslöt 60 miljarder och för 2026 omsluter 80 miljarder. Det är märkligt att Sverigedemokraterna tycker att det är så viktigt att försämr servicen runt om i vårt land, minska tilliten och öka avståndet mellan staten och medborgarna för 150 miljoner i en så här stor budget. Varför är det en bra idé att dra isär Sverige?

Anf. 5 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar återigen Ingela Nylund Watz för frågan.

Jag skulle vilja säga att mitt svar kvarstår. I grund och botten handlar det här om prioriteringar. Sverigedemokraterna och Tidöpartierna gör andra prioriteringar än vad Socialdemokraterna gör. Det är fullt gott så.

Socialdemokraterna prioriterar bland annat höjt bistånd; det gör inte vi. Socialdemokraterna prioriterar att lägga ned kärnkraft; det gör inte vi. Socialdemokraterna prioriterar att höja drivmedelspriserna; det gör inte vi.

I grund och botten handlar politik om att man vill olika saker. Vi vill göra det enklare för vanligt folk och öka tillgängligheten.

De här myndigheterna ska vara högst tillgängliga digitalt. Nu kan ju inte alla vara närvarande i de digitala miljöerna; detta gäller bland annat folk med funktionsvariationer. Det är där det mobila alternativet ska kunna komma in och ha en avgörande verksamhet för Statens servicecenter.

Myndigheterna ska alltså inte bara öka sin närvaro genom digitala tjänster, utan de ska också öka sin närvaro genom mobila tjänster.

Ledamoten nämnde Östhammar och Enköping som två exempel. Jag kan upplysa henne om att varken nyanlända eller äldre bor på de här orterna i någon högre grad. Enköping är Uppsala läns näst största tätort, och även Östhammar är en väldigt stor tätort. Det bor till största delen svenskar på dessa platser, som är välfungerande samhällen. Jag skulle vilja be ledamoten att tänka till lite innan hon räknar upp exempel som faktiskt inte är applicerbara.

Anf. 6 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! I dag behandlar kammaren utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Eftersom vårt budgetförslag på området överstiger de ramar som riksdagen har fastställt kan vi inte reservera oss till förmån för vårt förslag. Vi hänvisar i stället till det särskilda yttrande som vi har avlämnat.

Det område vi debatterar i dag är kanske inte ett av finansutskottets mest uppmärksammade. Det är dock kanske ett av de viktigaste, eftersom det rör statens förvaltning. Jag kommer att göra några nedslag kring detta.

Regeringen menar att uppfyllelsen av målen på finansmarknadsområdet har varit god men att bland annat arbetet mot bedrägerier behöver förbättras. Regeringen förefaller vara ganska nöjd med att bankerna nu bedriver viss självreglering. Enligt vår mening är det otroligt viktigt att regeringen nu verkligen följer bankernas självregleringsarbete på ett effektivt sätt. Det måste finnas beredskap för ytterligare lagstiftningsåtgärder.

I redovisningen för den statliga förvaltningspolitiken konstaterar regeringen att minskningen av anslaget till Statens servicecenter med 150 miljoner kronor innebär att 35 servicekontor behöver avvecklas till 2027. De många debatter vi har haft om detta under senare tid visar tydligt att SD och regeringen helt saknar förståelse för vad minskad statlig närvaro betyder i de delar av landet som drabbas. Det drar isär Sverige, ökar avståndet mellan staten och medborgarna och skapar bristande tillit.

Regeringens hantering av servicekontoren har rakt igenom varit bedräglig. Korta ledtider från beslut om minskade anslag till krav på leverans ledde inledningsvis till att det som avgjorde vilka kontor som skulle läggas ned var längden på ingångna hyreskontrakt. Man gjorde ingen vidare analys än så. Det är beklämmande – inte undra på att kritikstormen tilltog.

Nu har regeringen fått kalla fötter och kommer med ett tillskott på 10 miljoner kronor för att man ska kunna leva upp till ambitionen att ge statlig service i samtliga

FA-regioner med flexibla och mobila lösningar. Det ska bli otroligt intressant att se hur det kommer att se ut och vilken servicenivå det kommer att leda till. Lita på att vi kommer att följa detta mycket noga!

För oss är det självklart att detta tillskott är helt otillräckligt. Kravet på att Statens servicecenter ska fullfölja neddragningarna ligger ju fast. Drygt 30 kontor har lagts ned eller kommer att läggas ned. Med vår budget hade Statens servicecenter fått 50 miljoner kronor mer, och den statliga närvaron hade kunnat bibehållas och till och med ökas.

Herr talman! När det gäller regeringens redovisning av arbetet med genomförandet av Agenda 2030 är läsningen lika klargörande som nedslående. Riksrevisionen konstaterar att Sverige placerade sig mycket högt i rankningen av världens länder för målpuppfyllelse när det gäller Agenda 2030 redan när arbetet inleddes 2016. Sedan dess, menar Riksrevisionen, har Sveriges målpuppfyllelse dock inte ökat nämnvärt.

Riksrevisionens slutsats är att statens arbete med Agenda 2030 inte har varit effektivt. Man menar också – och det här är allvarligt – att redovisningen till riksdagen varit bristfällig och att den senaste redovisningen till och med är ofullständig. Det är inte acceptabelt.

Herr talman! Utbetalningsmyndigheten, som tillkom på initiativ av den tidigare S-regeringen, har varit igång sedan den 1 januari 2024 och har under en tid arbetat med att införa ett så kallat transaktionskonto för att göra det möjligt att samla alla utbetalningar från välfärdssystemen. Så sent som i september 2023 gav Sverigedemokraterna och regeringen uttryck för behovet av detta i en artikel i Svenska Dagbladet. Den genomförandekommitté som förberett myndighetsstarten hade dessförinnan anført att det inte var nödvändigt att skapa ett sådant transaktionskonto utan att betalningarna kunde ligga kvar på respektive myndighet, men regeringen gick trots det vidare och basunerade ut detta i Svenska Dagbladet i september 2023.

För en dryg månad sedan kom dock besked från finansminister Elisabeth Svantesson, efter att man plöjt ned 200 miljoner kronor av skattebetalarnas pengar i utvecklingsarbetet, om att arbetet skulle avbrytas och att myndighetens arbete ska renodlas till att motverka felaktiga utbetalningar.

Det är enligt vår mening ett tecken på oskicklig styrning från regeringens sida att på detta sätt slösa bort 200 miljoner kronor i förgävesinvesteringar. Med förlov sagt, de besked vi har fått från Finansdepartementets statssekreterare på området ger ingen vidare klarhet i vad det egentligen är som har hänt. Vi får väl återkomma till detta i andra sammanhang.

Herr talman! I vårt budgetförslag har vi också gett Utbetalningsmyndigheten ett brottsbekämpande uppdrag, precis som de efterlyst. Vi vill ge dem tillgång till Polismyndighetens underrättelser om gängkriminalitet för att de ska kunna skärpa sitt arbete mot dessa individer. Vi föreslår också att de ska få mandat att intermistiskt stoppa utbetalningar i väntan på besked från ansvarig myndighet.

Vi beklagar djupt att SD och regeringen inte valde att stödja vårt utskottsinitiativ under förra veckan när vi föreslog att utskottet skulle göra ett tillkännagivande till regeringen om att man skulle ge detta uppdrag till Utbetalningsmyndigheten. Det är som sagt djupt beklagligt, men vi kommer att återkomma också i denna fråga.

Så till mitt sista nedslag. Regeringen skriver i sin budget att kriminella och oseriösa aktörer måste kunna uteslutas från offentlig upphandling och att avtal med kriminella företag måste hävas. Det är jättebra. Ett uppdrag ska också lämnas till Upphandlingsmyndigheten om att stödja kommunerna i arbetet med att motverka arbetslivs- och välfärds kriminalitet inom de offentliga affärerna. Det är också bra, och vi står helt bakom det.

Men regeringen måste också sopa rent framför egen dörr. Riksrevisionen publicerade nyligen en rapport om hur tio statliga myndigheter och bolag lever upp till lagens krav om att ställa arbetsrättsliga villkor vid offentlig upphandling. Redovisningen är nedslående, för att inte säga häpnadsväckande. De granskade myndigheterna bidrar till lönedumpning och dåliga arbetsvillkor hos sina leverantörer. Två av tre upphandlingar i riskbranscher saknar arbetsrättsliga krav. Det är helt oacceptabelt, och att regeringen inte har agerat i frågan är fullständigt oacceptabelt. Vi kommer att följa upp och granska åt vilket håll regeringen väljer att gå för att komma till rätta med detta så att statens myndigheter lever upp till dagens krav. Med tanke på hur den organiserade brottsligheten tar sig uttryck i flera former, bland annat genom exploatering av arbetskraft, måste staten föregå med gott exempel.

Avslutningsvis vill jag önska god jul till utskottskollegorna, vår ytterst kompetenta kanslipersonal, talmanspresidiet, kammarkansliet och alla som tar del av dagens debatt.
(Applåder)

Anf. 7 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag har lite funderingar gällande ledamotens anförande. Som jag nämnde i mitt eget anförande närmar vi oss ett val. Socialdemokraterna kan då behöva samarbeta med flera partier, varav ett skär ned ganska brutalt på bland annat Kammarkollegiet och Finansinspektionen, som bedriver marknadstillsyn så att allt ska gå rätt till. Vill även Socialdemokraterna skära ned på dessa myndigheter? Hur ska man annars komma överens här?

Socialdemokraterna har också aviserat att de vill införa en bankskatt på våra svenska banker. Varför vill Socialdemokraterna göra det dyrare för konsumenterna att ha en bank?

Anf. 8 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Jag tackar David Perez för frågorna. Ja, det är sannerligen frågor ställda precis i färan att vi är i upptakten till en valrörelse, men jag ska försöka svara så gott jag kan.

För det första vet David Perez att det är retorisk taktik att ställa frågor av typen ”Hur ska ni samarbeta i de frågor som ni nu på papperet inte är överens om?”. David Perez vet precis som alla andra i kammaren att i förhandlingar om regeringsbildning ger och tar man, och så får man se vad utkomsten blir.

För vår del är ingångsvärdet att myndigheter som har ett starkt uppdrag att sköta förvaltningen av staten och bidra till brottsbekämpning behöver de resurser de tilldelas. I flera fall kan de också behöva mer resurser. Vi har till exempel funderat mycket på hur man kan utveckla arbetet inom Ekobrottsmyndigheter och Bodelagsverket, och här tror jag att det går att hitta gemensamma beröringspunkter.

Bankerna har sammantaget gjort 100 miljarder i vinst under en period när räntorna har varit höga och de svenska hushållen har pressats så till den milda grad att barnfattigdomen har ökat och många hushåll i Sverige inte har haft råd att sätta näringsriktig mat på bordet. Då tycker vi att det är högst rimligt att bankerna bidrar till samhället. Det handlar bland annat om att ha nog med skatteintäkter för en väl fungerande välfärd.

Anf. 9 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Detta visar tydligt var partierna står i denna fråga. Socialdemokraterna tycker att bankerna ska bidra lite till samhället – som om de inte redan betalar skatt på vinst, vinstuttag och annat. Vi ska vara tacksamma för våra välfinansierade banker och för att vi, till skillnad från många andra länder, har ett välfungerande finansiellt samhälle. Nu går det bra för svenska banker, men så har inte alltid varit fallet. Så var inte fallet på 90-talet, och dit vill jag inte tillbaka. Vi ska alltså vara glada för att bankerna går med vinst, vilket delvis beror på den högräntemiljö vi nu tar oss ut från.

Åter till frågan. Om man inför en skatt på bankerna, tror ledamoten att skatten kommer att tas från vinsterna, eller kommer den att läggas på konsumenterna, som är fallet nio av tio gånger när en skatt införs?

Anf. 10 INGELA NYLUND WATZ (S) replik:

Herr talman! Precis som David Perez säger har vi helt skilda uppfattningar här. Bankerna i Sverige är välfinansierade, välkapitaliserade och stabila. Det finns ingen oro för de svenska bankerna. De har dessutom gjort enormt stora vinster under perioden med hög inflation och hög ränta.

När det finns hushåll i Sverige som inte har haft råd att sätta mat på bordet till sina barn, när ensamstående mammor och pappor har valt att inte äta själva för att barnen ska få mat och när föräldrar inte har haft råd att köpa vinterkläder till barnen är det rimligt att de aktörer som har dragit extremt stor nytta av inflations- och högräntemiljön också bidrar till det gemensamma. Jag är helt säker på att det är fullt möjligt och fullt genomförbart att ta ut denna extra lilla skatt på bankerna för att samhället ska få bättre resurser till välfärden.

Jag är också helt övertygad om att det kan upprättas ett system som gör att det blir transparent hur bankerna väljer att finansiera detta.

Anf. 11 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! De senaste tre åren har Sverige genomgått stora förändringar. Vi har haft hög inflation, ekonomisk osäkerhet och ett skärpt säkerhetsläge i omvärlden. Trots det har regeringen målmedvetet stärkt statens förvaltning, stärkt pensionsutbetalningarna och rustat våra myndigheter för en ny tid.

När vi i dag debatterar utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning talar vi om själva fundamentet för hur staten ska fungera. Det handlar om finansförvaltning, tillsyn av våra banker och försäkringsbolag, statistik som ger oss kunskap om samhället och statliga fastigheter och inte minst statens tjänstepensioner.

För 2026 uppgår anslaget till 22 miljarder, varav den största delen, 17 miljarder, går till pensioner. Utgiftsområde 2 är kanske inte det största området i vår budget, men man kan likna det vid nervsystemet i svensk statsförvaltning. Det handlar om hur ekonomin styrs, hur våra myndigheter fungerar och hur statens resurser används.

Moderaterna har alltid betonat vikten av en minskad men effektiv statsförvaltning. Det är inte rimligt att staten ska växa för sin egen skull. Varje myndighet och varje anslag måste granskas utifrån principen: Ger detta verklig nytta för våra medborgare?

Ett viktigt område som innefattar stora delar av statliga och kommunala verksamheter är upphandling, som också ingår i utgiftsområde 2. Syftet är att upphandling ska vara effektiv, rättssäker och tillvarata konkurrens på marknaden samtidigt som den främjar innovativa lösningar. Regeringen har därför slagit samman delar av Kommerskollegium, som har hand om statlig upphandling, med Upphandlingsmyndigheten. Därigenom kan effektivare utnyttjande av kompetens och förvaltning göras.

Inom ramen för detta utgiftsområde ligger även många mål med bekämpande av välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. Det är av yttersta vikt både för tilliten till systemet och för förvaltningen av våra gemensamma skattepengar.

Under mandatperioden har det skett många förändringar inom utgiftsområdet och strukturen för statlig förvaltning. Regeringen har till exempel tagit bort sekretesslagar, för att myndigheter lättare ska kunna dela med sig av information och samverka bättre.

Herr talman! Under många år har den statliga förvaltningen vuxit i komplexitet. Nya uppdrag har lagts till, men gamla har sällan tagits bort. Myndigheterna har blivit fler, de administrativa processerna har blivit tyngre och kostnaderna har blivit större. Det är inte hållbart och framför allt inte effektivt.

Vår regering har jobbat för effektiviseringar på flera sätt. Ett antal myndigheter har slagits samman eller föreslås slås samman. Exempel på detta är Statskontoret och Ekonomistyrningsverket samt

sammanslagningen av AP-fonder. Fler effektiviseringar är på gång. Statskontoret ska på uppdrag av regeringen analysera verksamheter och myndigheter ur ett effektivitetsperspektiv, redovisa effekterna av statliga åtgärder samt ta fram underlag för prövning av effektiviseringar.

Det är dags för en ny syn på statens roll, en syn där staten gör det den ska och gör det riktigt bra. Det ska vara kvaliteten på utförandet, inte storleken på budgeten, som avgör. Staten ska vara effektiv, inte bara stor. Staten ska vara modern och digital, inte fast i gamla strukturer. Staten ska vara till för medborgarna, inte tvärtom.

Digitalisering är ett område som lyfts fram i regeringens arbete med effektiviseringar och förenklingar. Digg, Myndigheten för digital förvaltning, ansvarar för att stödja och samordna vitaliseringen av den offentliga sektorn. De gör ett viktigt jobb med att stödja och sätta fokus på hur alla myndigheter kan jobba med att öka effektiviseringen med digitala hjälpmedel. AI är ett sådant.

Det är dock viktigt att AI inte bara blir ett digitalt hjälpmedel för befintliga processer. AI ska vara ett arbetsredskap i processförbättringar som kan ge konkreta effekter på vår samhällsstruktur.

Herr talman! Utgiftsområde 2 är kanske inte det mest uppmärksammade i budgeten, men det är kanske ett av våra viktigaste i sak. För att uttrycka det tydligt: Det offentliga Sverige ska inte vara större. Det ska vara bättre, mer effektivt, mer modernt och mer inriktat på resultat. Därför driver regeringen och Moderaterna en politik som fokuserar på kvalitet, inte kvantitet, och på medborgarnytta, inte myndighetsnytta. Vi gör mer med mindre, och vi gör det till gagn för dem som betalar: Sveriges medborgare.

Jag yrkar därmed bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Anf. 12 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Åhörare och riksdagskollegor! Jag tänker säga något om Statens servicekontor, som berörs av detta område. Men jag måste börja med pläderingarna från våra kära riksdagskollegor från Tidöregeringen om den stora sparsamhet som denna regering ska ha stått för. Jag vill ifrågasätta hur sparsam den här regeringen har varit.

Gång på gång har vi från just denna talarstol hört finansministern säga att vi ska spendera oss ur krisen. Vi ska skänka allt till alla hushåll, och därmed ska konsumtionen komma igång. I regeringens första budget, 2023, var reformutrymmet 30 miljarder. I den andra budgeten, 2024, var reformutrymmet 40 miljarder. I den tredje budgeten var det 60 miljarder. Och i år, i den stora valbudgeten, alla lånebudgetars moder, är det 80 miljarder.

Gång på gång ska man på något sätt spendera sig ur krisen. Gång på gång misslyckas man, och arbetslösheten stiger till oacceptabelt höga nivåer.

Håll i er nu! Över 400 miljarder uppskattar regeringen och Ekonomistyrningsverket att vi ska låna till

2029 med denna politik. Jag vill än en gång slå ett slag för ordet sparsamhet. Regeringskansliet till exempel har expanderat enormt mycket.

Vi vill minska den statliga byråkratin, för att kunna få utrymme till det som är viktigt. Det viktiga är att skapa tillväxt i den svenska ekonomin genom att småföretag kan anställa, så att vi kan få igång ekonomin igen och få ned arbetslösheten. Men vi ska också satsa på välfärdens kärna, på vård, skola och omsorg och på den service som ofta är så svag att den förstärker klyftorna i vårt land.

Jag vill prata om ett område som verkligen berörs av detta utgiftsområde: de statliga servicekontoren. Statlig service i hela landet och närvaro på många orter i Sverige är i högsta grad praktiskt viktigt men även symboliskt viktigt. Därför var vi i Centerpartiet drivande för att statliga servicekontor skulle finnas på de 148 orter runt om i landet där staten historiskt ibland har varit undvikande och försvinnande.

Jag vet inte om alla känner till grundtanken bakom dessa servicekontor, men allt fler på dessa orter gör det. Det handlar om att det ska vara enklare för invånare och företag att komma i kontakt med myndigheter som Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Migrationsverket. Tidigare hade dessa myndigheter egna mottagningar och öppettider, och de gav i värsta fall invånarna motsägelsefulla svar om vad de skulle göra. Här skulle det samordnas, och det skulle finnas närvaro.

Vad gör då regeringen? Vi har talat om sparsamhet. Vad ska vi ha sparsamheten till om inte för att kunna ge just grundläggande service? För ynka 50 miljoner ska man dra in mer än 30, sannolikt 35, kontor runt om i landet. Jag tackar min kollega som gick igenom den långa listan; det handlar om orter som Arvika, Bollnäs, Mariestad, Nordmaling, Ånge och Åmål, många av de små orterna i landet och på den svenska landsbygden.

Det talas om att man ska ha mobila kontor, vilket är jättebra, och flexibla metoder, vilket också är jättebra. Men det är inte genom att avveckla de här samordningskontoren och bara ha ett i varje funktionell arbetsmarknadsregion som man får den styrka som behövs i servicen på landsbygden.

Vi behöver utveckla och investera i vård, skola och omsorg men också i service på den svenska landsbygden, för klyftorna är i dag alldeles för stora. Jag ska återkomma till det i en annan debatt senare i dag.

Det är en sorg att den här regeringen, som pratade så mycket om landsbygden före förra valet och kanske kommer att göra det igen inför det här valet, gjorde en sak i ord före förra valet och en annan sak i praktiken efter valet. Låt det inte ske en gång till! Låt oss satsa på det som är viktigt på den svenska landsbygden!

Anf. 13 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag reagerade på vad ledamoten anförde här – att det är viktigt att idka sparsamhet, att man inte ska låna för lättvindigt och den sortens retorik.

Jag kan sympatisera med den hållningen, men givet att vi är i en lågkonjunktur och att vi måste satsa oss ur en lågkonjunktur måste vi antingen låna eller höja skatten. Det är väl de alternativ som finns på bordet.

Centerpartiet vill inte låna i den grad som regeringen gör. Samtidigt vill man samarbeta inför valet med partier som är beredda att överge det balansmål som vi alla kommit överens om och i stället ha ett underskottsmål. Är Centerpartiet berett att gå mot ett underskottsmål för Sverige?

Som vi hörde tidigare i debattreplikerna är Socialdemokraterna inte beredda att ge gehör för er politik. De besparingar som ni har på det här utskottsområdet förkastar man rakt av. Min fråga är därför: Kommer Centerpartiet att kunna samarbeta med Socialdemokraterna inför valet, eller vad är planen?

Anf. 14 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Ja, i brist på en politik som övertygar allmänheten och väljarna pratar den här regeringen och dess dominerande parti, Sverigedemokraterna, väldigt mycket om alla andras politik och väldigt lite om sin egen.

Men eftersom frågan nu är ställd av ledamoten ska jag säga att det faktum att både den här regeringen under Sverigedemokraterna och delar av oppositionen är väldigt lite sparsamma inte ett dugg förändrar iveren hos Centerpartiet att vara sparsam. Tvärtom! Ställda inför två alternativ som inte kan prioritera välfärdens kärna och en regering som märkligt nog prioriterar det extremt lite trots allt man har sagt om landsbygden – där ligger faktiskt oppositionen bättre till – kommer vi att vara den kraft för sunda statsfinanser och statsfinansiell disciplin som vi alltid har varit. Det är bara så vi får resurserna.

Jag vill bara understryka en annan del av det jag sa i mitt anförande. Nu tittar jag inte på Sverigedemokraterna, för ni har aldrig brytt er om det, utan jag tittar på vännerna från den före detta borgerligheten. Ni har helt glömt bort hur man får igång ekonomin med hjälp av företag, med hjälp av tillväxt och med hjälp av sänkta skatter för småföretag. Då får man inte resurserna. Då förlorar man resurserna på hög arbetslöshet, låg tillväxt och konkurser. Det kommer vi, precis som i alla samarbeten vi haft, att vara en kraft för framöver.

Anf. 15 DAVID PEREZ (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret, även om jag inte kan påstå att det var något svar. Man har inte gett besked om man ska kunna samarbeta med Socialdemokraterna. Man har inte gett besked om man ens ska kunna komma överens om det här utskottsområdet.

Det är ett fantastiskt besked från Centerpartiet: Vi är inte beredda att rucka på någonting. Bra! Då vet väljarna det. Ni kommer inte att kunna samarbeta med Socialdemokraterna, och ni är inte intresserade av att samarbeta med Tidöpartierna heller. Bra! Då är en röst på Centerpartiet bortkastad, kan man väl sammanfatta det som.

Jag ska passa på att ställa en avrundande fråga.

I regeringsställning har man förmånen att få föredragningar från bland annat Finansdepartementet. De har tittat på de olika budgetförslagen och sett att Centerpartiets budgetmotion faktiskt är underfinansierad, inte minst för att man vill ge så pass mycket stöd till Ukraina – mest av alla partier. Hur ska detta då finansieras? Ska man skära ned på försvaret? Ska man skära ned på Polismyndigheten? Ska man skära ned på skola, vård och omsorg? Eller ska man bara ge mer åt allt? Jag önskade att jag levde i en värld där man kunde ge allt åt alla, men det funkar ju inte så. Det funkar inte så, så hur ska ni finansiera er budget?

Anf. 16 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Nu uppstår det intressanta frågeställningar här.

Jag trodde att även Sverigedemokraterna, trots sitt förflutna av en alltför nära vurm för Kreml, stod fullständigt bakom stödet till Ukraina i sin helhet. Jag ser att ledamoten nickar – bra! Jag tror att vi är överens om att det stödet, eftersom det pågår ett krig i Europas hjärta, måste ligga utanför de vanliga budgetramarna. Det är en grundläggande princip i dagens läge. Vi är beredda att ta av vår statsskuld; därvidlag råder inget tvivel. Men vi gör det för att det är ett exceptionellt läge i Ukraina. Jag hoppas att ni står bakom det.

Att Centerpartiet vill mer är inte bara för att det är moraliskt rätt utan för att kostnaderna om vi inte satsar mer på Ukraina nu kommer att bli oerhört mycket större eftersom det är vår sköld mot Putin och den ryska aggressionen i Europa. Det var den ena delen.

Den andra delen var återigen det här som sägs återkommande: Ni i Centerpartiet är helt irrelevanta. Ni är helt meningslösa. Men samtidigt är vartenda ord ni säger om allt oerhört viktigt.

Ja, vad beror det på? Jo, alla vet att det är vi som kommer att avgöra hur politiken ser ut under nästa mandatperiod. Man får liksom bestämma sig för hur man ska ha det.

Vi är jättetydliga. Vi måste ha en företags- och tillväxtpolitik. Vi måste ha en politik som sänker utsläppen. Vi måste bryta med det som går ned i backen just nu i den nuvarande regeringspolitiken. Och vi har sagt att vi är beredda att jobba som vi har gjort tidigare med Socialdemokraterna för att få en sådan politik som i januariavtalet. Vi kommer att göra det igen om det skulle behövas. Men vi är också beredda att jobba med de före detta borgerliga om de lämnar er i Sverigedemokraterna och den här misslyckade strategin. Det står vi redo att göra, för Sverige behöver den politiken och Sverige behöver vända utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 Allmänna bidrag till kommuner

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU3

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner
(prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 17 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag finansutskottets betänkande nummer 3 *Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner*.

Grunden för den del av statens budget som vi i dag behandlar är den samverkan som sker mellan Sverigedemokraterna och regeringen inom ramen för Tidöavtalet. Det är också mandatperiodens sista budgetförslag som avser ett helt år och som nu ligger på riksdagens bord för beslut.

Med drygt nio månader kvar till valet är det rimligt att stanna upp och reflektera över vad denna mandatperiod faktiskt har inneburit, särskilt inom just detta utgiftsområde, och att samtidigt jämföra med läget före maktskiftet 2022.

Vi ärvt då ett Sverige präglad av extremt hög inflation, en inflation som inte uppstod av en slump utan var en följd av medvetna politiska vägval från den tidigare socialdemokratiska regeringen med stöd av Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Det var en politik som gjorde det dyrt att leva i Sverige.

Herr talman! Dessa partier stängde fullt fungerande kärnkraft i södra Sverige. Konsekvenserna kom snabbt: Elpriserna sköt i höjden. Det blev dyrt för människor att värma sina hem, dyrt för företag att producera, dyrt för idrottsliv att hålla ishallar och andra anläggningar igång och dyrt för kommuner och regioner att bedriva sin verksamhet.

Pengar som i stället hade kunnat gå till välfärden, till bättre förutsättningar i skolan, till äldreomsorgen eller till personalens arbetsmiljö gick rakt ut i ökade elkostnader.

Som om detta inte vore nog höjde man dessutom reduktionsplikten kraftigt. Priserna på bensin och diesel steg, och de steg kraftigt. Det blev dyrare för vanligt folk att ta sig till jobbet, dyrare för regionerna att driva kollektivtrafik och dyrare för företag runt om i landet att transportera varor. När driften blev dyrare ökade transportkostnaderna, och i förlängningen blev även maten och andra nödvändiga varor dyrare. Sverige genomlevde en verklig kostnadskris under den socialdemokratiska regeringen.

Det här var inte bara olyckliga omständigheter som råkade inträffa. Det var resultatet av politiska beslut fattade i denna kammare av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Centerpartiet. Man valde bort svenska hushåll och våra kommuner och regioner till förmån för egna ideologiska ambitioner.

Herr talman! Vi närmar oss nu år 2026. Under denna mandatperiod har Sverigedemokraterna och regeringen vidtagit en rad åtgärder för att steg för steg reparera skadorna av den politik som tidigare förts av bland annat Socialdemokraterna.

Inflationen har nu bekämpats. Reduktionsplikten har sänkts, och Sverige har i dag bland de lägsta priserna på bensin och diesel i hela västvärlden. Skatten

på bensin och diesel har sänkts. De första stegen mot ny kärnkraft har tagits för att säkra stabil elproduktion och rimliga elpriser på lång sikt. Inkomstskatterna har sänkts, och från 2026 halveras dessutom skatten på mat – något som också påverkar kostnaderna för våra kommuner och regioner.

Det är några tydliga exempel på den politik som bedrivits sedan 2022. Sammantaget innebär detta att det har blivit bättre förutsättningar för svenska hushåll att fungera, det har blivit bättre förutsättningar för kommuner och regioner att bedriva sin verksamhet och stabiliteten i offentlig sektor har stärkts.

Herr talman! Tack vare att inflationen nu har pressats tillbaka ser vi att kostnadsökningstakten för kommuner och regioner har sänkts. De kraftigt ökade pensionskostnader som tidigare drev upp utgifterna har börjat normaliseras. Det ger bättre möjligheter till balans och långsiktig planering.

För att ytterligare stötta kommuner och regioner ligger de utökade generella statsbidragen kvar även nästa år. Det är värt att tydligt säga att de generella statsbidragen aldrig har varit så stora som de är nu. Hela detta utgiftsområde uppgår till närmare 181 miljarder kronor. Det är medel som går direkt till kommuner och regioner för att skapa förutsättningar för en stark och likvärdig välfärd i hela landet.

Samtidigt har kommuner och regioner ett eget ansvar. Det krävs fortsatta anpassningar, prioriteringar och en vilja att pröva nya lösningar. Skattebetalarnas pengar måste användas där de gör störst nytta.

Ett exempel kan vara att se över stöd till olika organisationer och verksamheter som inte är en del av kärnverksamheten. I Region Gävleborg har man exempelvis sett över det offentliga stödet till studieförbund, bland vilka Socialdemokraternas kampanjorganisation ABF ofta varit en av de största mottagarna av stöd. Detta bör fler regioner och kommuner göra. Dessa medel kan då i stället användas direkt i välfärden till personal, till barn och unga eller till våra äldre.

Herr talman! Under mandatperioden har Sverigedemokraterna och regeringen levererat ett stort antal propositioner inom migrations- och rättspolitik. Det handlar om reformer som både påverkar arbetet i offentlig sektor och skapar förutsättningar att minska kostnader som är kopplade till den tidigare förda migrationspolitiken.

Kommunerna har till exempel fått ett tydligare ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Det är nödvändigt. Brottsförebyggande arbete är en kedja som löper genom hela samhället och som kräver samordning.

Vi har också fattat beslut om lagstiftning som gör det betydligt enklare att sätta upp trygghetskameror. Det är något som både kommuner, regioner och Polismyndigheten nu har bättre förutsättningar att använda. Vi har därtill infört möjligheten till vistelseförbud, något som skapar förutsättningar för tryggare stadsmiljöer och gör att vi får bort problem från bibliotek och badhus. Det gör också att hederliga butiksägare kan få bedriva sin näringsverksamhet i lugn och ro och på så sätt också bidra till det svenska samhället.

Migrationspolitiken har lagts om i grunden. Antalet asylsökande är i år det lägsta sedan 1980-talet och bedöms fortsätta minska när nya lagar träder i kraft. Kraven har skärpts, och tillgången till svensk välfärd stramas åt. Det kommer inte längre att vara möjligt att sätta sin fot i Sverige och omedelbart få tillgång till svensk välfärd och stöd finansierat av våra skattebetalare. Man måste kvalificera sig in i välfärden. Detta minskar incitamenten att söka sig hit, det minskar statens bidragskostnader, det avlastar sjukvården och det ger kommunerna större stabilitet i deras verksamheter.

Herr talman! Detta är också ett vägval. En rödgrön valseger 2026 skulle innebära en återgång till kraftigt ökad migration, fortsatt nedläggning av kärnkraft samt höjd reduktionsplikt och högre skatter på bensin och diesel. Till detta kommer höjda skatter på arbete, inkomster och fastigheter. Det skulle bli dyrare att arbeta i Sverige, dyrare att driva företag och dyrare att bedriva välfärd. Det skulle helt enkelt bli dyrare att vara svensk och att leva i ett rödgrönt Sverige.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis beröra frågan om svensk sjukvård och bemanning. I debatten om detta sprider oppositionen ofta en bild som inte stämmer med verkligheten.

Jag bad riksdagens utredningstjänst att granska utvecklingen inom svensk sjukvård mellan 2022 och 2025, och resultatet är tydligt. Inom våra regioner har exempelvis antalet barnmorskor ökat med 3,2 procent. Antalet läkare utan specialistkompetens har ökat med 1 procent, och antalet läkare med specialistkompetens har ökat med 6,1 procent. Antalet sjuksköterskor har ökat med 3,7 procent, antalet tandläkare med 1,8 procent och antalet undersköterskor och skötare med 2 procent.

Totalt har personalen inom dessa grupper ökat med 2,4 procent under mandatperioden. Detta ska jämföras med att Sveriges befolkning under samma tid har ökat med cirka 0,6 procent. Det innebär att vårdpersonalen har ökat betydligt snabbare än befolkningen. Det är ett mycket positivt besked.

Samtidigt har anslaget inom detta utgiftsområde till stöd för regioner och kommuner ökat med omkring 24 miljarder kronor sedan 2022.

Med detta sagt, herr talman, känner jag mig trygg i att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Jag vill också passa på att önska utskottskollegor, utskottskansli, riksdagsförvaltningen och talmanspresidiet en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 18 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna säger ju ofta att de står på landsbygdens och de små kommunernas sida. Det låter bra i valrörelser, men i praktisk politik gör Sverigedemokraterna något helt annat.

Sverigedemokraterna ställer sig alltså bakom en budget där de generella statsbidragen urholkas, där utjämningen försämrats och där små kommuner lämnas ensamma med ökande behov och ökande kostnader. Små kommuner har inte samma möjligheter i

normalläget. De har heller inte samma möjligheter att ta tag i de svårigheter de står inför. De kan inte skära bort det som inte behövs, för redan nu är det som finns kvar kärnverksamhet: skola, äldreomsorg och socialtjänst.

När staten drar sig tillbaka slår det direkt mot människors vardag. Man kan inte säga sig värna hela landet och samtidigt stå för en politik som gör att välfärden försämras just där den redan är som mest sårbar. Det är inte att stå upp för landsbygden – det är att svika den.

Jag vill fråga Mattias Eriksson Falk: Vad säger du till de små kommuner som nu kämpar ännu hårdare för att bevara en bra välfärd så att vi får en god välfärd i hela landet?

Anf. 19 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag måste säga att det är ganska magstarkt när Socialdemokraterna står och oroar sig för landsbygden med tanke på den migrationspolitik som ni står bakom och har fört i det här landet i decennier. Det var framför allt små kommuner som drabbades av detta när ni snabbt ökade invandringen till vårt land och de små kommunerna fick ta smällen. Det var något som ledde till att kostnaderna för försörjningsstöd sköt i taket, och det skapade problem för de mindre kommunerna att snabbt öka investeringarna i förskolor och skolor, som de egentligen inte hade ekonomisk kapacitet att göra. Och nu försöker ni skylla det på Sverigedemokraterna. Det är magstarkt.

Sverigedemokraterna och regeringen försöker skapa bättre förutsättningar för kommunerna runt om i Sverige, både i städer och på landsbygden. Det handlar bland annat om att sänka kostnaderna för försörjningsstöd. Vi kommer att införa ett tak, vilket kommer att minska kostnaderna. Det här handlar alltså om att minska migrationen till Sverige, vilket vi har lyckats med. Det kommer också att skapa en bättre balans för kommunerna och sjukvården att planera sina verksamheter och inte stå med de snabba utgiftsökningarna som Socialdemokraterna bidrog till.

De generella statsbidragen ligger kvar, och de har aldrig varit så här stora. Dessutom har de ökat kraftigt från 2022 när Sverigedemokraterna och regeringen inledde det samarbete som vi känner som Tidöavtalet. Det har bidragit till att skapa förutsättningar för kommuner och regioner att fungera.

Jag tycker att väljarna snarare ska vara mer oroliga för den politik som Socialdemokraterna avser att föra efter nästa val. Man avser att skapa sämre förutsättningar för elförsörjningen, öka migrationen och ställa om samhället till att återigen öppna bidragskranarna. Det kommer att skapa sämre förutsättningar för kommunerna att fungera.

Anf. 20 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag får be Sverigedemokraterna att ta ansvar för den politik man för, inte hela tiden försöka

skylla ifrån sig eller ge en bild av vad den socialdemokratiska politiken ska innebära som faktiskt inte är sann.

I dag pratar vi om välfärden. Jag ställde en fråga om välfärden i de små kommunerna, i de glest befolkade kommunerna på landsbygden, som nu har fått ett mycket tuffare läge än innan Sverigedemokraterna fick makten att bestämma över situationen och läget i Sverige.

Det som har hänt är att man tog bort det särskilda stödet som var riktat till de små kommunerna i glesbygd och på landsbygden som har det särskilt tufft. Det som dessutom har hänt är att det förslag till utjämningsystem som har funnits ganska länge, som skulle innebära bättre förutsättningar för de små kommunerna i glesbygd och på landsbygden, inte har lagts fram. Det man i stället lägger fram är ett förslag som innebär att man tar från några småkommuner och ger till andra småkommuner, vilket kommer att innebära stora försämringar för de små kommunerna om det blir verklighet.

Jag hoppas att Sverigedemokraterna genom Mattias Eriksson Falk kan ge ett svar på varför man inte står upp för de människor som bor i glesbygd och på landsbygden i Sverige. Varför står man inte upp för hela Sverige i dag?

Anf. 21 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)
replik:

Herr talman! Vad jag redan har sagt kvarstår, nämligen att det är magstarkt att höra Socialdemokraterna stå här i talarstolen och säga att vi inte skulle bry oss om landsbygden. Det är ju en migrationspolitik och energipolitik som har skapat sämre förutsättningar för kommunerna att fungera. Det är ni som har drivit upp kostnaderna och skapat en obalans i välfärden, som kommunerna och regionerna har gjort sitt bästa att möta. Det är er politik som har lett dit.

Problemet är att Socialdemokraterna inte förstår sin egen koppling till den ohållbara politik man har fört på många områden och hur det har påverkat välfärden i Sverige. Vi försöker städa upp efter Socialdemokraterna, och det är klart att det tar tid. Därför har vi ökat stöden till kommuner och regioner, och vi kommer att införa bidragstaket som kommer att minska kostnaderna för kommunerna när det gäller försörjningsstödet.

Vad gäller utjämningsystemet har åtminstone jag sett att det har aviserats en proposition från regeringen. Jag vet inte vad den innehåller, och jag vet inte om Socialdemokraterna kanske vet. De har kanske en bättre ingång till Regeringskansliet än vad mitt parti har – det är helt omöjligt att veta för min del. Vi får helt enkelt invänta propositionen och se vad den innehåller. Mer än så kan jag inte säga vad gäller utjämningsystemet – både ledamoten och jag deltog i den kommitté som lade fram ett förslag.

Sverigedemokraterna står för en hållbar migrationspolitik, och vi står för att man ska kvalificera sig in i välfärden. Socialdemokraterna står för raka

motsatsen, där migrationspolitiken kommer att öka med ett skifte där ni får inflytande över regeringspolitiken i landet. Kostnaderna för bidrag till dem som precis har kommit till Sverige kommer att öka kraftigt. Det oroar mig, och det borde oroa svenska folket vad ett maktskifte 2026 skulle innebära.

Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för ett anförande som i och för sig inte handlade jättemycket om välfärden, som jag trodde var det vi debatterade i dag. Det var mest annat, men något litet var det ändå om den offentliga sektorn och välfärden.

Det är positivt att det finns fler anställda läkare än förut, men ledamoten sa inte speciellt mycket om sjuksköterskorna, undersköterskorna och specialistsjuksköterskorna. Här vet vi att det finns stora tapp, och här vet vi att det inte finns tillräckligt många som vill eller kan jobba inom vården och ta de tjänster som finns. Vi vet också att underfinansieringen leder till att man inte kan anställa. Det är därför de enormt långa vårdköerna finns i dag. Vi kan inte öppna avdelningar eftersom det inte finns någon som kan ta hand om patienterna som ska ligga där.

Här hör jag inte att Sverigedemokraterna ger något som helst svar. Vad vill man egentligen göra för att korta köerna i vården? Man lägger inte till mer pengar i allmänna bidrag, och man stöttar inte på andra sätt.

Vi behöver locka människor till vården, och vi behöver locka fler som vill arbeta i eller komma tillbaka till yrket. Finns det några förslag i Sverigedemokraternas tankar för den här budgeten, eller går allt ut på att skrämma alla i den svenska debatten för en stor migrationsfara som egentligen inte finns?

Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna. Jag delar inte bilden av att jag inte pratar om välfärden. I välfärden hänger just migrationspolitiken och kriminalpolitiken ihop. Den migrationspolitik som fördes under den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen, och även av Socialdemokraterna ensam i regeringsställning, skapade just ohållbara förutsättningar även för välfärden. Kostnaderna drevs upp på grund av stora investeringar. Det fanns inte lokaler eller personal för att täcka vad er migrationspolitik ledde till. Det skapade problem för välfärden, inte minst i mindre kommuner.

Kriminalpolitiken hänger också ihop med välfärden. Vi har sett hur kriminella organisationer och sammanslutningar utnyttjar de svenska skattebetalarna genom tillgången till svensk välfärd, och vi försöker strypa de delarna. Det finns ett sammanhang som jag tycker att man måste peka på, och vi har lagt om politiken för att skapa bättre förutsättningar.

Vad gäller personalen inom svensk sjukvård sa jag i mitt anförande att antalet läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor och undersköterskor ökat med totalt 2,4 procent sedan 2022, det vill säga fram till nu

2025. Personalen har ökat i antal inom svensk välfärd i fråga om regionerna, samtidigt som den svenska befolkningen inte har ökat i lika stor utsträckning. Det skapar bättre förutsättningar för att bedriva vård.

Det är ingen hemlighet att det i fråga om migrationspolitiken finns ett större vårdbehov som har påverkat den svenska sjukvården och regionerna under lång tid. Den har drivit fram längre köer. När migrationen minskar kommer vårdköerna att minska. Det här kommer att ta tid att jobba i kapp, och jag vill rikta ett stort tack till vår sjukvårdspersonal som har stått ut med er migrationspolitik i många år.

Anf. 24 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Tyvärr fanns det inte speciellt mycket lösningar utan mer av samma om att det handlar om migrationspolitiken.

Jag vet inte om ledamoten inte är medveten eller om han försöker låtsas som att det inte är så, men hur den demografiska utvecklingen ser ut i Sverige kommer inte i första hand av att vi fick in människor med större vårdbehov i Sverige utan av att utvecklingen går mot en åldrande befolkning. Det är en utveckling som vi delar med övriga Europa. Det kräver mer vårdinsatser.

Samtidigt har vi färre människor i vårt land som är beredda att ta dessa arbeten därför att de är för lågt betalda och man får slita för hårt. Här hade det varit välkommet ifall regeringen och Sverigedemokraterna hade levererat lite på att göra det lättare att få fler medarbetare och en bättre arbetsmiljö.

När det kommer till välfärds kriminalitet är det ändå lite intressant. Mycket av det som orsakar välfärds kriminaliteten är ju just att vi tillåter vinster i välfärden. Det gör att man som kriminell har mycket bättre förutsättningar att gå in och lägga anbud eller ta över verksamheter för att sedan bedriva en helt oseriös verksamhet där man plockar ut pengar.

Jag tänkte egentligen ställa en annan fråga, men jag måste ändå fråga ledamoten: Vad har ni i Sverigedemokraterna för svar på det här? Kan ni tänka er att minska eller ta bort incitamentet vinster i välfärden och därmed komma åt den brottslighet som vi ser är så utbredd i dag?

Anf. 25 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att det finns kommuner i dag som tar initiativ för att skola om viss personal inom välfärdsverksamhet som inte bedrivs i lika stor utsträckning så att de kan ta andra jobb som exempelvis barnskötare och undersköterskor. Det är välkomna initiativ som kommunerna tar, och det är bra att de tar dem.

Jag måste ändå komma tillbaka till att Miljöpartiet och Socialdemokraterna alltid försöker ifrågasätta kopplingen mellan en ohållbar migrationspolitik och välfärdsverksamheten. Som jag sa skapade den migrationspolitik som tidigare fördes under S-MP-regeringen och S-regeringen dåliga förutsättningar för svensk

välfärd att fungera, då man snabbt såg till att driva upp kostnader och även såg till att det inte fanns förutsättningar att bedriva en bra skolverksamhet vare sig i städer eller på landsbygden.

Det är intressant att prata om personalen i välfärden rent generellt och om lönerna. Om det är så att lönerna är låga är det ju där problemet ligger, men det kommer man inte åt genom att låta nya människor komma till Sverige och ta dessa jobb eller genom att se till att lönerna i verksamheterna hålls nere, i stället för att skapa förutsättningar för människor att leva på den lön de har.

Nu hör vi att Miljöpartiets och Socialdemokraternas lösning är att ha en stor migrationspolitik så att man kan se till att välfärdsverksamheterna pressas och människor tvingas ta lågavlönade jobb. Det är deras lösning i stället för att se till att lönerna stiger och förutsättningar skapas för att människor faktiskt ska vilja ha dessa jobb och utbilda sig till dem.

Jag tycker att det är tråkigt att det här blir framtiden med en eventuell ny rödgrön regering efter valet 2026. Det oroar mig. Det borde också oroa svenska väljare, framför allt den vårdpersonal som redan i dag finns inom välfärdsverksamheter och som sliter enormt för att städa upp efter den politik som de rödgröna tidigare förde. Vi ser vi nu till att ändra på den för att skapa stabila förutsättningar för svensk välfärd och för det svenska samhället i stort, så att det kan börja fungera igen och så att Sverige blir bra.

Anf. 26 EVA LINDH (S):

Herr talman! Allmänna bidrag till kommunerna, statsbidrag och kommunal ekonomi kan låta tekniskt och byråkratiskt, men bakom dessa ord finns något större. Där finns våra barns trygghet, där finns våra äldres omsorg och där finns varje människas möjlighet att leva ett gott liv. Det är själva kärnan i den svenska välfärdsmodellen.

Det är ingen hemlighet att välfärden är satt under hårt tryck. Regioner och kommuner från norr till söder vittnar om samma sak: ökande behov och ökande kostnader, men inte ökande resurser.

Förskolan har allt större barngrupper, skolan kämpar med stödbehov som växer men inte finansieras, socialtjänsten går på knäna, ungas psykiska ohälsa ökar, vårdens personal pressas och springer allt fortare och äldreomsorgen pressas av allt tuffare arbetsvillkor.

Det är den verklighet som varje förtroendevald gör vad de kan för att lappa och laga. På många håll är de riktigt bra på det. Det är den verklighet som många lärare, undersköterskor och socialsekreterare möter varje dag. Det är den här verkligheten som regeringen och Sverigedemokraterna väljer att göra mindre.

Regeringens politik innebär att de generella statsbidragen till kommuner och regioner inte räknas upp i takt med behoven, utan de står i praktiken still medan kostnaderna rusar. Detta får konsekvenser för välfärden och därmed för människors vardag. Det är inte bara olyckligt, utan det är ett svek – ett svek mot välfärdens personal, ett svek mot äldre som behöver

omsorg, ett svek mot barn som behöver trygghet och ett svek mot ett samhälle som vill hålla ihop.

Låt oss vara tydliga: När regeringen och Sverigedemokraterna talar om ansvarstagande, budgetdisciplin och svåra tider är det egentligen något helt annat de säger. De säger att skattesänkningar är viktigare än välfärden. De säger att vinster i välfärden är viktigare än trygghet. De säger att undersköterskan, läraren och socialsekreteraren ska lösa sina uppdrag med mindre, därför att staten har valt att ge mindre. Det är en politisk värdering, och den är fel.

Den svenska välfärden är inte en kostnadspost bland andra. Den är vårt samhälles infrastruktur. Den är grunden för tillit, trygghet, utveckling och jämlikhet. Den är en del av vår värdegrund – tanken att alla människor har lika värde och lika rätt att lyckas, oavsett var man bor eller vilka föräldrar man har.

Välfärden är vår gemensamma trygghet. Den är grunden för ekonomisk jämlikhet men också för ekonomisk utveckling. Välfärden gör oss fria. Det är därför de allmänna statsbidragen är så viktiga. De är själva verktyget för att garantera likvärdig välfärd.

Man borde i stället stärka äldreomsorgen när allt fler lever längre och har omfattande vård- och omsorgsbehov. Man borde stärka skolan när lärarbristen tilltar och fler elever behöver stöd. Man borde stärka socialtjänsten när den psykiska ohälsan bland barn och unga når nya nivåer. Man borde stärka vården när köerna växer och personalen går på knäna.

Det här är inte bara en fråga om kronor och ören, utan det är en fråga om vilka vi vill vara som samhälle. Välfärden formade Sverige. Den byggde vår demokrati, vår tillit och vår trygghet. Den gjorde att generationer av barn kunde växa upp med framtidstro. Den gjorde att människor kände att samhället bar dem när livet blev svårt.

Att nu låta välfärden försvagas är att låta sammanhållningen försvagas. Det är att skapa ett mer ojämlikt, mer otryggt och mer splittrat Sverige. Ett land som inte investerar i välfärden investerar i ojämlikheten.

Herr talman! Regeringen sviker särskilt de små kommunerna. För att uppnå en mer likvärdig välfärd finns ett utjämningssystem som ska jämna ut skillnader i skattekraft och kostnadsnivåer mellan kommuner och regioner. Trots detta kvarstår stora skillnader.

Många mindre kommuner och många kommuner och regioner i glesbygd kämpar med växande ekonomiska underskott, svårigheter att rekrytera personal och ökande krav inom välfärden. De pressas nu väldigt hårt. Det gäller även kommuner som har omfattande socioekonomiska utmaningar.

Mindre kommuner har högre kostnader per invånare. Detta är välkänt, och det är därför utjämningssystemet finns. Den parlamentariska kommitténs förslag låg färdigt redan i början av den här mandatperioden. Regeringen hade kunnat lägga fram ett genomarbetat helhetsförslag för att skapa en mer likvärdig välfärd.

I stället valde man att gå fram med en liten del som innebär stora negativa effekter för de små kommuner som nu kommer i kläm. Regeringen vill nu alltså

genomföra en liten del av det förslag till utjämnings-system som vi lade på bordet. Det slår väldigt hårt mot de kommuner som man säger sig vilja hjälpa. Det är orättfärdigt. Om förslaget går igenom i riksdagen förlorar många kommuner betydande resurser, trots att deras förutsättningar redan är tuffa.

Det här är inte vad Sverige behöver. Sverige behöver i stället en mer jämlik välfärd i hela landet. Vi behöver en regering som ser hela landet, inte en som vänder ryggen åt de små kommunerna.

Herr talman! Konsekvenserna av årtal av privatiseringar och avregleringar borde vid det här laget vara uppenbara. När skattemedel som är avsedda för skolböcker, lärarlöner, omsorgsplatser och sjukhusplatser i stället tas ut som vinster är det inte välfärden som prioriteras. Då är det vinstjakten som prioriteras.

Resultatet ser vi tydligt. Ojämligheten i vården har ökat. Segregationen i skolan har fördjupats. Barns utbildning har gjorts till en marknad, där pengar som behövs i klassrummen i stället hamnar hos internationella riskkapitalbolag. Sverige är i dag det enda land i världen som tillåter obegränsade vinstuttag i ett fullt skattefinansierat skolsystem. Samma mönster ser vi i äldreomsorgen och i vården. På många håll innebär detta mindre resurser till det som resurserna är avsedda för. Det innebär otryggare anställningar och sämre kontinuitet.

Vinstjakten hör inte hemma i svensk välfärd. De resurser som vi gemensamt avsätter ska gå till bättre skolresultat, trygg äldreomsorg och en jämlik vård, inte till stora vinstuttag eller välfärdsbrottslighet. Det är dags att se verkligheten i vitögat och agera. Sätt stopp för vinsterna i välfärden, stoppa möjligheterna till välfärdsbrottslighet och låt välfärdens resurser gå dit där de hör hemma – till människor, inte till vinster.

Herr talman! Socialdemokratin har alltid stått för någonting annat. Vi har stått för tanken att välfärden är vårt gemensamma ansvar och vår gemensamma stolthet. Vi tror på en välfärd som håller ihop landet. Vi tror på att resurser ska fördelas efter behov. Vi tror på att jämlikhet inte kommer av sig själv utan byggs varje dag med politiska beslut.

Det behövs långsiktighet, stabilitet och reella resurser. Därför vill vi ge välfärden just det. En avgörande del i det är att införa en bottenplatta för välfärden genom att de generella statsbidragen räknas upp med inflationen. Det ger kommuner och regioner möjlighet att planera, anställa egen personal och minska beroendet av tillfälliga lösningar.

Vi vill investera i personal, utbildning och arbetsvillkor. Det är så vi kortar köer, stärker skolan och skapar trygghet i äldreomsorgen. Vi vill satsa på fler lärare och mindre barngrupper, på språklift i förskolan och på bättre stöd till elever som riskerar att halka efter. Vi vill stärka sjukvården genom personalsatser och säger nej till nedskärningar inom förlossningsvården och kvinnosjukvården. Vi vill förbättra äldres livskvalitet genom fler kollegor i äldreomsorgen, språksatser för personalen, vaccin för de mest utsatta och insatser som bryter ensamhet. Vi vill se ett

landsbygdslyft som stärker service, framtidstro och näringsliv i hela landet, inte ett samhälle som drar sig tillbaka.

Det här handlar ytterst om vilken riktning Sverige ska ta. Ett land som låter välfärden försvagas investerar i ojämlikhet. Vi väljer en annan väg, med en stark gemensam välfärd, jämlika livschanser och ett samhälle som håller ihop.

Herr talman! Jag vill avsluta där jag började: hos människorna. Bakom varje diskussion om statsbidrag finns en verklig människa. Det är barnet som behöver stöd i skolan men får vänta för att resurserna saknas. Det är undersköterskan som går ett dubbelpass för att bemanningen inte räcker. Det är den äldre som inte får samma kontinuitet i omsorgen som tidigare. Det är familjen som väntar oroligt på en bup-tid som aldrig kommer. Det är socialsekreteraren som känner att uppdraget är större än tiden, större än dygnet och större än rimligheten.

Välfärd är inte abstrakt. Välfärd är människors liv. Därför är det vår skyldighet att se till att de resurser som ska gå till kommuner och regioner för att klara välfärden är tillräckliga. Vi socialdemokrater kommer alltid att stå på den sidan. Vi kommer alltid att försvara välfärden. Vi kommer alltid att kämpa för de resurser som krävs. Det är så vi bygger ett starkare Sverige tillsammans.

(Applåder)

Anf. 27 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag vill rikta en fråga till Socialdemokraternas ledamot om något som jag tror att både hon och jag tycker är jätte viktigt, nämligen den ekonomiska ojämställdheten. Den sitter i hög grad i själva lönebildningen, särskilt i kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Det handlar om just den välfärd som ledamoten höll sitt anförande om.

Min kollega jämställdhetsminister Nina Larsson har under hösten varit väldigt tydlig: När staten skjuter till resurser borde kommuner och regioner använda utrymmet till att stärka kärnverksamheten, inte minst genom att förbättra lönerna i kvinnodominerade yrken i offentlig sektor, till exempel lärare och förskollärare. Om lönerna inte hänger med blir konsekvensen både sämre kompetensutveckling och att kvinnor halkar efter ekonomiskt år efter år.

Liberalerna har under många år tillsammans med andra borgerliga partier drivit reformer som stärker arbetslinjen och ökar drivkrafterna till arbete, exempelvis genom jobbskatteavdrag. En lärare kan nu få ut 4 000 kronor mer i månaden jämfört med hur det var före alla de här skattesänkningarna. Men när grundlönen är för låg och arbetsvillkoren pressas blir yrket inte tillräckligt attraktivt vare sig för kvinnor eller för män.

Socialdemokraterna är Sveriges största parti. De har styrt länge och styr fortfarande enligt SKR i 140 kommuner och 14 regioner. Dessutom styr Socialdemokraterna SKR. Därför undrar jag: Vilket ansvar tar Socialdemokraterna här och nu för att kommuner och regioner faktiskt ska prioritera upp löner och villkor i

kvinnodominerade välfärdsyrken, till exempel läraryrket? Vilka tydliga förväntningar har ni på era egna kommunala regionråd inför 2026, Eva Lindh?

Anf. 28 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Cecilia Rönn för frågan. Jag uppskattar verkligen att vi pratar om förutsättningarna för dem som jobbar i välfärden.

Precis som ledamoten säger är det väldigt många kvinnor som jobbar i välfärden, och för många är det tuffa arbetsvillkor. Som ledamoten lyfter handlar det om både löner och arbetsvillkor. Ofta känner man sig otillräcklig. Man springer fortare för att göra det som man känner behövs för dem man jobbar med.

Inom äldreomsorgen har jag många gånger träffat förtvivlad personal som känner att förutsättningarna är så svåra att de inte kan möta de äldre som de jobbar med. Många lärare känner att de inte kan ge det stöd som behövs till de elever som de jobbar med. Man jobbar ju med det man gör för att man brinner för det. Det är ju inte så att lärare går till jobbet varje dag utan att hoppas kunna ge det stöd och den undervisning som eleverna är värda. Det här är en viktig fråga.

Ska jag som riksdagsledamot vara med och förhandla om lönerna? Nej, det tänker jag inte göra. Det vi ska göra är att ge kommuner och regioner förutsättningar att stärka den verksamhet som de ansvarar för – äldreomsorg, skola och annat – men också stärka arbetsvillkoren. Det ger förutsättningar för att människor ska vilja jobba där, inte bara i dag utan också i framtiden. Det är helt avgörande för välfärden.

Anf. 29 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten!

Jag hade kanske hoppats på ett lite mer offensivt svar. Jag förstår mycket väl att politiker inte ska förhandla löner. Det var heller inte det jag frågade om.

När man styr i kommuner och regioner har man ett arbetsgivaransvar. Som arbetsgivare är man en del av lönebildningen. Det handlar om att tala om orättvisan i att kvinnodominerade yrken som bär upp hela Sveriges samhälle systematiskt missgynnas. Det är en viktig politisk fråga som vi borde tala om.

Jag tänker att det kräver politiskt ansvar. Det gäller att vi är tydliga och modiga och visar vad som är viktigt. Man kan inte effektivisera inom vissa yrken, precis som ledamoten säger. Man behöver händer i omsorgen och tillräckligt många lärare i klassrummet och i förskolegrupperna för att se barnen och kunna möta de behov de har. Då måste man också våga ta ansvar och utmana delar inom kommuner och regioner.

Vi skjuter från statens sida till en viss del genom de allmänna statsbidragen och också genom riktade statsbidrag. Men den allra största delen kommer via skatteintäkter för kommuner och regioner.

Det finns också möjligheter att som politiker göra tydliga prioriteringar. Hur vill vi ha det i våra kommuner och regioner? Ska vi ha möjlighet till fler händer och bättre löner och arbetsvillkor måste man våga titta på de andra sakerna som kan bli bättre i kommunerna.

Svenskt Näringsliv säger bland annat att potentialen är ungefär 90 miljarder om man hade jobbat anorlunda. Alla kommuner och regioner har såklart olika förutsättningar. Det går inte att applicera allt på alla. Men vi har här ett väldigt viktigt ansvar.

Här är Socialdemokraterna väldigt dominerande. Socialdemokraterna styr i de flesta regioner och kommuner och dessutom i SKR. Jag tänker ställa frågan igen. Har ni något konkret som ni tänker att ni ska jobba med för att förbättra villkoren?

Anf. 30 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att våra budgetar och de budgetförslag som vi gör innebär skillnader för människor i vardagen. Nio av tio personer i Sverige skulle ha fått det bättre privatekonomiskt om en socialdemokratisk budget i stället hade blivit verklighet.

De resurser som vi skickar med till kommuner och regioner spelar roll för vilka ambitioner som kommuner och regioner kan klara av att ha. De företädare som är lokalpolitiker i kommuner och regioner får det inte lättare att skapa bättre arbetsvillkor om resurserna från staten hela tiden minskar.

Det ger inte förutsättningar för de lokalpolitiker som finns därute och som verkligen vill ge bättre resurser till både arbetsvillkor och förutsättningar för verksamheterna att de får allt mindre resurser i den budget som Sverigedemokraterna och regeringspartierna lägger fram och som man röstat igenom.

Det som nu behövs är att vi stärker arbetsvillkoren. Jag har höga förväntningar på lokalpolitikerna. Det ska inte jag sitta och förhandla. Men det är naturligtvis helt avgörande att människor vill och orkar jobba kvar i välfärden. Annars har vi ingen välfärd framöver.

Det handlar också om att vi ska ge tillräckliga resurser så att man kan prioritera att både förstärka förutsättningarna och förbättra arbetsvillkoren. Det är helt avgörande. Jag tror att det också var ganska tydligt i mitt anförande, men stort tack för frågan.

Anf. 31 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna vill öka migrationen till Sverige och införa tvångsblandning av befolkningen. Utöver det bussar man redan i dag skolelever från välfungerande områden och välfungerande skolor till segregerade områden och segregerade skolor. Barnen offras alltså i er migrationspolitiks namn.

När migrationen kommer att öka med Socialdemokraterna, och när tvångsblandningen införts enligt den modell som ni har antagit, vilka bostadsområden ska då offras, och vilka kommuner ska hantera denna tvångsblandning? Vad kommer det att innebära för de socialsekreterare och den välfärdspersonal som ska hantera det, som ledamoten i sitt anförande uttryckte en oro för?

Det är er politik som kommer att skapa det problem som ni säger att ni är oroliga för när ni ökar migrationen och när ni inför tvångsblandningen.

Sist vill jag också fråga varför ledamoten far med osanning när hon talar om våra regioner. Jag berättade i mitt anförande om de siffror som jag fått från riksdagens utredningstjänst. Antalet personal när det gäller barnsköterskor, läkare, barnmorskor, undersköterskor och så vidare har ökat med 2,4 procent sedan 2022 fram till nu.

Antalet vårdpersonal har faktiskt ökat samtidigt som migrationspolitiken lagts om och antalet människor i Sverige inte ökar i lika hög takt längre. Det gör att förutsättningarna har förbättrats för svensk sjukvård att komma i kapp i de köer som byggdes upp under Socialdemokraternas tid i regeringsställning.

Anf. 32 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Det är lite magstarkt att Mattias Eriksson Falk står här och säger att jag far med osanning och sedan ägnar två minuter av sin repliktid till att göra det om socialdemokratisk politik.

Vi vill ha en stram migration. Det vet Sverigedemokraterna. Det står vi också för. Vi har inte förslag på tvångsblandning. Det är Sverigedemokraternas skrämselfpropaganda om vad vår politik innebär.

Däremot vill vi göra någonting för att minska segregationen och öka jämlikheten i Sverige. Det är precis det som vi står för. Det är vår politik.

Dessutom tror jag att Mattias Eriksson Falk kanske ska titta lite på de siffror som han har fått. Många av regionerna har till exempel minskat bemanningspersonalen. Man har gått över till fast personal. Det kan ge lite skillnad i de siffror som Mattias Eriksson Falk har fått.

Jag vill passa på att ställa en fråga till Sverigedemokraterna. Det är sällan man har möjlighet att göra det. Jag tänker att det är bra att göra det här.

En hel del av de resurser som vi avsätter till välfärden försvinner i och med att Sverigedemokraterna och regeringspartierna vill fortsätta med den marknadslogik som finns i välfärden.

Varför har Sverigedemokraterna övergett sin tidigare gamla politik om att man vill begränsa vinsterna i välfärden? Det skulle innebära mer resurser till välfärden i stället för mindre.

Anf. 33 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Pondera att det finns en framtid där Socialdemokraterna står för en stram migrationspolitik, vilket varken Sverigedemokraterna eller en stor del av de svenska väljarna tror på. Ni tänker samarbeta med tre partier – Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet – som alla tre vill öka migrationen till Sverige kraftigt. Då menar vi kraftigt. Vi talar i praktiken om öppna gränser.

Hur ska Socialdemokraterna hantera det? Det är en fråga som ni måste fundera på. Jag tror som sagt inte på Socialdemokraterna. Det är rent påhitt att man står för en stram migrationspolitik. Ni kommer att öppna gränserna så fort ni får chansen.

Det är också ett sätt för er att pressa löner inom välfärdens verksamheter genom att inte behöva hantera löneökningar, så att människor kan leva av de jobb som finns.

När det gäller migrationspolitiken och tvångsblandningen kan man bara titta på SVT:s 30 minuter från den senaste veckan. Där kunde er migrationspolitiska talesperson inte ens svara på vad det förslag ni antagit faktiskt innebär. Det är en ganska tydlig signal om att det som jag här försöker att berätta om tvångsblandning stämmer. Vi har sett exempel på det redan i dag med den tvångsbussning som sker av skolelever från välfungerande områden till segregerade områden. Ni har alltså redan testat de här sakerna i praktiken.

Slutligen vill jag vända mig lite grann emot det som ledamoten försöker beskriva. Det framstår ungefär som att det skulle vara ett problem att regionerna har minskat andelen bemanningspersonal till förmån för fast personal. Det om något skapar faktiskt bättre förutsättningar för kontinuitet inom hälso- och sjukvården och leder till att man kan beta av de köer som finns. Jag tycker därför att det är bra att regionerna har gått åt det hållet.

Anf. 34 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag undanber mig den här typen av retorik här i riksdagens kammare. Det borde vara mer seriöst här än vad riksdagsledamoten är när han står och påstår saker om vår politik som inte är sanna.

Vi har vänt migrationspolitiken. Det gjorde vi när vi styrde. Vi står för en stram politik när det gäller migration därför att vi tycker att det är viktigt med en bra integrationspolitik. Det innebär också att vi gör någonting för integrationen. Vi stärker välfärden, och vi menar någonting när vi pratar om att stoppa nyrekrytering till gäng och annat. Vi ger resurser till det.

Vi står inte för en tvångsblandning, men vi står för att vi vill ha ett mindre segregerat Sverige. Vi står för en politik där vi ska ha mer jämlikhet och bättre förutsättningar för människor att leva ett gott liv.

Riksdagsledamoten kan stå här och skaka på huvudet hur mycket som helst, men jag tror att jag vet mer om socialdemokratisk politik än vad Sverigedemokraternas företrädare gör.

När det gäller bemanningsföretagen tycker naturligtvis jag också att det är mycket bättre med fast personal. Det är ju det som många av de socialdemokratiska företrädarna ute i regionerna har drivit på för. Man vill minska beroendet av bemanningspersonal, och det är väldigt bra.

Jag har fått inte svar på min fråga, och eftersom Mattias Eriksson Falk inte har rätt till fler repliker får väl den vara utestående. Jag undrar fortfarande varför Sverigedemokraterna tycker att det är så väldigt bra med vinster i välfärden och fortsatt står bakom detta trots att det innebär att pengar dras från skolan och människor och ges till riskkapitalbolag.

Anf. 35 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! I dag talar vi om något som är helt centralt för svensk välfärd: kommunernas ekonomi och hur staten bidrar till att kommunerna kan leverera service till våra medborgare.

Vi vet alla att kommunerna står för den grundläggande servicen som äldreomsorg, skola, barnomsorg, socialt stöd och lokal infrastruktur. Under perioden har vi kunnat se utmaningar inom denna sektor. Det beror främst på inflationen, något som vår regering med stor framgång har bekämpat. Det är kanske den största insats som kan göras för kommunsektorn. Det påverkar inte bara priser för inköp utan även pensionskostnader och finansiella kostnader.

Även kommunsektorns egen motståndskraft mot sämre tider är viktig. Nya redovisningsregler och införandet av en resultatutjämningsreserv ger större möjligheter att planera och agera långsiktigt för att kunna jämna ut konjunkturcykler.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner föreslås öka med 7,5 miljarder kronor för 2026. Totalt handlar det om 180,7 miljarder kronor. Den största delen av ökningen utgörs av generella statsbidrag som kompenserar kommuner och regioner för förändringar i statsbudgeten.

Vi tillför till exempel 3,9 miljarder för sänkta skatter på arbete och pensioner. Enklare skatteregler för fåmansföretag ger 1,1 miljard, men det handlar även om mindre delar, som skattefrihet för förmånen att ladda elbilar med 70 miljoner.

Detta är satsningar som stärker hushållens ekonomi och som möjliggör ökad konsumtion och ökad tillväxt. Samtidigt är det kommunernas ansvar att inte höja skatten utan att i stället använda dessa bidrag för att göra konkreta effektiviseringar.

Herr talman! Pengar är bara ett verktyg. Det viktiga är hur pengarna används. Regeringen fortsätter på den satsning som inleddes 2025 för att långsiktigt stärka effektivitet och kapacitet i kommunsektorn. Det ser vi bland annat genom att effektivitetsdelegationen tillförs 250 miljoner kronor till projekt som effektiviserar hälso- och sjukvården. Vi stärker också kapaciteten för mindre kommuner att samverka i större geografiska områden.

Framför allt genomför vi regelförenklingar. Vi ger i uppdrag till Statskontoret att undanröja hinder för effektiviseringar av kommunal verksamhet. Staten är en av kommunernas största kostnadsdrivare, med regler och lagar som styr mycket av verksamheten. Regelförenklingar och verksamhetsutveckling är avgörande för all verksamhet, så även för kommuner.

Regeringen har även givit Statskontoret, Rådet för kommunal analys och Ekonomistyrningsverket i uppdrag att ta fram förslag på hur man kan förenkla och förändra processer som ger större effektivitet.

Herr talman! Kommunerna får också nya uppgifter från staten, och staten kompenserar dem i enlighet med finansieringsprincipen. Exempel på detta i årets budget är aktivitetskravet, där vi tillför 1,1 miljard kronor.

Fler verktyg för socialtjänsten ger 470 miljoner kronor från och med 2027.

Vi stärker även trygghet och studiero med mobilförbud och motverkan mot brott i skolorna med drygt 280 miljoner kronor. För genomförande av NIS 2-direktivet, ett direktiv för ökad cybersäkerhet, tillskjuter vi 250 miljoner kronor för att öka kommunsektorns motståndskraft mot cyberhot. Detta är satsningar som stärker tryggheten, kvaliteten och säkerheten i välfärden.

Herr talman! Sveriges kommuner har under de senaste tre åren upplevt kraftigt ökande kostnader för löne- och prisinflation. Fler äldre och fler barn i skolan har drivit upp kostnaderna snabbare än vad skatteintäkterna och statsbidragen täcker.

Vi kan se att det påverkar resultaten. År 2022 redovisade kommunerna ett överskott på 34 miljarder kronor och år 2024 var det preliminärt bara 15 miljarder kronor.

Samtidigt är det stora skillnader i hur kommunerna styrs. Vilket resultat de har och hur mycket skatt som tas ut korrelerar tyvärr inte med kvaliteten i servicen till våra medborgare. Mer resurser leder inte automatiskt till högre kvalitet. Många studier av skola, äldreomsorg och socialtjänst visar att sambandet mellan kostnader per invånare, elev eller brukare och uppmätt kvalitet ofta är svagt.

Herr talman! Moderaterna menar att vi måste använda utgiftsområde 25 på ett mer resultatinriktat sätt. Det betyder att staten prioriterar pengar där de gör störst skillnad, att kommunerna ges verktyg och incitament att använda resurser mer effektivt och att verksamhetens förändringsbenägenhet ökar och främjar verksamhetsutveckling.

Vi vill ha en statlig styrning som ställer krav på effektiva processer och ett tydligt resultat. Exempel på hur det kan fungera är digitalisering och modern teknik som ger effektivare skolledning och kortare handläggningstider inom socialtjänsten. Det handlar om att prioritera kärnverksamheten, vilket ger mindre pengar till byråkrati och mer pengar till pedagogik, vård och omsorg. Vi vill också se en resultatbaserad uppföljning. Kommuner som levererar god kvalitet premieras, och ineffektiviteten ska minskas. Den som ändrar sig snabbast vinner.

Herr talman! Demografin är en av våra större utmaningar. Fler äldre ger ökade behov och kräver effektivitet och kostnadskontroll.

Utgiftsområde 25 är centralt för välfärden. Mer pengar är inte allt, utan det som ger mest nytta för sektorn är sunda statsfinanser, låg inflation och bra tillväxt. Vi ser nu att denna regering kommer att leverera inom alla dessa tre områden.

Herr talman! Avslutningsvis: Moderaterna och regeringen vill ha en stat och en kommunsektor som fungerar bättre och som inte bara är större. En stat som levererar resultat och stärker service skapar trygghet.

Vi vill utveckla en skattebroms och en skattesänkingspremie för att skapa incitament för ansvarstagande. Vi vill se en kommunsektor som står på egna

ben, som använder resurserna effektivt och som sätter medborgarnas behov i centrum. Det är så vi bygger en starkare välfärd, en tryggare vardag och ett Sverige som långsiktigt och effektivt kan leverera nytta till våra medborgare.

Med detta yrkar jag bifall till finansutskottets förslag till beslut i utgiftsområde 25. Samtidigt vill jag passa på att önska alla mina kollegor, tjänstemännen i finansutskottet och inte minst herr talmannen och presidiet en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 36 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Moderaterna fortsätter att betrakta välfärden genom marknadens glasögon. Velfärden är dock inte vilken marknad som helst. Den är samhällsbärande infrastruktur.

Skolan, vården och omsorgen är inte till för att maximera vinst. De är till för att ge människor trygghet och jämlika livschanser. När vinstjakten får styra för hårt ser vi resultatet: ökade skillnader, segregation och minskad tillit.

Här går en av de politiska skiljelinjerna: Vi socialdemokrater bygger samhälle. Moderaterna organiserar marknader. Konsekvensen blir ett Sverige som glider isär.

Min fråga till riksdagsledamoten är: Varför prioriterar ni vinster i välfärden framför ökade resurser till välfärden?

Anf. 37 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Mer resurser är inte svaret på alla frågor. Om det varit det hade vi haft ett väldigt stort ekonomiskt problem i Sverige över huvud taget.

Att leverera kvalitet är det viktigaste. Att leverera kvalitet i form av vård till dem som behöver det är det viktigaste. Att ge möjlighet för personalen att leverera kvalitet är det viktiga, inte vem som gör det.

Det är signifikant hur regioner och kommuner hanterar situationen olika. Kvaliteten och leveransen av nytta är inte korrelerat med hur mycket resurser som ges.

Jag förstår, herr talman, att Socialdemokraternas svar på alla frågor är mer resurser till alla, men det fungerar inte i längden. Vi kan inte hålla på så framöver. Vi måste arbeta med att leverera mer nytta med mindre resurser kontinuerligt.

Anf. 38 EVA LINDH (S) replik:

Herr talman! Jag har ganska ofta hört Adam Reuterskiöld säga att mer pengar inte är allt och att vi socialdemokrater vill ha mer resurser till alla. Här skiljer sig väl också politiken mellan Socialdemokraterna och Moderaterna. Mer resurser och pengar är ju inte oviktigt för Moderaterna, förutom när vi pratar om vissa människor och vissa verksamheter. Det verkar ju vara väldigt viktigt att ge mer pengar till dem som redan har. Det sker på bekostnad av resurser till välfärden, till dem som inte har.

Om nu pengar och resurser inte skulle vara så himla viktiga kan Moderaterna sluta sänka skatten så otroligt mycket för dem som redan har. Då skulle vi få lite mer resurser till välfärden för att minska ojämlikheten i Sverige i stället för att öka den.

Jag har inte fått svar på min fråga: Varför är det så otroligt viktigt att prioritera vinster i välfärden framför mer resurser till välfärden? Det är ju ändå ett val. När vinstjakten får vara det som fortsatt prioriteras innebär det glädjebetyg och att många skolor inte har exempelvis den elevhälsovård de förtjänar. Neddragna resurser i äldreomsorgen innebär färre anställda.

Just i äldreomsorgen är detta oerhört viktigt. Det kan nämligen inte lösas med digitalisering, som riksdagsledamoten lyfter upp.

Min fråga kvarstår: Varför prioritera vinster i välfärden framför kvalitet i välfärden?

Anf. 39 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik:

Herr talman! Jag tackar så mycket för frågorna. Här pratar vi nämligen om pengar på två sätt: det ena är hur våra medborgare ska hantera sina pengar och det andra är hur vi inom statlig och kommunal förvaltning ska hantera våra pengar.

Jag vill svara på den första frågan. Det är tydligt hur vår regering har bedrivit en politik som ger mer pengar i folks plånböcker. En vanlig familj kommer att få 5 000 kronor mer per månad i och med våra skattesänkningar för vanliga arbetare. Mer pengar ger större frihet till alla i Sverige. Det ger större möjlighet till ökad konsumtion och därigenom ökad tillväxt. Det är genom tillväxt och effektiviseringar som vi kan leverera mer nytta.

Det kostar numera också 500 kronor mindre per tank att tanka sin bil. Det är avgörande för många familjer ute på landsbygden när det gäller hur man ska kunna överleva vardagen. Priser på 28, 30 eller 35 kronor litern skapar omöjliga situationer för våra medborgare.

Vi har skapat möjligheter genom att sänka skatterna för alla. Det ger individen större frihet.

Då kommer vi till ledamotens nästa fråga, nämligen den om leverans av kvalitet i välfärden. Vi står för valfrihet. Vi står för att man ska kunna välja olika vårdgivare, olika hemtjänster och olika skolor. Det är viktigt att individens frihet möjliggörs.

Vinsterna har inte med kvaliteten i välfärden att göra. Kvaliteten i välfärden är lika viktig oberoende av vem som ska leverera den, om det är en kommunal, regional eller statlig verksamhet. Det är kvaliteten i leveransen som är viktig, inte vad det kostar att utföra den.

Anf. 40 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Inför regeringens presentation av budgeten räknade Sveriges Kommuner och Regioner upp vad de bedömde som viktigt:

- Halvera antalet riktade statsbidrag och finansiera långsiktigt! Värdesäkra statsbidragen! En utebliven värdesäkring är en urholkning.

- Ta krafttag i välfärdens investeringar och rusta landet!
- Lyssna på kommunerna och satsa på reformer som ger jobb! Fokus i arbetsmarknadspolitiken behöver vara att få fler i arbete.

Med facit i hand kan vi konstatera att budgeten inte prioriterar kommuner och regioner. Antalet riktade statsbidrag halverades inte. Tvärtom ökade det. De generella statsbidragen värdesäkrades inte, och inget tillskott gjordes. Inga resurser lades på kommuners och regioners stora behov av investeringar.

I stället för att presentera reformer som ger jobb sänkte regeringen aktivitetsstödet och försörjningsstödet i tron att det är sänkta ersättningar som ger fler jobb. I stället leder det till ökad fattigdom.

Inför nästa år fanns det utrymme att satsa på välfärden och ge kommuner och regioner tillskott, men regeringen valde att sänka skatter.

Sedan regeringen tillträdde har vi sett ständiga nedskärningar i kommuner och regioner. Det är en regering som ökar klyftorna och har dubblat antalet fattiga. Nu lever cirka 700 000 vuxna svenskar i materiell och relativ fattigdom. Det är lika många som i hela Göteborg och hela Sundsvall tillsammans.

Dessutom driver regeringen en politik som ökar barnfattigdomen. Rädda Barnens rapport visar att barnfattigdomen ökade mellan 2022 och 2023 efter att ha minskat tidigare år. I dag beräknas 276 000 barn leva i ekonomisk utsatthet. En genomsnittsfamilj har fått mindre i skattesänkningar i år än vad statsministern själv fått på en enda månad.

Under högerregeringens tid vid makten har vräkningarna ökat kraftigt. Sedan 2022 har antalet vräkningar via Kronofogden ökat med nästan 50 procent. Totalt berördes 442 barn under första halvåret i år. Det tyder på att över 800 barn kommer att ha vränts från sitt boende under 2025.

Fru talman! Forskning visar att det finns ett samband mellan socioekonomisk bakgrund och delaktighet i brott. Barn till föräldrar med sämre socioekonomiska förutsättningar löper ökad risk för kriminalitet jämfört med personer från en mer välbärgad bakgrund. Det finns också ett samband mellan en uppväxt utan meningsfulla aktiviteter och riskerna för att barn hamnar i isolering eller i värsta fall dras in i destruktiva miljöer och kriminalitet.

För att minska kriminaliteten skulle vi behöva minska klyftorna och se till att varje barn får en uppväxt som minskar risken för destruktivt beteende eller kriminalitet. Högerregeringen väljer en annan väg. Fler lever i fattigdom, men regeringen har ändå lagt fram förslag om att öka fattigdomen. Det gör man i tron att de som får sänkta bidrag eller sänkt ersättning i stället väljer att jobba, trots att man driver en politik som gör att vi har EU:s tredje högsta arbetslöshet. Jobben finns helt enkelt inte. Med regeringens politik kommer ännu fler unga att växa upp i fattigdom.

När Danmark sänkte socialbidragen resulterade det i sämre skolresultat och ökad kriminalitet. En dansk

forskare konstaterade att när man gör nedskärningar, särskilt bland unga, ökar kriminaliteten. När kommunerna tvingats till nedskärningar på socialtjänsten, fritidsutbudet, skolan och stödet till ideella organisationer ökar barns utsatthet ännu mer. Välfärden brister för alla dem som behöver den. Trenden med försämrade skolresultat kommer med den här regeringen att fortsätta.

Nedskärningarna inom äldreomsorgen fortsätter liksom besparingarna inom LSS och sjukvården. Neddragningarna inom äldreomsorgen försvårar schemalaggningen, och personalen går på knäna. Då drabbas också de äldre av en sämre vård. Att äldre far illa är oacceptabelt, säger den moderata äldreministern. Hon uppmanar kommunerna att göra modiga prioriteringar i budget. Men var ska pengarna till äldreomsorgen tas när man prioriterar den? Ska neddragningarna ske inom skolan, inom förskolan eller kanske inom LSS? Kanske är det gatuunderhållet och snöröjningen som ska prioriteras ned eller den sista fritidsgården som ska läggas ned? Ska man sluta med skötseln av idrottsanläggningarna? Vad som är modiga prioriteringar tar regeringen inte ansvar för.

Fru talman! Region Skåne lade fram ett sparpaket på 2,2 miljarder kronor för i år, där hälften utgjordes av neddragningar på personal. Ett stort underskott rullar vidare till 2026, då ytterligare nedskärningar planeras. Skåne är inte ensamt. Flera regioner har gjort stora neddragningar 2025, beräknas få stora underskott och behöver fortsätta skära ned under 2026.

Regeringen kallar stora, omfattande nedskärningar i sjukvården för satsningar. Men om man vill att pengarna ska gå till sjukvården lägger man den på sjukvården, inte på skatteavdrag till mångmiljonärer. Alla vet att svensk sjukvård är i kris även om regeringen väljer att sticka huvudet i sanden och kalla det de gör för prioriteringar. Det går att rädda den svenska sjukvården, men regeringen föredrar plakatpolitik och låtsas satsa när de i själva verket drar ned.

Jag håller med regeringen om en sak: Vi kan prioritera bättre, och vi kan sluta slösa med skattemedel. Det gör vi genom att stoppa marknadsexperimentet i vården och skolan. Vi kan inte behålla ett system som inte fungerar för att stora skolkoncerner och vårdbolag ska göra vinst på svensk välfärd och kriminella få driva HVB-hem och hemtjänst.

Fru talman! Jag nämnde inledningsvis det stora investeringsbehov som finns i våra kommuner. Vatten- och avloppssystemen är allra mest akut att åtgärda, men det behövs också investeringar för att klara klimatiförändringar. Det krävs investeringar i samhällsviktiga funktioner, inte minst mot bakgrund av kommunernas ansvar för det civila försvaret. Anläggningar som badhus och idrottshallar har i många fall nått gränsen för sin livslängd.

Utan överskott i sina ekonomier tvingas kommunerna låna mer. Under den här mandatperioden har kommunernas skulder ökat kraftigt. Regeringen ignorerar kommunernas rop på hjälp. Vänsterpartiet har lagt fram förslag om att staten ska stå för hälften av

investeringskostnaden för planerade projekt i kommuner och regioner. Vi har också föreslagit ett statligt anställningsstöd. På så sätt stöttar vi kommunerna och regionerna med upprustning och investeringar samtidigt som vi minskar arbetslösheten.

Vänsterpartiet föreslog i sin budgetmotion att de generella statsbidragen ska öka i takt med inflationen, lönerna och befolkningens tillväxt de kommande åren, alltså en värdesäkring av statsbidragen. Ökade generella statsbidrag till kommuner och regioner är den plattform som krävs för att verksamheterna ska få arbetsro.

Vänsterpartiet föreslog också ytterligare 8 miljarder kronor i generella statsbidrag för 2026 och att sektorsbidraget utökas med 5 miljarder. Därutöver föreslog vi bland annat 1 miljard kronor till ett generellt statsbidrag för glesbygdstillägg inom sjukvården.

Det är min och Vänsterpartiets absoluta övertygelse att en stark, gemensamt finansierad och jämlik välfärd med väl fungerande skola, fritidsverksamhet, äldreomsorg, sjukvård och socialtjänst, låg arbetslöshet och ett starkt socialt försäkringssystem är det bästa sättet att motverka klassamhället. Dagens stora klyftor mellan människor och mellan kommuner måste minska. Hela Sverige behövs, och alla människor behövs. Med Vänsterpartiets förslag till budget hade kommuner och regioner kunnat fortsätta att leverera en bra välfärd. Men riksdagen har ju fastställt en rambudget som inte ger mer resurser till välfärden, och därför kommer Vänsterpartiet att avstå från att delta i beslutet i dag.

(Applåder)

Anf. 41 YUSUF AYDIN (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunsektorn. Det är ett av budgetens mest avgörande utgiftsområden eftersom det ytterst handlar om hur välfärden fungerar i människors vardag och om vården, skolan och omsorgen. För Kristdemokraterna är detta kärnfrågor. Redan vår första partiledare Birger Ekstedt konstaterade att det är i kommunerna vi bygger Sverige. Det gäller än i dag.

Kommuner och regioner är välfärdens ryggrad. Det handlar om personal som tar hand om våra barn och äldre, om vård när vi är sjuka och om stöd när livet är som mest krävande. För 2026 kommer det att handla om drygt 180 miljarder i statsbidrag till kommunsektorn. Utöver detta görs många viktiga satsningar i form av riktade statsbidrag för att stärka just vården, skolan och omsorgen på sammantaget omkring 300 miljarder.

I detta sammanhang är vården och att korta vårdköerna en av våra högst prioriterade frågor. En rad insatser har gjorts under mandatperioden för att fler människor ska få vård i tid. Det har gjorts stora satsningar för att korta vårdköerna. I budgetpropositionen för 2026 finns ytterligare 6,6 miljarder avsatta för detta. Det är bland annat prestationsbaserade medel för att korta vårdköerna och för ytterligare förstärkning av den nationella vårdförmedlingen, ökade resurser till cancervården etcetera.

I förra veckan kunde vi höra sjukvårdsminister Elisabeth Lann berätta om att satsningen ger resultat. Fler patienter har fått sin operation. Vårdköerna har börjat minska, men det är fortfarande för många människor och patienter som väntar olagligt länge på vård. Vi ser också att skillnaderna mellan regionerna är för stora. Det är därför Kristdemokraterna sedan många år driver frågan om att förstatliga sjukvården. Vi vill öka både tillgängligheten och jämlikheten. Vi är övertygade om att staten behöver ha huvudansvaret för sjukvården så att en högkvalitativ, effektiv och jämlik vård kan ges på lika villkor oavsett var i landet man bor.

Fru talman! Sverige har de senaste åren gått igenom en svår ekonomisk period. Den höga inflationen som vi ärvde från den förra regeringen slog hårt mot både hushåll och företag men också kommunsektorn. Kostnaderna skenade och utrymmet för välfärden pressades kraftigt.

I det läget prioriterade regeringen välfärden och använde stora delar av reformutrymmet för att stötta kommunsektorn. Det var nödvändigt, ansvarsfullt och rätt. Tack vare regeringens målmedvetna arbete för att bekämpa inflationen ser vi också en tydlig förbättring även i den kommunala ekonomin. När inflationen pressas tillbaka minskar kostnadstrycket i välfärden, och kommunernas och regionernas pensionskostnader minskar markant eftersom dessa till stor del är just inflationsberoende.

Detta är ingen liten detalj. Det handlar om miljarder som frigörs i kommunernas och regionernas budgetar och resurser som kan användas till en mer tillgänglig och jämlik sjukvård, fler händer i äldreomsorgen, bättre arbetsmiljö i skolan och ett starkare socialt arbete.

Fru talman! Den budget som regeringen har lagt fram är en offensiv budget med reformer för cirka 80 miljarder. Det handlar om mer pengar i plånboken för hårt arbetande människor, om att stärka arbetslinjen och bryta utanförskapet men också om investeringar i välfärd och trygghet. Budgeten är också en satsning för att bryta lågkonjunkturen och stötta återhämtningen. Genom dessa reformer får i princip alla det bättre. Det gör också att det stärker konsumtionen och tillväxten, vilket i sin tur leder till ökade skatteintäkter för kommuner och regioner och därmed också mer resurser för välfärden.

Att få fart på tillväxten och stärka sysselsättningen är avgörande även för kommunsektorn. Det är så kommunernas skatteunderlag växer och en långsiktigt stark välfärd kan säkras, inte alltid genom ökade statsbidrag utan genom att den kaka som ska fördelas växer. Vi ser också att skatteintäkterna förväntas öka under 2026 och 2027 i takt med en starkt konjunktur. I kombination med lägre pensionskostnader förbättrar detta ytterligare förutsättningarna för kommunsektorn.

Fru talman! Den demografiska utvecklingen kommer att påverka kommunsektorns ekonomi framöver. Det handlar om fler äldre i relation till antalet förvärvsarbetande men också om ett minskat barnafödande. För många kommuner kommer detta att innebära

utmaningar i och med att man inte längre hanterar ett växande uppdrag utan också att man behöver anpassa verksamheten till förändrade behov. Förskola och grundskola påverkas särskilt där elevkullarna fortsätter att minska samtidigt som antalet äldre ökar. Kommunerna står därmed inför svåra men nödvändiga beslut. Prioriteringar och effektiviseringar är avgörande för att säkra kärnverksamheterna.

Samtidigt visar flera studier på betydande skillnader i produktivitet och effektivitet mellan kommuner och regioner. Det är därför viktigt att skattemedel används på ett effektivt sätt och går till välfärden så som det är tänkt.

Fru talman! Med denna budget har vi kristdemokrater ansvar för att stötta landets kommuner och regioner så att vi har tillgång till välfärd när vi behöver den som mest. Den är till för att ge omsorg om de sköraste i vårt samhälle och för att göra livet lite lättare för dem som är sjuka och för familjer som kämpar i vardagen.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och önska utskottets ledamöter, medarbetare samt talmanspresidiet en riktigt god jul. (Applåder)

Anf. 42 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Aydin talade om vårdköer, och före valet talade Kristdemokraterna om de *olagligt* långa vårdköerna. Men förutom ett par, händelsevis S-ledda, regioner har vårdköerna inte kortats utan blivit längre. Jag undrar därför: Är vårdköerna fortfarande *olagligt* långa?

Jag har ytterligare en fråga. Kristdemokraterna talar ofta om att de står upp för barn och familjer. Men med tanke på hur verkligheten ser ut undrar jag vad Kristdemokraterna säger till barnet som behöver stöd i skolan men får vänta eller till familjen som kämpar med ett barn med psykisk ohälsa och möts av köer och neddragningar.

Familjepolitik handlar inte bara om värderingar. Det handlar också om en fungerande välfärd och om skola, elevhälsa, barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänst. När kommuner och regioner saknar resurser faller ansvaret tillbaka på familjerna. Det är inte familjevänligt; det är att lämna familjer ensamma.

Så vad säger Kristdemokraterna till de familjer som har fått vänta länge och som är uppgivna för att de inte får det stöd de behöver till sina barn?

Anf. 43 YUSUF AYDIN (KD) replik:

Fru talman! Vårdköerna är fortfarande alldeles för långa. Jag konstaterade också att vi menar att de är *olagligt* långa. Många regioner fullgör inte sina åtaganden om levererad vård. Som jag nämnde i mitt anförande har tydliga och riktade insatser gjorts. Kommande år kommer ytterligare insatser att göras. Framför allt handlar det om att vi nu satsar mer pengar på prestationsbaserade åtgärder. När man levererar – genomför – olika operationer och andra sjukvårdsinsatser ska man också få ersättning.

Därtill har det satsats mycket mer på att tillgängliggöra vård genom nationell vårdförmedling. Där det finns kapacitet ska man också kunna få vård i en annan region.

Den tredje insatsen är att vi nu börjar se över uppföljning och krav på att regionerna lever upp till vårdgarantin. Gör man inte det har man inte fullgjort de åtaganden man har. På flera sätt skärper vi nu detta arbete.

Som jag nämnde har vi de senaste kvartalen sett att trenden är bruten. Mer vård börjar levereras. Vårdköerna börjar minska, och det sker tack vare dessa insatser.

Det stora problemet handlar om systemet. 21 olika regioner och 21 olika system gör att det är svårt att ha en tydlig statlig styrning när regionerna jobbar på lite olika sätt och prioriterar olika.

Vi gör dessutom väldigt tydliga, starka satsningar på familjen, på bup och på många andra åtgärder för att skapa bättre förutsättningar för familjer. Det får jag återkomma till senare.

Anf. 44 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Det är bara lite sorgligt att man inte tar det stora och övergripande ansvaret för till exempel sjukvården men också skolan på ett helhetssätt. Det SD-regeringen gör är att man plotttrar. Man pluttar lite pengar här, och så drar man ned på andra ställen. Helheten blir ändå att det är mindre resurser än det har varit.

Kristdemokraterna pratar ofta om värdighet i sjukvården och äldreomsorgen. Det är ett stort och viktigt ord. Men värdighet uppstår inte av sig själv. Det kräver tid, personal och resurser. När äldreomsorgen saknar bemanning, personalen springer mellan brukare och kontinuiteten brister urholkas värdigheten. Det är precis vad som händer när resurserna till kommuner och regioner inte räcker till. Man kan inte tala om värdighet i teorin och samtidigt acceptera en politik som gör den omöjlig i praktiken. Värdighet måste finansieras.

Just nu är det tufft för många familjer ute i Sverige, inte bara ekonomiskt utan också för att man inte får den välfärd man skulle behöva för att barnen ska få en bra skola, barngrupperna i förskolan ska bli mindre eller köerna till sjukvården ska minska.

Anf. 45 YUSUF AYDIN (KD) replik:

Fru talman! Återigen: Vårdköerna och frågan om vård tillhör våra hjärtefrågor och också de frågor som vi kanske prioriterar mest, för patienter, människor, som väntat *olagligt* länge drabbas i långa vårdköer. Jag nämnde flera av de åtgärder som vidtas. Förutom olika åtgärder har vi också tillfört mer resurser, både till olika vårdformer och för att öka incitamenten att öka produktionen i vården och korta köerna.

Men som jag sa innan hade det varit önskvärt att till exempel Socialdemokraterna också såg över systemfrågan. Det är nämligen ett föråldrat system med 21 olika regioner som gör att en tydlig statlig styrning saknas i dag. Man behöver jobba med många

olika regioner och därmed olika system, och det fungerar inte.

Sedan finns det regioner som den S-ledda Region Stockholm, till exempel. Av ideologiska skäl har man sagt upp avtal med ätstörningsvård och andra privata aktörer, på grund av principer. Där blir det ungdomar som är beroende av att få stöd som drabbas. Vi har i stället försökt tillföra mer resurser till vården.

På område efter område inom vården har vi alltså gjort satsningar. Det som också som sagt är positivt är att trenden verkar vara bruten. Vi fick höra förra veckan av sjukvårdsministern att det börjar genomföras fler operationer. Sakta men säkert betar vi av den värdkö som har byggts upp under tidigare år.

Anf. 46 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Vi diskuterar i dag utgiftsområde 25, som handlar om kommunernas ekonomi, och jag vill börja i arbetslösheten.

Fru talman! Vi har drygt en halv miljon arbetslösa i Sverige. Den senaste siffran var 9 procent arbetslösa, bland de högsta i hela västvärlden. Vi har 200 000 långtidsarbetslösa.

Berör detta dig? Känner du dig berörd av denna massarbetslöshet? Du kanske känner någon som är arbetslös, kanske en ung person i din närhet. Du kanske berörs av att människor befinner sig i utanförskap och inte får gå till jobbet på morgonen.

Men jag ska säga att alla och envar i Sveriges land och rike berörs av arbetslösheten. Den kostar nämligen oss alla. Bara skillnaden på 3 procentenheter mellan EU:s genomsnittliga arbetslöshet – som ju inte har ökat som i Sverige, där den ökat kraftigt under den här regeringen, med 100 000 personer – och Sveriges arbetslöshet motsvarar 45 miljarder kronor till kommunernas och regionernas ekonomi.

Det innebär att miljarder går förlorade för vården, skolan och omsorgen. Det motsvarar 80 000 sjuksköterskor, 75 000 lärare eller 115 000 vårdbiträden. Det är en lärare, en läkare, en sjuksköterska och ett vårdbiträde nära dig som inte får pengarna på grund av att vi har så mycket högre arbetslöshet än man har i vår omvärld och i Europa. Det är därför vi för vårdens, skolans och omsorgens skull måste satsa på att våra företag, inte minst våra småföretag, kan anställa lättare och anställa fler och på att fler kan få utbildning för att komma i jobb.

Men jag vill också tala om klyftorna. Vi har stora klyftor när det gäller kommuners och regioners förutsättningar i fråga om vård, skola och omsorg i Sverige. Dödligheten i behandlingsbara sjukdomar är dubbelt så hög i glesbefolkade landsbygdskommuner som i storstadskommuner. Små, glesbefolkade kommuner på landsbygden har 10 procent färre behöriga lärare än storstadskommuner. Utslagningen av i synnerhet unga pojkar inför gymnasiet är mycket större på den svenska landsbygden och även i våra utsatta förorter än i storstadskommuner. Siffran är 13 procent i städerna mot 20 procent på landsbygden.

Därför vill vi i Centerpartiet satsa 3 miljarder kronor mer på primärvård, tillgänglighet och närhet för dig när du söker vård på landsbygden och i hela landet. Vi vill satsa 3 miljarder mer än regeringen på behöriga lärare och på att minska utslagningen och ojämlikheterna i skolan.

Sedan finns det extrema exempel. Här tar jag en paus, fru talman, för att prata specifikt om Region Gotland. Jag har besökt deras sjukhuschef och sett att de har gjort allt för att effektivisera. Men med den kostnadsmåll man just nu har i Tidö Sverige går man över en halv miljard back. Läget är så akut att moderater men även socialdemokrater är beredda att ge bort regionen till Stockholm. Frågan är vad som är värst och om man inte kommer att ångra att man blir en ö i Stockholms skärgård. Vi i Centerpartiet vill i stället ha en rejäl öpolitik för Gotland, där dessa ojämlikheter för vår stora, strategiska ö utjämnas.

Men jag vill också prata om klyftorna när det gäller den kommunala skatteutjämningen; vi pratar ju i dag om kommunernas ekonomi. Kommittén för kommunal skatteutjämning sammanträdde och kom fram till resultat. Vi i Centerpartiet var inte nöjda med resultatet. Vi tycker att hänsyn måste tas till gleshet och demografiska utmaningar och att alla de klyftor vi ser när det gäller vård, omsorg och skola måste utjämnas mycket mer.

Men sedan kom ett tillägg i departementsserien, en promemoria från Finansdepartementet: *Justerad beräkning av administration i kostnadsutjämningen för kommuner*. Det låter kanske inte så spännande. Men det blir alltför spännande för en rad kommuner. Med ett litet pennstreck bestämmer man till exempel att en liten kommun inte är en kommun med högst 8 000 invånare, utan det kan också vara en kommun med högst 10 000 invånare. Har man lite mer än 10 000 invånare är man plötsligt inte längre en gynnad, liten kommun.

Det är det lilla pennstrecket, den lilla promemorian som ingen från regeringen vill kännas vid, allra minst Sverigedemokraterna, som egentligen bestämmer. Det innebär att Högsby får 9 miljoner mindre efter ändringen. Vansbro får 12 miljoner mindre, Orsa 12 miljoner mindre, Ockelbo 10 miljoner mindre, Nordmaling 12 miljoner mindre och Robertsfors 12 miljoner mindre. Förstår ni vad det innebär för en liten kommun? Förstår ni vad det innebär för skolan, omsorgen och vardagen i den offentliga sektorn i sådana små kommuner? Det är en enorm förändring.

Man har gjort det på det mest smärtsamma sättet, för man vill använda pengarna till att gynna andra kommuner som inte har fått tillräckligt med skatteutjämning. Man tar från fattiga för att ge till fattiga. Det är inte en kommunal skatteutjämning värd namnet.

Regeringen och Sverigedemokraterna måste stå upp för att de har föreslagit detta och att de har skickat ut det på remiss. De får inte låtsas som om det är någonting som bara händer eller som någon tjänsteman gör. Det är ett politiskt beslut. Det drabbar en massa kommuner. Gör om! Gör rätt! Säg att det här inte ska ske!

Man ska inte ta från fattiga för att ge till fattiga. Nu handlar det förstås inte om fattiga kommuner, för de jobbar jättehårt med företagsamhet. De växer. Men just när det gäller den offentliga sektorn och skatteutjämningen är de hårt drabbade. De ska inte drabbas mer.

Jag vill också prata om hur skatterna till kommunerna fördelas i dag. Det finns kommuner som står för produktion. Ta en kommun som Ragunda, som står för nästan var tionde kilowattimme el som Sverige producerar från vattenkraft. Vad får kommunen tillbaka för det? Ingenting. Vad har de stora vattenkrafts- och vindkraftskommunerna fått tillbaka? Vi hoppas också att vindkraftskommunerna i framtiden ska bli fler, för Sverige kan få tillbaka så mycket resurser av att man bygger vindkraft. Det är för Sveriges bästa.

Har dessa kommuner fått något med den här regeringen? Efter många år har regeringen gått med på att kommunerna kanske ska få tillbaka en del av den skatt som de betalar för vindkraften. Det ska de få tillbaka som en belöning för att de står för Sveriges gröna elkraft. Det är ett slags bidrag som fortfarande inte har betalats ut ordentligt.

Hur ska ni få kommuner att satsa på ny grön kraft när de inte får någonting tillbaka? Det är inte att undra på att de väntar och att de tvekar.

I Finland, Danmark, Norge och Tyskland kan kommunalpolitiker gå i sin kommun och peka på enskilda vindkraftverk och säga: Det där vindkraftverket ger oss en halv miljon, och kraftverket där borta ger oss en miljon! Det kan driva skolan och förbättra servicen. Kommunen har gjort det för sitt land och får pengar tillbaka. De närboende får pengar tillbaka, och kommunen får också tillbaka.

Även här måste vi visa respekt för kommunerna, inte minst landsbygdskommunerna, som gör så mycket för Sverige.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag hylla några kommuner som stod upp för det bästa av vad Sverige är. Regeringen kallade dem till ett möte om det så kallade återvandringsbidraget, som bygger på att människor ska lämna vårt land. Man är beredd att betala så mycket som 600 000 kronor per familj för att folk ska dra från Sverige. Det är många miljarder det kommande året.

Kommunerna fick en inbjudan att komma till regeringen för att diskutera hur bra detta var. Till dags dato är det 76 kommuner som har svarat: Tack, men nej tack!

Jag säger till dem: Tack, Borlänge och Leksand! Tack, Heby och Haparanda! Tack, Ovanåker och Orsa! Tack, Grums och Göteborg, som tackade nej till återvandringsmötet! Ni, som trodde på att era kommuner inte ska krympa utan växa och att era medborgare och framtida medborgare inte ska krympa och lämna utan växa, stod upp för det som verkligen är svenska värderingar: När man kommer till Sverige ska man bidra och inte dra. Ni stod upp för de värden som byggt vårt land och för att era kommuner ska gå framåt och inte bakåt.

Ni påminde oss om vad som är det allra viktigaste vi har i vårt land.

Apropå detta med att bidra i stället för att dra är det lätt att glömma att var sjätte sjuksköterska, var fjärde läkare och varannan tandläkare är utlandsfödd. De bygger upp vårt land. Tack till er för att ni kom ihåg att våra medmänniskor alltid är en möjlighet och en resurs och inte en börda! Tack för alla er som stod upp för att ni vill växa som kommun och som människor!

Anf. 47 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)

replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Det är några saker i anförandet som behöver bemötas. Jag skulle vilja börja med arbetslösheten. Jag vill peka på de skillnader som faktiskt finns där och som till stor del beror på den politik som Centerpartiet under många år har stått bakom. Det är framför allt kopplat till den ohållbara migrationspolitiken och också integrationspolitiken.

Arbetslösheten bland inrikes födda i Sverige är på drygt 5,7 procent medan den för utrikes födda är 16,2 procent, det vill säga lite drygt tre gånger större. Högst är den bland invandrare från Asien, 21,9 procent, och för invandrare från Afrika, där siffran är hela 28,7 procent.

Det är den politik som ni i Centerpartiet tillsammans med de andra rödgröna partierna har drivit som har lett oss dit vi är i dag när det gäller just arbetslösheten. Det är också därför vi ser sådana galna förslag som Socialdemokraternas tvångsblandningspolitik, som kommer att genomföras fullt ut efter en eventuell rödgrön valseger 2026, något som jag absolut inte hoppas ska bli av.

Centerpartiet självt vill naturligtvis också öka migrationen till Sverige kraftigt, vilket förutom att spå på arbetslösheten också kommer att spå på utanförskapet och andra sociala problem i vårt samhälle. Centerpartiets politik gällande arbetskraftsinvandringen kommer också att bidra till att hålla nere lönerna i offentlig sektor, för man ser helt enkelt inte den problematik som finns med låga löner utan använder arbetskraftsinvandring för att försöka fylla vakanser.

Slutligen vill jag säga att den promemoria som gick ut från regeringen avseende utjämningssystemet inte är något som Sverigedemokraterna står bakom. Att påstå det i talarstolen är att sprida felaktigheter.

Anf. 48 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Då måste jag fråga: Vad står Sverigedemokraterna egentligen bakom? Hela poängen är ju att ni samarbetar med regeringen och alltså ska stå bakom politiken. Men nu verkar man plocka lite som man vill. När man ser att det drabbar kommuner och att det är det som är resultatet av det man gjort, ja, då gömmer man sig.

Man gömmer sig bakom en massa hittepå om Centerpartiets politik. Man påstår att vi skulle stå för något slags fri invandring. Vi står för en mycket stram invandringspolitik. Och att vi skulle ta emot ytterligare

några få tusental flyktingar i denna hårt drabbade värld är inte anledningen till att vi har fått 100 000 fler arbetslösa under er tid vid makten.

Ni påstår att invandringen har minskat under er period. Tydligen har detta lett till att arbetslösheten har ökat. Jag ska säga ledamoten att det finns ett antal länder i Europa som har haft ett lika stort inflöde av invandring men inte ens har hälften så hög arbetslöshet som Sverige. Jag talar om Holland, Tyskland och så vidare. Det är för att man sköter sin sysselsättnings-, företags- och tillväxtpolitik.

Jag hör inga lösningar från ledamoten från Sverigedemokraterna. Till skillnad från Centerpartiet har ni inga satsningar på företag – till exempel småföretags möjlighet att anställa – eller tillväxt, och inga stora satsningar på möjligheter till utbildning. Ni bara skyl- ler ifrån er.

Vi kommer att få ytterligare fyra år av detta om vi inte sätter stopp för det i valet nästa år. Sluta! Vad är detta för framtidsvision? Hur ska vi kunna lösa massarbetslösheten? Hur ska vi kunna lösa problemen med tillväxt och företag i landet om man bara ägnar sig åt att skylla på andra? Man skyller på invandrare och skuldbelägger dem utan att ha några som helst lösningar.

Anf. 49 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)
replik:

Fru talman! Ledamoten säger att vi ska sätta stopp för det här. Det ledamoten då säger att han vill sätta stopp för är en hållbar migrationspolitik, en åtstramning när det gäller försörjningsstödet och en hållbar energipolitik där kärnkraften återigen har kommit i fokus. Det innebär också att man kommer att sätta stopp för de sänkta skatterna på bensin och diesel och den sänkta reduktionsplikten, som Sverigedemokraterna och regeringen har infört under den här mandatperioden och som har skapat betydligt bättre förutsättningar för svenska hushåll och för våra svenska kommuner och regioner.

Ja, det är klart att jag som sverigedemokrat är jätteorolig för att Centerpartiet ska sätta stopp för den bra politiken för Sverige och för våra medborgare.

Det är ingen hemlighet att den migrationspolitik som Centerpartiet i väldigt många år har stått bakom – man står fortfarande bakom den, och man vill dessutom kraftigt öka den under migrationen kommande mandatperioden ifall man får chansen – har bidragit till arbetslösheten. Och den kommer att fortsätta bidra till att arbetslösheten är hög.

Det är klart att det tar tid att åtgärda de strukturella problemen. Först måste man sätta stopp för den ohållbara migrationspolitiken. Sedan måste man skapa förutsättningar så att man faktiskt kan få ut människor i arbete. Det handlar till exempel om att förändra systemet vad gäller försörjningsstödet. Det är en väg framåt när det gäller att människor faktiskt ska välja att arbeta i stället. Det tycker jag inte alls är något konstigt.

När det gäller förslag som kommer från regeringen är regeringen fri att remittera förslag som man vill titta

på. Det innebär inte per automatik att Sverigedemokraterna står bakom exakt vartenda förslag som regeringen skickar ut till myndigheter. Detta kommer från att det finns ett beredningstvång i svensk lag som gör att regeringen måste titta på vad förslag skulle innebära. Men, som sagt, det innebär inte att Sverigedemokraterna står bakom allting som skickas ut från Regeringskansliet. Det tror jag också att ledamoten vet även om han försöker klistra väldigt mycket på Sverigedemokraterna.

Vi förhåller oss till Tidöavtalet, som är förhandlat.

Anf. 50 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tror nog att det är SD som ganska tydligt har klistrat sig själv på Kristersson och på den här regeringen men som vägrar ta ansvar för all den misär och alla de misslyckanden man har lyckats skapa.

Jag tror att de som lyssnar på den här debatten – den handlar egentligen om kommunernas ekonomi – ska tänka efter. Sverige har mycket hög arbetslöshet, svag ekonomi, rusande utsläpp, stora klyftor mellan kommuner och många landsbygdskommuner som drabbas av försvagade resurser till välfärden.

Vill vi fortsätta med den politiken? Ska det vara den här visionen, som handlar om att gnälla och skylla ifrån sig och där det inte finns ett enda tydligt förslag på hur vi ska kunna få företag, tillväxt, utveckling och utbildning? Det är då bara en massa – ursäkta mig, fru talman – gnäll. Är det detta ni vill ha de kommande fyra åren, eller vill ni ha lösningar, framtidsorientering och en tro på att många små företag kan anställa fler så att vi kan bryta den massarbetslöshet som blott Tidösverige har? När andra länder har fallande arbetslöshet stiger arbetslösheten i det här landet.

Ska vi bryta detta? Tycker vi att det är bra att 6 procent av de inrikes födda är arbetslösa? Nej. Vad är då visionen? Vad är då inriktningen?

Jag tror att alla bör fundera på om det inte är dags för ett nytt alternativ, för någonting annat än det här Tidöstillståndet av uppgivenhet och skuldbeläggande. Det är dags för en period med en ny vision för Sverige och en ny riktning för Sverige. Det handlar om att få ned arbetslösheten med tillväxt, med företagande och med en grön industrialisering och med en grön tillväxt som vänder den här utvecklingen. Ge resurserna till välfärden i kommunerna, och åtgärda klyftorna på riktigt på den svenska landsbygden!

Anf. 51 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Välfärden i Sverige är otroligt viktig. Den jämnar ut skillnader, säkrar att de som faller kan landa mjukt och ger människor möjlighet att prova sina vingar. Men vi får aldrig glömma var skattepengarna kommer ifrån och hur de skapas. Det är genom att människor jobbar, driver företag och gör så att Sveriges ekonomiska tillväxt ökar.

Med tillväxt kan vi ha ett skyddsnät utan håll för den som faller. Med tillväxt får vi ett Sverige som vi kan lita på. Vi kan då lita på att vi får hjälp om vi blir sjuka, att vi får omsorg om vi behöver det när vi blir åsrika och att våra barn får det stöd de behöver i skolan. För mig är det detta som staten är till för: att skapa en trygghet och ett skyddsnät som fångar upp men inte håller tillbaka och att människor kan känna en framtidstro och vågar prova sina vingar.

För mig som liberal är välfärden otroligt viktig. Det är viktigt att det finns ett skyddsnät utan håll som fångar upp dig om du faller. Men vi har i dag flera håll som utmanar välfärden. Därför är det viktigt att de reformer som regeringen jobbar med blir av.

Nu drabbar våra utmaningar välfärden och alla de människor som jobbar i den och som är beroende av den. De drabbar skolan, vården och omsorgen. Det kan handla om ineffektiva processer, dålig styrning och regler som man inte har möjlighet att leva upp till. På vissa ställen är det för stor arbetsbelastning. Ibland är det dåliga chefer, och ibland är det för lite resurser.

Det är viktigt att komma ihåg att hålen i nätet inte bara har en orsak. Främst socialdemokrater och Vänsterpartiet, som har talat före mig i talarstolen, har sagt att det bara handlar om resurser. Jag tycker att det är att förminska debatten att föra diskussionen på den nivån. Då är risken stor att man missar flera andra viktiga saker som också behöver hanteras.

Fru talman! Skolan är och kommer alltid att vara Liberalernas främsta prioritet. Vi måste inse att vi har en kunskapskris i svensk skola. I dag kan var fjärde elev på högstadiet inte läsa ordentligt. Antalet anmälningar om hot och våld har fördubblats, och det är tydligt att grunderna inte fungerar i svensk skola i dag. Det är till skolan vi vill föra resurser, för visst finns det en korrelation mellan antal lärare i klassrummet och studieresultat. Man ska hinna se eleven, lyssna, motivera och förklara – självklart är det så. Men det krävs inte bara resurser i skolan. Det handlar också om lärarens befogenheter och dokumentationskrav, om kringuppgifter som ligger utanför undervisningen och om läromedel att bedriva undervisningen med.

Ja, många saker behöver fungera för att skolan ska kunna vara kompensatorisk och ge varenda unge en chans. Det handlar inte bara om pengar. Gå inte på den vänsterretoriken!

Liberalerna har påbörjat ett arbete med att bygga upp skolans grunder igen. Det handlar om alla elevers rätt till riktiga skolböcker, bemannade skolbibliotek och tillgång till en god elevhälsa. Det har kommit aviseringar under hösten om reglerad undervisningstid och ett helrenoverat friskolesystem – det är viktiga reformer. Att minska lärares administrativa börda och gå tillbaka till en regelstyrd skola är också viktigt. Lärare ska hinna undervisa och vara lärare.

I budgeten för 2026 storsatsar vi på skolan. Det är den största skolbudgeten i modern tid. Vi satsar på ett obligatoriskt mobilförbud för att öka studieron och kunskapsfokuset i klassrummet. Mobiler ska inte längre distrahera barnen i klassrummet. Dessutom

förstärker vi elevhälsan, ökar tryggheten och studieron och stärker säkerheten i skolan. Det avsätts medel för att kunna implementera ett nytt betygssystem och förbättra lärarutbildningen. Kunskapsbidraget förstärks också.

Skolan ska tillbaka till grunderna. Så bygger vi det framtida Sverige från grunden. Det är socialliberalism när den är som bäst.

Fru talman! Det här är ett exempel på hur vi satsar både genom generella statsbidrag, som vi i dag debatterar, och genom riktade statsbidrag, öronmärkta till skolan, samtidigt som vi tar tag i de grundläggande problem som inte handlar om pengar utan om förutsättningar och struktur för att komma till rätta med skolans problem.

Allra helst hade vi liberaler velat att skolan var statlig igen, men nu är den inte det, och då får vi göra det vi kan från statens håll för att ge både förutsättningar och resurser. Men de verkligt stora resurserna, som ska till skolan, kommer från kommunernas budgetar. Det får vi inte glömma när vi här i talarstolen pratar om det här utgiftsområdet, som handlar om allmänna bidrag till kommuner. Totalt sett kommer de 2026 att vara ungefär 180,7 miljarder kronor. En stor del av dessa pengar går till landets skolor.

Men för 2024 stod skolan och annan pedagogisk verksamhet för cirka 43 procent av kommunernas gemensamma kostnader, vilket motsvarar ungefär 368 miljarder kronor. Generella statsbidrag var cirka 17 procent, riktade statsbidrag cirka 5 procent och resterande, knappt 80 procent, kommer från kommunens egna intäkter.

Finansieringen av skolan utgör ett stort problem, för i dag skiljer det så mycket som 70 000 kronor per elev mellan de kommuner som satsar minst respektive mest på skolan. Det är inte hållbart att kommuner värderar skolan så olika, för den kvalitet som gör skillnad på riktigt är när det finns behöriga lärare i klassrummet som ser och har tid att möta eleverna där de är. Det kan inte staten fullt ut kompensera för med dagens system.

Fru talman! I vår budget som helhet gör vi viktiga satsningar på välfärden samtidigt som vi möjliggör för ekonomisk tillväxt. Det är det som finansierar välfärden och det vi alltid måste ha för ögonen när vi lägger budgetar. Det ska vara bra för Sverige både här och nu och för en framtida tillväxt.

När människor får mer pengar över i plånboken får de också möjlighet att spendera mer i vår ekonomi. Många aviserar nu att tillväxten är på väg uppåt och åt rätt håll, och det ger en förhoppning om att fler ska våga satsa på och skapa företag, ställa om sina företag och anställa fler. Fler kommer också att kunna bli anställbara genom de utbildningssatsningar som görs. Det viktiga för en bra välfärd är att alla som kan jobbar också jobbar. Endast om alla som kan bidra bidrar kan vi skapa en hållbar välfärd utan håll.

En mycket stor skillnad mellan en liberal borgerlig ekonomisk politik och en vänsterpolitik är att vi vet att resurserna är viktiga – men inte hela sanningen. Generella statsbidrag och ett starkt utjämningsystem ska ge

stabila förutsättningar, men pengarna måste också följas av bättre styrning, uppföljning och en tydligare kvalitet i kärnverksamheten. Det handlar inte bara om pengarna, även om det är en jätteviktig faktor, men det var det enda som den socialdemokratiska ledamoten tog upp när jag frågade hur vi kan förbättra för yrkesgrupperna i offentlig sektor som jobbar i välfärdens kärna.

Jag skulle vilja påstå att man måste våga lämna den enkla retoriken därhän och göra det hårda och svåra jobbet. Men jag utmanar också i fråga om vad vi lägger skattepengarna på. Det handlar om att staten behöver se sin roll och förenkla och förbättra för kommuner och regioner. Staten driver i dag mycket kostnader för kommuner och regioner som man skulle kunna ifrågasätta. Lagstiftningen ska hjälpa, inte stjälpa. Men man måste också våga utmana den kommunala byråkratin och administrationen, som under många år har växt mycket mer än vad antalet händer och tjänster i välfärdens kärna har gjort.

Så länge vi politiker inte orkar ta tag i detta kommer det inte heller att bli bättre av att vi hela tiden plockar ut mer pengar från alla företag och hårt arbetande människor. I den här budgeten orkar Liberalerna och regeringen göra det jobbet genom det som staten påverkar. Vi behöver dock göra detta tillsammans även i kommuner och regioner.

Jag är övertygad om att vi kan ha både låga skatteinivåer och en bra välfärd. Det handlar inte om skatteinivåerna i sig utan om de totala skatteintäkterna som möjliggör för vår välfärd.

Fru talman! Jag vill avsluta med att önska mina kollegor i finansutskottet och personalen här i kammaren en god jul!
(Applåder)

Anf. 52 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jag vill bara först kommentera ledamoten Rönnss anförande, för jag tycker att det är väldigt signifikant. Det pratas ofta om att resurser inte spelar så stor roll, och pengar är inte viktigt. Samtidigt står man och säger att man har den största budgeten för skolan i mannaminne, vilket för övrigt inte är sant, men i alla fall. Någonstans måste ändå Liberalerna bestämma sig.

Det var dock inte därför jag begärde replik, utan jag vill prata om vinsterna i välfärden och förhoppningsvis få ett svar från Liberalerna om var man står i frågan.

Vinster i välfärden är det som drar undan resurser till välfärden, vilket får stora konsekvenser. Vi har ju sett nyheter om att sju barn får dela på en banan och att barnen inte får äta sig mätta. Exempelen är ganska många.

Ett annat exempel som den kristdemokratiska riksdagsledamoten tog upp var ätstörningsenheten i Stockholm, vilket är väldigt märkligt; det är nämligen svårt att se hur man kan försvara en verksamhet som har ägnat sig åt felfakturerings och som inte haft legitimerad personal, trots att man sagt att man skulle ha det. Och när denna ätstörningsenhet sedan ersätts med en annan

enhet ökar tillgängligheten från 33 procent till nästan 100 procent. De exempel som ofta ges är därför felaktiga.

Min poäng är att vinster i välfärden innebär en fokusering på jakt efter vinst, inte på att få den kvalitet som barn, äldre och patienter behöver. Frågan är därför var Liberalerna står.

Anf. 53 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag vill bara poängtera att jag inte sa att resurser inte spelar så stor roll; jag sa att det inte spelar all roll. Självklart är också finansieringen av välfärden en jätteviktig faktor.

Jag tackar för frågan gällande vinster i välfärden. Det är kanske inte okänt att Liberalerna gör ett stort arbete på skolpolitikens område. Vi hade nyligen ett landsmöte där vi fastslog att vi vill fasa ut vinsterna ur skolan, för vi tycker inte att det har fungerat på det sätt som det är nu. Därför måste vi göra någonting.

Valfriheten i skolan är jätteviktig så att man faktiskt kan välja vilken skola som passar ens barn. Men vi har sett att vinsterna har gjort att det har kommit många avarter som inte är bra. Därför vill vi fasa ut det här. Skolan har också ett myndighetsuppdrag, vilket är en stor skillnad, tycker jag, jämfört med till exempel sjukvården.

Privat sjukvård ersätts och betalas med en annan logik. Det finns många otroligt bra vårdcentraler ute i landet och många bra privata vårdgivare som avlastar regionerna när de inte kan erbjuda vård inom skälig tid. Detta sker till samma kostnad som regionerna har annars.

Jag bor själv i Halland – en av Sveriges bästa regioner, vill jag påpeka. Vi har en bra sjukvård, och där är det tydligt att regionen tar sitt ansvar genom att erbjuda vård på andra ställen när regionen inte kan erbjuda vård inom skälig tid. När det gäller sjukvården har de privata aktörerna ett jätteviktigt kompletterande uppdrag.

Anf. 54 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Då kan jag konstatera att vi är överens om två saker: Det spelar roll vart pengarna går, och vi är tydligen också överens om att det finns ett problem med vinster i skolan. Vi är däremot inte överens om att det finns avarter inom andra sektorer.

Det förvånar mig, för jag tror att vi ändå är ganska många som är besjälade av att minska välfärdsbrottligheten: det kriminella utnyttjande som innebär att man tar pengar från välfärden som egentligen skulle ha gått till patienter och till äldre. Här skiljer vi oss åt. Men vi verkar i alla fall vara eniga om att vi ser en problematik i skolan.

Det är därför förvånande att varje gång Socialdemokraterna lägger ett förslag på bordet som innebär en möjlighet för Liberalerna att rösta emot vinster i välfärden så gör ni ändå inte det. Vi lägger ju upp det för Liberalerna att handfast visa att man inte tycker att det ska vara tillåtet med vinster i skolan.

Det här påverkar nämligen skolan otroligt mycket. Bara de senaste åren har 19 miljarder kronor rullat ut ur klassrummen och ned i fickorna på friskoleägare. Är det okej? Ta chansen – rösta med oss socialdemokrater och se till att stoppa vinstjakten åtminstone i skolan! Det handlar om att få bättre resultat för eleverna och bättre arbetsvillkor för lärare och annan personal i skolan. Kom med, Liberalerna!

Anf. 55 CECILIA RÖNN (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten så mycket för den kompletterande frågan.

Självklart finns det avarter även inom andra sektorer i välfärden, och regeringen jobbar hårt med att stävja dem. Inte en enda kriminell ska driva någon typ av bolag i offentlig sektor – och inte i privat sektor heller, för den delen.

När det gäller skolan ser vi absolut att vinster i skolan är ett problem, och vi vill ta tag i det. Det vi gör under denna mandatperiod är att genomföra många viktiga reformer för att ta tag i alla problem i skolan. Det finns nämligen stora problem även i de kommunala skolorna; det handlar inte bara om de privata. Valfriheten är jätteviktig, och det finns många lärare och rektorer som har fantastiska resultat i privata friskolor i dag. Vi ska inte slå undan benen för dem.

Vi måste dock se till att lösa den läskris vi har i Sverige i dag. Var fjärde niondeklassare kan inte läsa ordentligt, och de eleverna går både i kommunala skolor och i privata skolor. Därför är de satsningar som vi har aviserat, exempelvis gällande reglerad undervisningstid, jätteviktiga. Det handlar om många saker som faktiskt slogs sönder i spåren av kommunaliseringen av skolan, som Socialdemokraterna ju är ansvariga för.

De saker vi genomför den här mandatperioden är det jätteviktiga att vi genomför, för de kommer att hjälpa alla skolor. Sedan tror vi verkligen att vi även behöver fasa ut vinsterna i skolan på sikt. Det behöver göras på ett hållbart och bra sätt, och det kommer vi att försöka göra med start nästa mandatperiod om vi får förtroendet att fortsätta leda Sverige och förbättra för alla Sveriges skolor.

Anf. 56 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! ”Vi lever i möjligheternas tid.” Så inleds Miljöpartiets budgetmotion, och det är verkligen sant.

Sverige är ett av världens rikaste länder och har stor möjlighet att göra en rättvis klimatomställning. Vi kan göra en omställning där vi sänker utsläppen och samtidigt gör livet och samhället bättre för människor – för alla som lever i vårt land, inte bara för de rika. Det går om bara viljan finns, men tyvärr saknar Tidöregeringen den viljan.

Inför valet 2022 lovade Ulf Kristersson att han och hans regering skulle få ordning på Sverige. Det har han misslyckats totalt med. I dag är arbetslösheten rekordhög, välfärden har satts på svältkur och politiken har aktivt ökat utsläppen. Dessutom är hushållen hårt

pressade, och pengarna räcker till allt mindre. Vårdköerna ringlar sig långa, kriminaliteten kryper allt längre ned i åldrarna och skolan saknar de resurser som krävs för att ge alla barn en bra och rättvis start i livet.

Så här behöver det inte vara. Sverige både kan och förtjänar bättre.

Under mandatperioden har välfärden urholkats på grund av att Tidöregeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har valt att sänka skatten för rika i stället för att värna välfärden. Många kommuner och regioner har därför tvingats till nedskärningar och skattehöjningar för vanligt folk. Det är allvarligt, för det är välfärden som bär människor genom livet.

Välfärden är tryggheten när barnen växer upp, genom allt från mödravård och BVC till förskola och skola. Den är tryggheten när sjukdom drabbar oss och vi behöver vård och omsorg – ja, när livet prövar oss, helt enkelt. En stark välfärd är fundamentet för att människor ska kunna känna trygghet och tillit till samhället och till varandra, och tilliten och tryggheten är i sin tur fundamentet för ett starkt Sverige.

Alla de som arbetar i kommuner och regioner är välfärdens ryggrad, men de har gått på knäna länge nu. Så kan vi inte ha det. Välfärden ska gå att lita på, vem du än är och var du än bor, och de som arbetar i välfärden måste ha rimliga villkor.

Fru talman! Det kommunerna och regionerna har gått igenom de senaste åren har gjort att verksamheterna nu är utarmade. Vårdköerna ringlar långa, landets socialtjänster är överbelamrade och barn och unga lämnas utan stöd och hjälp i skolan samtidigt som gängkriminaliteten tränger allt längre ned i åldrarna. Sjukvården har under lång tid dragits med resursbrist. Patienter, anhöriga och personal drabbas hårt när resurserna är små och behoven ständigt växer.

Vi har vetat i många år att ett av de största problemen inom vården, förutom köerna, är den stora bristen på tillgänglighet. Alltför många har svårt att få kontakt med sin vårdcentral och en läkare i rimlig tid. Därför går Miljöpartiet i den här budgeten fram med en primärvårdsreform.

För att stärka kommuners och regioners möjligheter att satsa på skola, vård och omsorg föreslår vi ett tillskott på 2,5 miljarder kronor i generella statsbidrag för nästa år. Förutom de miljarderna vill vi se 1,5 miljarder för att stärka tillgängligheten till en nära vård och ett sektorsbidrag om 3 miljarder bara till vården. Dessutom avvisar vi den neddragning på kvinnosjukvård som regeringen gör. Vi vill att de 600 miljoner kronor som regeringen drar bort ska finnas kvar.

Alla barn som växer upp i Sverige ska ges rättvisa förutsättningar att växa upp och bli trygga vuxna. För det krävs stora satsningar på en jämlik skola med långsiktiga ekonomiska förutsättningar. Svensk skola ska vara en skola som är bra för alla, och här behöver staten ta ett större ansvar så att vi får en likvärdig skola med en stark kunskapsutveckling. För det krävs riktade resurser. Vi ökar anslaget till en likvärdig skola med 2 miljarder under nästa år.

Alla barn och unga ska ges rätt förutsättningar att inte bara ta till sig av undervisningen utan också må bra. Elevhälsan behöver stärkas, och jämfört med regeringens förslag vill vi se större satsningar på kuratorer i skolorna.

Arbetet för att bryta såväl våldsutvecklingen som nyrekryteringen till gängen måste också fortsätta och utvecklas. En fullgjord skolgång och en bra utbildning är det främsta vaccinet mot kriminalitet och utanförskap. Därför är stora satsningar på skolan helt centrala, men för att bryta den utveckling vi ser i dag behövs också flera breda satsningar på det förebyggande arbetet här och nu. Här har regeringen dock inga svar.

I stället för att ta tag i problemet har regeringen de tre gångna åren vägrat att både sätta in de pengar som behövs och göra de systemförändringar som krävs. Förändringar behövs nämligen: Med dagens system urholkar inflationen finansieringen av välfärden, och dessutom har den ryckighet i tilldelningen som har vi sett de senaste åren gjort det väldigt svårt för kommunerna att planera långsiktigt. Vi i Miljöpartiet vill därför se en automatisk uppräkningsmekanism av statsbidragen till kommuner och regioner. Det handlar helt enkelt om att kompensera för inflationen och undvika ryckighet.

Fru talman! När vi talar om välfärd talar vi egentligen om människor – om trygghet, frihet och möjlighet. Vi talar om läraren som vill orka finnas där för sina elever, om sjuksköterskan som borde ha fler kollegor och om barn som ska känna sig trygga i skolan. Vi talar om äldre som ska få värdig omsorg.

Miljöpartiet vill bygga ett Sverige där välfärden är stark och där hjälpen finns för den som behöver den. En stark och jämlik välfärd förutsätter också att de resurser vi gemensamt avsätter faktiskt också går till det de är avsedda för, det vill säga till barnen i klassrummen, till patienterna i vården och till de äldre i omsorgen. Så är det inte i dag, utan i dag ser vi hur skattemedel läcker ut som privata vinster samtidigt som personalen pressas och kvaliteten är undermålig.

Miljöpartiet menar att välfärden inte ska vara en marknad där avkastning går före omsorg utan en gemensam angelägenhet där varje krona används för att stärka kvalitet, arbetsvillkor och trygghet. Pengarna till välfärden ska stanna i välfärden – punkt. När vi investerar i skola, vård och omsorg ska det vara människors behov, inte vinstintresset, som styr. Det är en fråga om rättvisa, kvalitet och respekt för skattebetalarnas pengar.

Skolan är det tydligaste exemplet på varför vinstintresset måste bort från välfärden. I dag har vi ett system där skattemedel som ska gå till undervisning, elevhälsa och trygghet i stället kan delas ut som vinst samtidigt som skolor skär ned på specialpedagoger, skolbibliotek och stöd till de elever som behöver det mest. Det är ett enormt svek.

Vi i Miljöpartiet vill att skolan ska styras av kunskap, likvärdighet och omsorg om barnens bästa – inte av marknadslogik. När konkurrens och vinstkrav tillåts styra ser vi gång på gång ökad segregation och minskad kvalitet.

Skolan ska vara den plats där klyftor minskar, inte den plats där de cementeras. I dag ser vi hur ett vinstdrivet skolsystem bidrar till att skolor konkurrerar om ”rätt” elever samtidigt som ansvaret för de största behoven koncentreras till vissa skolor. Resultatet blir ökade skillnader i kvalitet, arbetsmiljö och resultat.

Vi i Miljöpartiet vill se ett stopp för detta. Barns rätt till en likvärdig utbildning måste alltid väga tyngre än ägarnas rätt till avkastning. En jämlik skola är ju inte bara en utbildningsfråga utan också en demokrati-fråga och en framtidsinvestering för hela Sverige.

Den här regeringen talar gärna om kunskap och ordning i skolan. Man blundar dock för det grundläggande problemet, nämligen att vårt skolsystem tillåter vinstuttag med skattemedel samtidigt som lärarbristen växer och stödet till elever urholkas. Det är ett politiskt vägval, och den här regeringen och Sverigedemokraterna går fel väg.

För oss i Miljöpartiet är det självklart att skolans uppdrag är att ge barn kunskap och framtidstro, inte att leverera vinster.

Fru talman! Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgeten en annan inriktning än den Miljöpartiet önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 25.

Vi i Miljöpartiet lägger fram ett budgetalternativ som stärker kommuner och regioner, som rustar Sverige för framtiden och som sätter människor och samhällsnytta före kortsiktig politik som sänker skatten för rika. Sverige förtjänar bättre. Välfärden förtjänar bättre. Framför allt förtjänar de människor – du och jag – som bor i det här landet bättre.

Jag vill önska god jul och gott nytt år till mina kollegor i utskottet. Jag vill också rikta en särskild hälsning till våra medarbetare i finansutskottet, till talmanspresidiet och till alla andra som arbetar här i kam-maren. Stort tack till er!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Statsskuldsräntor m.m.

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU4
Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. (prop.
2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Avgiften till Europeiska unionen

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU5
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen
(prop. 2025/26:1 delvis)

föredrogs.

Anf. 57 GUNILLA CARLSSON (S):

Fru talman! Nu har vi kommit till den sista budgetdebatten för det här året. Debatten gäller finansutskottets betänkande FiU5, som behandlar utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.

I förra årets debatt lyfte jag fram att de senaste åren hade inneburit stora ekonomiska och politiska utmaningar inom det europeiska samarbetet. Så har det varit även i år. Vi ser att många länder i Europa dras med tuffa ekonomiska underskott. USA:s president har under året hotat med och infört höjda tullavgifter. Rysslands anfallskrig mot Ukraina är fortfarande inte avslutat.

För nästan en månad sedan nådde Europeiska rådet och Europaparlamentet en överenskommelse om EU:s budget för 2026. Vi socialdemokrater ställde oss bakom regeringens inriktning att, precis som tidigare år, arbeta för att finansieringen av de ökade kostnaderna, bland annat i form av ökade räntekostnader, skulle ske genom omprioriteringar i budgeten. Tyvärr misslyckades regeringen med att få gehör för sina synpunkter, och Sverige röstade därför nej till förslaget.

Under året har diskussionerna om den nya långtidsbudgeten, MFF:en, som ska sträcka sig från 2028 till 2034, startat. EU-kommissionen presenterade sitt förslag i juli i år. Förslaget har fokus på försvar, konkurrenskraft och strategiska investeringar.

När den förra långtidsbudgeten förhandlades lyckades den socialdemokratiska regeringen hålla nere den svenska EU-avgiften och för första gången få på plats en villkorlighetsmekanism som kopplar utbetalningar från EU:s budget till respekt för rättsstatens principer. Det var viktiga framgångar både för svenska skattebetalare och för hela unionens trovärdighet.

När man nu går in i en ny förhandling vill vi socialdemokrater att man har med sig samma grundläggande målsättning. Vi vill se en ansvarsfull budget som stärker Europas och Sveriges trygghet. EU-samarbetet bygger på demokrati, frihet och ett oberoende rättssystem. Inga EU-medel ska gå till länder som bryter mot rättsstatens principer. Vi vill göra det lättare att hålla inne pengar till länder som underminerar EU:s demokratiska värden och införa en sanktionstrappa genom vilken man successivt kan stänga av medlemsstater från fördelar med EU-medlemskapet.

Vi vill också att EU:s budget ska hållas stram. Svenska skattebetalare ska inte finansiera andra länders underskott. Den svenska rabatten är nödvändig för att säkerställa ett rättvist och proportionerligt svenskt bidrag till EU:s budget.

Gemensam upplåning ska vara ett undantag. Sverige måste verka för att det inte blir en norm.

Budgeten ska också spegla de utmaningar vi står inför de kommande åren. EU:s resurser måste användas för att stärka försvarsförmågan, fortsätta stödet till Ukraina och påskynda den gröna omställningen. Vi vill att nya satsningar finansieras genom omprioriteringar, inte genom ökade utgifter.

Skattepolitiken är och ska förbli en nationell kompetens. Vi motsätter oss gemensamma EU-skatter som riskerar att underminera medlemsländernas självbestämmande över skattepolitiken.

Under den förra förhandlingen kunde vi socialdemokrater genom samarbete med likasinnade länder få igenom våra viktigaste krav. Därför ser vi att det är viktigt med ett långsiktigt alliansbygge med andra medlemsstater – annars kommer Sverige att få svårt att nå fram i förhandlingarna.

Under nästa år kommer arbetet med den nya MFF:en att intensifieras. Därför kommer vi att få återkomma till dessa frågor.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag skicka en uppmaning och ett stort lycka till i förhandlingarna till Sveriges statsminister Ulf Kristersson, som i morgon åker till EU:s toppmöte.

Sverige måste driva på för att tillsammans med övriga europeiska ledare fatta ett beslut om att man ska kunna använda de frysta ryska tillgångar som finns i olika länder i Europa för att ge ett långsiktigt finansiellt stöd till Ukraina och dess kamp för demokrati, frihet och säkerhet, som också är en kamp för hela Europas – och därmed även Sveriges – säkerhet.

Med detta, fru talman, vill jag önska en god jul till finansutskottets ledamöter och kansli, till talmannen och till alla andra som arbetar i riksdagen för att vi ledamöter ska kunna utföra vårt viktiga uppdrag så bra som möjligt under hela året.
(Applåder)

Anf. 58 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Mitt i debatten om den svenska budgeten behandlar vi nu en ännu större budget, nämligen den Europeiska unionens. Självklart är det viktigt att vi inte betalar för mycket, självklart är det viktigt att vi även här är strama och förmår prioritera och självklart är det viktigt att vi fortsätter att skicka så lite resurser som möjligt till sådana som Viktor Orbán som lever på EU-medel samtidigt som de hånar Europeiska unionen och de demokratiska principerna.

Men, och det är ett viktigt men, just nu står EU inför stora utmaningar. En är resurserna till Ukraina. Som föregående talare sa är det oerhört viktigt att EU förmår att enas, även om vissa tar ett större ansvar än andra, om att försvara vår kontinent genom att försvara Ukraina. Det handlar om att ta de resurser som den ryska centralbanken har parkerat på ett lönsamt konto i Belgien. Tar man ukrainska liv, ukrainsk mark och ukrainska barn och går emot alla europeiska principer och mänskliga rättigheter har man inte längre rätt till dessa pengar, utan dem har Ukraina rätt till. Måtte Sverige och Ulf Kristersson stå upp för detta med all kraft och ta allt ansvar som går för att EU ska beslagta dessa pengar och låna ut dem till Ukraina.

Men detta är bara en av EU:s utmaningar. Även försvaret och klimatet kommer att vara centrala för EU framöver. Då måste man fråga sig: Är det allra viktigaste att på öret få ned den svenska avgiften? Eller är det allra viktigaste att EU står starkt i dessa frågor?

Centerpartiets reservation handlar om en av dessa utmaningar, nämligen klimatet. Vi vill att man fördubblar satsningarna på elnäten i Europa för att få ned utsläppen där. Nu när Sverige sänker sina ambitioner och struntar i sina mål får inte EU göra det. Jag yrkar härmed bifall till vår reservation.

Europa är mer än någonsin beroende av ett starkt EU – för Ukraina och för vårt gemensamma försvar nu när USA under Donald Trump sviker. Vi är också beroende av EU på grund av den stora klimatutmaning vi alla möter.

Jag önskar mina kollegor i finansutskottet, finansutskottets eminenta kansli, övriga kollegor i riksdagen och talmanspresidiet en riktigt god jul och ledighet.

Anf. 59 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! I den budget vi kommer att fastställa om en stund budgeteras 54 miljarder kronor till EU:s årsavgift för 2026, och då är Sveriges nu gällande rabatt avdragen. EU:s årsbudget baseras på den långtidsbudget som startade 2021. Under förhandlingarna inför denna långtidsbudget var det framför allt två händelser som påverkade EU, dels var det brexit, som innebar en rejäl minskning av budgetintäkterna. Dels var det den pågående covidpandemin.

Sverigedemokraterna ville då se en budget som helt tog hänsyn till brexit, det vill säga att budgeten blev mindre. Tyvärr gick EU:s budget åt rakt motsatt håll och blev betydligt större. Covidpandemin gjorde att euroländernas krav på en gemensam, enorm fond till slut blev verklighet.

Sverigedemokraterna röstade emot förra långtidsbudgeten just för att vi ansåg att den var alldeles för stor och för att godkännandet av en gemensam, enorm skuldsättning skulle öppna för nya krav på ännu fler gemensamma skulder, och Sverige skulle då bli en del av en skuldunion. Tyvärr var det få här i kammaren som delade vår oro.

Fru talman! I somras presenterade EU-kommissionen sitt förslag till kommande långtidsbudget, som ska gälla 2028–2034. Kommissionen går alltid ut hårt, men detta förslag är bortom all anständighet.

Regeringen har gjort en analys av förslaget. Nuvarande avgift, baserad på bni, är 1,13 procent, men i den kommande långtidsbudgeten ökar kommissionen bni-delen till 1,35 procent, inklusive föreslagna specialinstrument. Det låter kanske inte så illa med ökning på decimalen, men det ger en stor ökning på själva avgiften.

Förutom avgiften vill kommissionen se flera skatter som EU själv ska få ta ut, något som strider mot själva idén om hur EU:s budget ska finansieras. Att EU ska tillåtas ta ut egna skatter kanske motverkar en höjning av avgiften, men makten förskjuts alltmer från medlemsstaterna till Bryssel. Denna maktförskjutning innebär att vi i Sverige får mindre möjlighet att själva påverka vår inrikespolitik.

I kommande långtidsbudget föreslås Sveriges årsavgift till EU hamna på cirka 103 miljarder kronor per år. Även om vi får behålla rabatten, som i dag är 8–11

miljarder kronor per år, föreslår EU att Sverige ska betala skyhögt mer än det vi sverigedemokrater anser att Sverige bör betala.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill minska kostnaderna för EU. Vi vill se ett slimmat EU där makten och skyldigheterna ligger hos medlemsstaterna. EU-budgeten behöver fokusera på det absolut viktigaste: att stoppa slöseri och kommande nya regleringar. Tyvärr utvecklas EU ständigt åt fel håll, och kostnaderna skenar. Dessutom förskjuts makten alltmer från medlemsstaterna till Bryssel. EU ger sig ständigt in på allt fler områden och producerar ett hav av nya, snåriga regleringar som leder till ökad administration och därmed ökade kostnader. Detta minskar unionens produktivitet och konkurrenskraft i jämförelse med omvärlden.

EU har utvecklats på ett sätt som jag tror att få kunde visualisera vid folkomröstningen 1994. Det som kunde ha varit en stark union med en livskraftig inre marknad och fri rörlighet för EU:s invånare har blivit en koloss som genom varje budget flyttar resurser från välskötta medlemsstater som Sverige till misskött medlemsstater som ständigt kräver mer ekonomiskt stöd av sina grannar.

Sveriges avgift till EU för 2026 ser ut att bli drygt 54 miljarder. EU vill att Sveriges avgift ska öka till 103 miljarder kronor per år från och med 2028. Vad betyder det i verkligheten?

Sverigedemokraterna och regeringen sänker äntligen elskatten. Jag tror inte att det har gjorts på de dryga 70 år som den skatten funnits. Vi har tillsammans sänkt kostnaden för bensin och diesel med så mycket att en vanlig familj sparar tusenlappar. Vi sänker också matmomsen, vilket sänker matkostnaderna. Vi sänker även kostnaderna för förskolan. Dessutom har vi sänkt och sänker skatten för löntagare och pensionärer. Det är inte mer än rätt. Att få behålla i alla fall hälften av sin intjänade lön borde vara en självklarhet. Dit är det dock en bit kvar. Men vi i Tidösamarbetet jobbar på det.

Fru talman! Om EU:s kommande långtidsbudget tillåts svälla till att ge Sverige en avgift som blir nästan dubbelt så stor som dagens 54 miljarder kronor kommer satsningar och skattelättnader i Sverige att bli lidande. Svenskarnas skattebetalningar kommer att i allt större belopp skickas ned till Bryssel för att fördelas till andra medlemsstater.

Med den avslutande varningen vill jag passa på att önska talmannen och presidiet samt kollegorna i utskottet och finansutskottets eminenta personal en riktigt härlig julhelg och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 60 JAN ERICSON (M):

Fru talman! EU har just nu stora och dramatiska frågor att hantera. Denna vecka pågår bland annat diskussionerna om ett fortsatt långsiktigt stöd till Ukraina och hur frysta ryska tillgångar kan utnyttjas för detta. I morse klockan 8 hade vi överläggning med statsministern i EU-nämnden och gav stöd åt regeringens linje

i de kommande förhandlingarna i Europeiska rådet. Hur dessa förhandlingar slutar återstår att se.

Samtidigt fortsätter EU sin löpande verksamhet. I dag ska vi alltså fatta beslut om anslaget i regeringens budgetproposition för EU-avgiften 2026.

Fru talman! Målet för den svenska budgetpolitiken i EU fastställdes av riksdagen redan 1994 och innebär att Sverige ska prioritera gemensamma problem som mer effektivt hanteras på EU-nivå än av de enskilda medlemsländerna var för sig. Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, där utgifter med ett tydligt europeiskt mervärde ska prioriteras. Sverige ska också verka för en mer kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel. Detta är fastställt av riksdagen och har ett starkt stöd.

Det betänkande vi nu debatterar är en del av regeringens budgetproposition och innebär att riksdagen beslutar om ett anslag om drygt 54 miljarder kronor som avgift till Europeiska unionen nästa år. Det bemyndigar även regeringen att ingå de åtaganden som följer av EU-budgeten. Jag vill passa på att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionen.

Fru talman! Sverige har sedan vårt ordförandeskap 2023 envist drivit frågan om att stärka EU:s konkurrenskraft. Sällan har frågan varit så angelägen som nu, när tullar, handelskrig och militära krig och konflikter är en realitet. Europa behöver både bli mer självförsörjande och förbättra sin ekonomiska konkurrenskraft.

Förhoppningsvis inser EU:s medlemsstater att det behövs konkreta åtgärder om konkurrenskraften ska kunna stärkas. EU har 450 miljoner invånare och 30 miljoner företag. Det är dags att ta vara på den potential det innebär.

Samtidigt finns det en risk att man återigen inbillar sig att man kan lösa alla problem genom mer EU-byråkrati, högre EU-avgifter och nya upplånade EU-medel. Men konkurrenskraft kan inte köpas för låna pengar. Det brukar inte heller vara politiker, vare sig på EU-nivå eller nationellt, som är bäst på att besluta om vilka nya företag, branscher eller innovationer det är värt att satsa på för framtiden. Politikernas viktigaste roll är att skapa goda förutsättningar för företagande, produktivitet och tillväxt.

Om EU ska lyckas måste EU:s medlemsstater göra nationella reformer. De kan inte förvänta sig att EU ska lösa allt som är jobbigt och reformera nationellt. Medlemsavgifterna för Sverige och andra nettobetalare måste samtidigt hållas på en rimlig nivå för att kunna uppnå folklig acceptans hos invånarna i de länder, bland annat Sverige, som är nettobetalare till EU.

Fru talman! Sverige är en stor nettobetalare till EU. Det är svenska skattebetalare som står för pengarna. Det förpliktar att vi noga följer upp hur EU:s medel används, att vi verkar för att EU:s budgetramar respekteras och att vi är restriktiva med nya stora, ofinansierade utgifter.

Den moderatledda regeringen har ett betydligt större engagemang i dessa frågor än den föregående regeringen. Vi har också ett tydligt stöd i finansutskottet och EU-nämnden för att driva linjen att EU ska

respektera de finansiella ramarna i den fleråriga budgeten, motverka fusk och slarv med EU:s medel och verka för realistiska prognoser. Vid behov av mer pengar bör man i första hand prioritera i befintlig budget. Den svenska regeringen driver med kraft på i denna riktning tillsammans med andra budgetrestriktiva medlemsstater.

De påbörjade förhandlingarna om EU:s nästa långtidsbudget kommer att kräva skickligt hantverk och god förhandlingsförmåga. Precis som Charlotte Quensel nämnde hotar väldigt stora avgiftshöjningar. Vi måste ha en stark förmåga att skapa allianser med likasinnade länder för att den svenska EU-avgiften inte ska skena iväg i framtiden. Det kommer att bli en utmaning.

Fru talman! Jag är nu inne på mitt 20:e år som ledamot i Sveriges riksdag och har sedan ett antal år äran att vara ordinarie ledamot i både finansutskottet och EU-nämnden. Jag vill därför avslutningsvis önska både ledamöterna och våra fantastiska och kunniga tjänstemän i både finansutskottet och EU-nämnden en riktigt god jul och ett gott nytt år. Det gäller såklart även talmannen och tjänstemännen i kammaren. (Applåder)

Anf. 61 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! I dag träffades EU-nämnden som sagt för att ge statsministern mandat inför Europeiska rådet. En fråga som överskuggat nästan allt annat den senaste tiden och som också ska behandlas i morgon när stats- och premiärministrarna träffas är Ukraina. Hur ska Ukraina kunna stödjas, och hur ska stödet finansieras?

Rysslands krigsföring mot Ukraina skapar djupa hål i både Ukrainas och EU:s ekonomi. På sikt kan det påverka vår avgift till EU. Men här i riksdagen är vi överens om ett stort och starkt stöd till Ukraina. Fred måste uppnås på Ukrainas villkor, för både Ukrainas och hela Europas framtid.

Mellanöstern upptar också en stor del av Europeiska rådets dagordning. Det humanitära lidandet i Gaza är enormt. Sedan Hamas brutala attack har Israels bombningar dödat fler än 65 000 människor. FN har slagit fast att Israels krig mot Gazas befolkning är ett folkmord. Vapenvilan i Gaza har inte inneburit något stopp för våldet och dödandet. Hundratals människor, däribland barn, har dödats i israeliska attacker samtidigt som Israel hävdar att vapenvilan fortfarande gäller.

Internationellt måste vi kraftsamla för att säkra en fredlig utveckling i Gaza. Alla samtal om fred måste föras på det palestinska folkets villkor. Här har EU intagit en alltför passiv roll gentemot Israel och borde ställa tydligare krav och använda de verktyg som man förfogar över, som samarbetsavtal, handel och sanktioner.

Fru talman! Sverige har nu varit medlem i Europeiska unionen i 30 år. Under dessa år har unionen utvecklats och fått nya medlemmar, och mer och mer makt har flyttats över till EU.

Samtidigt sväller EU:s administration och budget. Europa har aldrig varit så rikt och samtidigt så ojämnt. Ojämligheten mellan dem som har och dem som inte har breder ut sig såväl inom länder som mellan länder i Europa. Den växande ojämligheten har skapat en grogrund för de nationalisterna och rasisterna som nu vill inskränka demokratin.

För Vänsterpartiet är demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer inte förhandlingsbara. Respekten för rättsstatens principer är central för varje demokratiskt samhälle och för de mänskliga rättigheterna.

Fru talman! Vi ser nu hur kommissionen och inte minst parlamentet använder regelförenklingar som ursäkt för att försvaga klimatmål och försämrat arbetstagarernas rättigheter. Tecknen på högerpolitikens nedprioriteringar av klimatarbetet har varit tydliga ända sedan kommissionen tillträdde. Vi har sett hur man gått från ett EU som tagit ledningen i klimatarbetet till ett EU som backar. I går kom beskedet att kommissionen vill dra tillbaka beslutet om att inga bensinbilar ska säljas efter 2035.

EU:s miljömål behöver skärpas, inte försvagas. Klimatkrisen är akut, och vi har bara några få år på oss att ställa om. Att snabbt anpassa våra samhällen så att vi lever bättre och utvecklar en djupare välfärd inom de planetära gränserna är en ödesfråga.

Ska klimatomställningen bli möjlig måste Sverige och andra EU-länder kunna genomdriva en politik med stora gröna investeringar som de facto minskar efterfrågan på koldioxid i ekonomin. De investeringar som krävs har länge hindrats av centralism, detaljreglering och krav på marknadsanpassning från Bryssel. Höga priser på ren el, dyr och privatiserad järnväg och hinder för en bred och modern bostadspolitik gör att vi inte effektivt kan ställa om från fossilt till förnybart.

De EU-regler som bromsar eller motverkar den nödvändiga omställningen, som energimarknadsreglerna, järnvägsliberaliseringen och rigida statsstödsregler, måste överges eller reformeras.

Våra skattepengar ska gå till ökad jämlikhet inom och mellan länder och till att lösa miljö- och klimatutmaningarna. Vi motsätter oss ökad militarisering och en inhuman asylpolitik med gränspolisering och läger för asylsökande i EU:s grannländer.

Sveriges riksdag kan inte påverka själva utgiften inom EU-budgeten mer än genom de förhandlingar som regeringen har med övriga medlemsländer. Där är det positivt att vi i Sveriges riksdag är överens om de stora dragen, som avgiftens storlek, upplåning och egna medel, även om vi kan vara oense om själva budgetens innehåll.

Tillsammans arbetar vi för att hålla nere kommande års avgift. Det är som sagt positivt att vi gör det tillsammans.

Fru talman! Jag har inget annat förslag till beslut än utskottet, men jag vill passa på att önska en god jul och ett gott nytt år till talmännen, finansutskottet samt utskotts- och talmanskanslierna.

Anf. 62 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas och regeringens linje är att EU-budgeten främst ska finansieras via omprioriteringar, inte lån eller skattebaser. Vår regering ska därför vara – och är – tydlig med detta, och det är glädjande att det finns en bred uppslutning kring detta i denna riksdag.

Grundinställningen för oss kristdemokrater är att EU:s budget ska finansieras med medlemsavgifter från medlemsländerna. Det finns nämligen en inte oviktig finess med att man gör på detta sätt: När medlemsstaterna ska stå för notan finns det en naturlig broms mot iveren att försöka göra EU-budgeten större och större.

Jag yrkar bifall till regeringens förslag att vi i riksdagen anvisar cirka 54,2 miljarder kronor åt just detta utgiftsområde.

Fru talman! Det finns något som kallas Maastrichtskulden. Den innebär att medlemsstaterna förbinder sig att inte ha en offentlig skuld som överstiger 60 procent. Den har funnits sedan 1999. Den togs bort under coronakrisen och kom tillbaka 2024, om än lite mer flexibel.

Huvudskälet till att Maastrichtskulden uppfanns var att statsskulden hos en enskild medlemsstat inte skulle spilla över och skapa oro i andra länder. Regeln till trots har utvecklingen inte gått åt rätt håll.

Tre länder, Grekland, Italien och Belgien, har inte något enda år klarat av Maastrichtskulden. Jag kikade på detta häromkvällen. År 2024 hade Grekland en statsskuld på över 153 procent av bnp, Italien drygt 135 procent, Frankrike 113 procent, Belgien 104 procent och Spanien drygt 101 procent av bnp. Sverige hade samma år 33,5 procent.

Fru talman! Det lackar mot jul, och det är ju trevligt. Men den här utvecklingen skulle jag ändå vilja varna för, för det här är på riktigt otäckt.

IMF, Internationella valutafonden, utfärdade just en sådan varning för drygt en månad sedan. Om det här fortsätter, skriver IMF, kommer det att tvinga regeringen att fundamentalt ompröva sin roll i att tillhandahålla grundläggande insatser och tjänster till sina medborgare.

Det finns alltså, trots juletiden, all anledning för oss i Sverige att vara uppmärksamma på detta.

Men EU är naturligtvis mycket mer än pengar och avgifter. Det vill jag avsluta med, fru talman, för vi kristdemokrater är i grunden Europavänner. Det finns en anledning till det. Det var tre kristdemokrater – Schuman, de Gasperi och Adenauer – som skapade EU en gång i tiden. Deras tanke var att binda länder och folk samman, närmare och närmare, för att omöjliggöra krig. I andra världskrigets ruiner stakade de ut en helt ny kurs – en kurs som skulle innebära hopp och trygghet, inte hopplöshet och rädsla.

Just i denna tid, en minst sagt orolig tid med krig på vår egen kontinent, får man ändå säga att än så länge har de kristdemokratiska statsmännen som ville skapa ett Europa som ska klara att hantera tider av oro och kriser fått rätt – Putin har fått fel. Vi hoppas att det ska fortsätta på det viset.

Med detta, fru talman, vill jag önska talmannen men också presidiet här framme, mina kollegor i finansutskottet och er som nu börjar ramla in för den avslutande voteringen en välsignad och fridfull julhelg och ett gott nytt år.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lili André, Gudrun Brunegård, Ingemar Kihlström, Camilla Rinaldo Miller och Larry Söder (alla KD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.47 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 12.57, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 12.57.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december

NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Punkt 1 (Mål för området Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. (S)

Votering:

180 för utskottet

95 för res.

29 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 C, 5 V, 17 KD, 2 MP, 13 L, 1 -

För res.: 93 S, 1 C, 1 -

Avstod: 13 V, 14 MP, 2 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 9 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 2 MP, 3 L

Lars Beckman (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Ida Gabrielsson, Hanna Gunnarsson och Ilona Szatmári Waldau (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 2 (V)

3. motiveringen i res. 3 (MP)

Förberedande votering:

18 för res. 2

16 för res. 3

271 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

178 för utskottet

18 för res. 2

109 avstod

44 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 13 L, 1 -

För res. 2: 18 V

Avstod: 90 S, 16 MP, 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD, 2 MP, 3 L

Kadir Kasirga (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Frågor om Europeiska unionens budget)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

281 för utskottet

21 för res.

3 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 18 V, 17 KD,
16 MP, 13 L, 1 -

För res.: 21 C

Avstod: 3 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 C, 4 V, 2 KD,
2 MP, 3 L

§ 12 Avtackning och avslutning

Anf. 63 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! I dag är det avslutning i kammaren inför riksdagens juluppehåll, även om det blir interpellationsdebatter också i morgon.

När vi samlas här i dag befinner vi oss alltså på randen till valåret 2026. Om nästan på dagen nio månader infaller valdagen, denna speciella dag i vår demokrati när luften är laddad av spänning, när allt ska avgöras, när allt står på spel.

Inför det kommande året är min förhoppning att vi kommer att få en sansad, saklig och seriös valdebatt, en debatt som rakt och ärligt tydliggör skillnaderna mellan partierna i en respektfull ton. Onsdagen den 14 januari genomförs valårets första partiledardebatt här i riksdagen. För första gången äger en partiledardebatt i riksdagen rum kvällstid, och den sänds i SVT så att fler väljare ska kunna följa en riksdagspartiledardebatt i direktsändning.

För mig personligen innebär valåret att jag går in på upploppet av mitt åttonde år som riksdagens talman, och jag vill gärna säga att jag är lika ödmjukt tacksam för förtroendet som jag var när jag först tillträdde. Min ambition är att även i fortsättningen vara hela riksdagens talman, och jag ser fram emot att fortsätta arbeta i tätt samspel med de vice talmännen, gruppledarna och alla er ledamöter. Jag är alltid redo att ta del av synpunkter och frågor från var och en av er.

Ärade ledamöter! Vi lever i en tid när internationella relationer blivit allt viktigare. Under hösten har vi genomfört två stora, internationella möten i riksdagen: Nordiska rådets årliga session och det fjärde internationella talmansmötet inom ramen för Krimplattformen.

Båda dessa arrangemang har organiserats på ett mycket förtjänstfullt sätt av riksdagens internationella kansli, men de har också krävt omfattande insatser av medarbetare från alla andra delar av Riksdagsförvaltningen. Jag vill framföra ett varmt tack till alla som bidragit till att dessa båda viktiga möten blev mycket lyckade. Stort tack också till alla ledamöter som varit engagerade i dessa möten.

Nordiska rådets session påminde oss om att det nordiska samarbetet kanske aldrig varit så nära och så viktigt som nu. Krimplattformens parlamentariska toppmöte genomfördes av riksdagen tillsammans med Ukrainas parlament och samlade nära 70 delegationer här på plats eller digitalt från alla världsdelar till stöd för Ukraina. Det sände en viktig signal i en avgörande tid.

Ärade ledamöter! Under året som gått har säkerheten såväl inne i som utanför riksdagen varit en viktig fråga. Vi behöver stärka vår förmåga att skydda en öppen riksdag och öka tryggheten för riksdagens ledamöter, inte minst nu inför valåret. Vi gör det genom ett närmare samarbete med de myndigheter som ytterst ansvarar för säkerheten för ledamöterna samt för ordning och säkerhet vid riksdagen. Och vi gör det genom att utveckla riksdagens eget säkerhetsarbete när det gäller ledamöterna, riksdagens lokaler och övernattningsbostäderna.

För en tid sedan kom Utredningen om offentlighet och säkerhet i kammaren med sitt slutbetänkande. Det innehåller förslag med syftet att ge riksdagen bättre förutsättningar att hantera ordningsstörningar och säkerhetsrelaterade hot i kammaren. Nu ska förslagen beredas.

Det nya säkerhetsläget kräver också att vi ökar vår beredskap och säkerställer vår förmåga att upprätthålla den parlamentariska processen vid incidenter, i kris, i krig och vid krigsfara. I det syftet har vi till exempel genomfört aktiviteter under beredskapsveckan och övat med krigsdelegationen.

Ärade ledamöter! För en vecka sedan beslutade riksdagsstyrelsen om Riksdagsförvaltningens verksamhetsplan för 2026. Där finns en lång rad konkreta åtgärder för att ge er så goda förutsättningar som möjligt att utföra ert viktiga uppdrag. Förvaltningens arbete med ledamöten i fokus utgår bland annat från omhändertagandet av 2023 års riksdagsutredning. Jag har under året träffat förvaltningens avdelningar och lyft fram vikten av ett arbete som utgår från ledamöternas förutsättningar att utföra ledamotsuppdraget.

Låt mig ge några exempel på planerade utvecklingsaktiviteter under nästa år.

Renoveringen av kvarteret Cephalus fortsätter. Ambitionsnivån för ledamöternas övernattningsbostäder höjs genom bland annat fortsatta renoveringsinsatser.

Arbetet med att tillhandahålla effektiva digitala tjänster som är enkla att nå och använda fortsätter. Under 2026 införs en ny plattform för digitalt samarbete. Nya lösningar för digital inlämning av motioner med digitala signaturer ska implementeras, och Riksdagsförvaltningen ska skapa förutsättningar för att ta till vara de möjligheter som AI ger.

Förberedelser inleds också för att iordningställa en studio för inspelning av poddar och innehåll till sociala medier. Planen är att studion ska vara på plats 2027. Denna är en av många åtgärder som har sin grund i riksdagsutredningens betänkande.

Stödet för er ledamöter i samband med att ni anordnar möten och konferenser i riksdagen ska öka. Stödet ska också förbättras vid bokning av vissa resor i tjänsten, och vi kommer åter att ha resebyråmedarbetare på plats i riksdagen.

Låt mig också nämna något som ni möjligen redan har uppmärksammat, nämligen den fina nya utställningen Lagar som bygger landet, placerad precis där man kommer in i huset från allmänhetens entré. Den är

ett samarbete mellan riksdagen och Riksarkivet, och den syftar till att lyfta fram viktiga dokument ur vår parlamentariska historia.

Ärade ledamöter! Tre personer som är här i dag har avslutat sina riksdagsuppdrag. Jag vill därför vända mig direkt till er med ett stort och varmt tack för era insatser i demokratins tjänst.

Att vara folkvald riksdagsledamot är ett av de finaste uppdrag man kan få i vår demokrati. Med väljarnas förtroende i ryggen representerar man dem, sitt parti och sin valkrets.

För arbetet här i demokratins hjärta kommer ni nu att tackas av. Jag ber er resa er upp när ni hör ert namn.

Riksdagens guldnål och diplom tilldelas Märta Stenevi. Du valdes in i riksdagen 2022 som representant för Miljöpartiet och Stockholms län. Du är förstås mest känd som Miljöpartiets språkrör samt jämställdhets- och bostadsminister, men under din tid i riksdagen har du varit ledamot i civilutskottet, socialförsäkringsutskottet och krigsdelegationen. Du har tidigare även varit regionråd i Skåne, kommunalråd i Malmö samt partisekreterare.

Nu har du lämnat riksdagen. Vi är många här som kommer att minnas ditt engagemang för jämställdhet, klimat och mycket annat. Jag minns personligen särskilt våra samtal under den senaste regeringsbildningsprocessen hösten 2022.

Varmt tack till dig för dina insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige!

(Applåder)

Riksdagens medalj av åttonde storleken tilldelas Acko Ankarberg Johansson, som tyvärr inte kan vara här i dag. Hon valdes in i riksdagen 2018 som representant för Kristdemokraterna och Jönköpings län. Hon har alltid brunnit för sociala frågor, inklusive sjukvårdsfrågor, och under sin tid i riksdagen var hon ordförande i socialutskottet. Hon har även varit sjukvårdsminister och partisekreterare samt kommunstyrelsens ordförande i Jönköping. Sedan i november är hon landshövding i Västmanlands län.

Jag vill framföra ett varmt tack till henne för hennes insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige!

(Applåder)

Riksdagens medalj av tolfte storleken tilldelas Johan Hultberg. Du valdes in i riksdagen 2010 som representant för Moderaterna och Kronobergs län, men du har klarat av något som få här inne har åstadkommit. Du flyttade till en annan valkrets, nämligen Västra Götalands läns norra – eller Fyrbodals, som jag förstår att ni kallar den där hemma – och du lyckades bli invald även därifrån.

Under din tid här har du varit engagerad i både miljöfrågor och sociala frågor, och du har varit ledamot i miljö- och jordbruksutskottet, socialutskottet, EU-nämnden, riksdagens delegation till Interparlamentariska unionen och Nordiska rådets svenska delegation.

Mycket har hänt under dina 15 år i riksdagen. Du har inte bara upplevt denna utveckling, utan du har också varit med och format den.

Varmt tack till dig för dina insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige!

(Applåder)

Riksdagens medalj av tolfte storleken tilldelas även Johan Pehrson. Du valdes in i riksdagen redan 1998 som representant för Folkpartiet och Örebro län. Du är förstås mest känd som partiledare för Liberalerna samt arbetsmarknads- och integrationsminister respektive utbildningsminister.

Under din tid i riksdagen var du ordförande i justitietsutskottet samt ledamot i flera andra utskott liksom i riksdagsstyrelsen, Utrikesnämnden och Krigsdelegationen. Du har även varit gruppleddare för Liberalerna.

Under din tid som gruppleddare hade vi en hel del att göra med varandra, och när du var partiledare hade jag nöjet att bjuda dig på tomater under den senaste talmansrundan hösten 2022.

Med din humor och spontanitet har du bidragit till den goda stämningen i vår folkvalda församling – men din gärning har också präglats av stort engagemang och stor seriositet.

Varmt tack för dina insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige!

(Applåder)

Nu är er tid i Sveriges riksdag över. Jag hoppas att ni från era år här i riksdagen bär med er många fina minnen av intensivt arbete i detta fantastiska hus, som i sig självt symboliserar vår demokrati men som också inrymmer så mycket av dynamik, förhandlingar och andra processer som alla till slut syftar till att göra vårt land bättre. Med engagemang, sakkunskap och hårt arbete har ni bidragit till att forma vårt land och vår samtid men också vår framtid.

Riksdagsarbetet utförs tillsammans med andra, men varje ledamot sätter sin prägel på sitt uppdrag. Det som just du har gjort kunde ingen annan göra. Dina initiativ, dina val, dina prioriteringar är just dina.

Än en gång: Varmt tack till er för allt ni har gjort för riksdagen och för Sverige!

(Applåder)

Ärade ledamöter! Jag vill nu avslutningsvis tacka var och en av er för det arbete ni under året lagt ned för riksdagen och för Sverige. Jag vill också framföra ett varmt tack till talmanspresidiet, gruppleddarna, utskottens presidier, de internationella delegationernas presidier samt ledamöterna i riksdagsstyrelsen för ett gott samarbete.

Jag vill även säga varmt tack till riksdagsdirektören och alla medarbetare i Riksdagsförvaltningen. Jag vet att ni under våren till exempel kommer att ha mycket att göra med förberedelserna inför valet och introduktionen av de nya ledamöter vi ska hälsa välkomna efter valet.

De stundande helgerna är en påminnelse om att vi snart går mot ljusare tider. Även i en mörk tid finns ljusglimtar, något som Stig Dagerman fångade i en av sina dagsverser:

Den första snön är vitast
av allt som vindar drev.

En morgon ligger jorden
beströdd med vita brev.

Olästa över dagen
skall vila myr och lund.
Så mycket post fick ingen
som vinterns första stund.

Men alla brev skall brytas.
Var fråga få sitt svar.
Och vargens gång skall läsas
av dem som ögon har.

Och mänskans spår skall visa
en broder var hon bor,
ty ingen är så ensam
som han om hösten tror.

Med de orden vill jag önska er alla en välförtjänt ledighet, en riktigt god jul och så småningom ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 64 Ålderspresident ANDERS
YGEMAN (S):

Herr talman! Jag vill på alla ledamöters vägnar tacka hela Riksdagsförvaltningens personal som oavsett om de skriver protokoll eller serverar mat, vaktar, städar eller renoverar riksdagen bidrar till en fungerande demokrati.

Jag vill tacka riksdagsdirektören och, så här i juletid, de tre vice talmännen. Och naturligtvis: Stort tack till talmannen!

Vi har nu upplevt den mörkaste decembarmånaden sedan 1934, men som teologen Thomas Fuller skaldade redan 1650: Det är som mörkast innan gryningen.

Efter alla propositioner, interpellationer, motioner och enkla frågor väntar nu en välförtjänt juledighet. Jag tänkte skicka med er några strofer som Thåström sjunger i *Solen i den vänstra*:

Sälj möblerna, släng telefonen
Säg till dom andra att du har inte tid
Svep filten tätt omkring dig
Snart kommer dom första vattenhålen

Som en varm famn du glömt bort
Som en väg du bara råkat ta en kväll
Som något du knappt ens vågat drömt om
Du får tro mig om du vill

Med de orden vill jag önska er alla en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.18 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 13.23, då interpellationssvar skulle lämnas.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 13.23.

§ 13 Svar på interpellation 2025/26:86 om valbarhet i val till kommun och region

Anf. 65 Justitieminister GUNNAR
STRÖMMER (M):

Fru talman! Joakim Sandell har frågat mig när jag och regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag med anledning av riksdagens tillkännagivande om valbarhet och folkbokföring.

Först vill jag understryka hur viktigt det är att det bland både väljarna och de politiska partierna finns ett stort förtroende för valsystemet och för att systemet säkerställer korrekta och legitima resultat.

Vid valen 2022 förekom det enligt Valmyndighetens erfarenhetsrapport att kandidater ställde upp i valet i flera olika kommuner för att sedan retroaktivt folkbokföra sig i den kommun där kandidaten fick mandat.

Möjligheten att efter valdagen ändra förutsättningar för sin egen valbarhet riskerar att påverka väljarnas förtroende för valen. Samtidigt måste det beaktas att frågor om valbarhet, nomineringsrätt och vilka som får kandidera i val hör till kärnan i valsystemet. En ändrad reglering på detta område behöver därför utredas noggrant och med förankring här i parlamentet.

Regeringen beslutade därför i juni i år i enlighet med riksdagens tillkännagivande om ett tilläggsdirektiv till den parlamentariskt sammansatta kommitté som tidigare fått i uppdrag att göra en översyn av valsedelsystemet. Uppdraget innebär att kommittén ska ta ställning till om reglerna om valbarhet bör ändras för att förhindra att en person som kandiderar i val till kommun- eller regionfullmäktige i flera kommuner eller regioner blir valbar efter valdagen på grund av att personen retroaktivt ändrar sin folkbokföring.

Uppdraget ska redovisas senast den 14 augusti 2026, och jag ser fram emot att ta del av kommitténs slutsatser.

När utredningen är klar och remissinstanserna har sagt sitt kommer regeringen att ta ställning till kommitténs förslag och överväganden.

Anf. 66 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Så här i juletider får jag väl inleda med att konstatera att jag är nöjd med stora delar av svaret – kanske 80 procent. Det är inte den sämsta förutsättningen för en interpellationsdebatt. Det är slutet på svaret som kanske inte är riktigt tillfyllt.

Jag vill ta min utgångspunkt i en gammal motion från en partikollega till statsrådet, Bertil Persson. År 1992 skrev han en motion till riksdagen kopplat till händelser i valet i Fyrstadskretsen, som det då hette.

Vid den tiden hade vi nere i Malmötrakten ett lokalt parti som hette Skånepartiet. De tryckte upp valsedlar med beteckningarna Socialdemokratiska

Arbetarpartiet respektive Moderata Samlingspartiet, skickade ut dem till samtliga hushåll och delade ut dem i vallokalerna. Första namnet på de här listorna var samma namn som toppade Moderaternas lista respektive Socialdemokraternas lista, i Socialdemokraternas fall på riksdagslistan Lars-Erik Lövdén och på vår kommunlista Lars Engqvist. Jag har tyvärr inte koll på vad Moderaterna hade för toppnamn, men det kanske statsrådet kan upplysa mig om. På andra plats fanns dock personer från Sjöbopartiet. Sedan fyllde man på med kandidater som inte på något sätt var kopplade till vare sig Socialdemokraterna eller Moderaterna, kandidater som då inte var med i partiet i fråga, kandidater som inte var tillfrågade och bad att bli strukna men inte kunde strykas och så vidare. Det var ett uppenbart sätt att komma runt fyraprocentsspärren.

Skånepartiet visade på en sårbarhet i lagstiftningen. Bertil Persson, som var riksdagsledamot från Moderaterna, avslutade sin motion med orden: ”Det är angeläget med en lagöversyn som gör denna typ av agerande omöjligt i framtiden.”

Under den treåriga mandatperioden 1991–1994 hade Sverige en moderat justitieminister, Gun Hellsvik. Man såg de brister som lagstiftningen hade 1991 och klarade av att ändra detta så att det som var möjligt 1988 och 1991 inte längre var möjligt 1994. Det är det som är själva kärnan i frågeställningen. Som ni har lagt upp arbetet nu blir det möjligt att bete sig på samma sätt i valet nästa år som det var i förra valet gällande detta. Jag tycker faktiskt att vi i bred samsyn borde ha kunnat klara av att ändra reglerna under mandatperioden.

Anf. 67 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret på denna angelägna interpellation av ledamoten Sandell!

Detta är ett känt problem. Om inte annat blev det väldigt tydligt, precis som ledamoten har redogjort för här, i valet 2022. Då fanns det kandidater som kandiderade i ett antal kommuner och sedan helt enkelt lät sig bli valda i den kommun där de hade fått mandat och folkbokförde sig där efter valet.

Justitieministern säger mycket i sitt svar om vikten av breda överenskommelser i den här typen av frågor och vikten av att de ska beredas under lång tid.

Jag minns att jag när jag läste juridik på juristprogrammet i Lund studerade arbetet inför 1974 års regeringsform. Det arbetet tog ungefär 30 år, eller 25 år i varje fall. Det kan man kalla för en gedigen process med ett antal kommittéer. En av dem leddes till exempel av den tidigare statsministern Rickard Sandler. Det var ett gediget arbete.

Det hade kunnat hålla som argument även här om regeringen var angelägen om att ha långa processer i alla frågor som rör regeringsformen. Det är inte regeringen. I det här fallet har man uppenbarligen använt sig av argumentet att just den här frågan behöver beredas under väldigt lång tid.

Som ledamoten Sandell redogjorde för har tidigare ändringar kunnat hanteras under en mandatperiod, och

till och med under kortare mandatperioder än de fyraårsperioder som vi har just nu. Mandatperioderna var tre år då när en moderat justitieminister hanterade liknande frågor på väldigt kort tid.

Statsrådet hänvisar också i sitt svar till Valmyndighetens rapport som kom den 15 februari 2023. Det betyder att det här problemet har varit känt i varje fall sedan den 15 februari 2023, om man nu inte observerade det redan dagen efter valdagen 2022.

Precis som ledamoten Sandell har redogjort för här kommer bristen på agerande att möjliggöra att vi kan se liknande tendenser i nästa års val. Vi kommer kanske att se personer som kandiderar till regionfullmäktige och kommunfullmäktige i ett antal olika regioner och kommuner och sedan väljer att folkbokföra sig där de blir valda.

Om regeringen hade varit lite snabbare på bollen och beaktat den rapport som kom den 15 februari 2023 hade detta kunnat vara avhjälp under tiden därefter.

Man ska ha stor respekt för konstitutionella frågor, och man ska ha stor respekt för att ändra regeringsformen. Man ska bereda de frågorna under lång tid och eftersträva parlamentarisk enighet. Men viljan att bereda frågor under lång tid kan inte vara selektiv.

Om man kan vara snabb i andra frågor, och har kunnat vara snabb i den här typen av frågor tidigare, kan jag hålla med ledamoten Sandell om att den här frågan borde ha kunnat beredas betydligt snabbare än vad som nu verkar vara fallet.

Vi kan konstatera att vi kommer att få se att problemet kvarstår under valet 2026. Det tycker jag är högst beklagligt.

Anf. 68 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack både till ledamoten Sandell och ledamoten Magnusson för möjligheten att få diskutera denna angelägna fråga.

Först och främst, så här i juletid: Om nu Socialdemokraterna och oppositionen är nöjda till 80 procent får jag ändå säga att jag också är rätt nöjd på det hela taget. Det får man betrakta som en hyggligt bred samsyn, och dessutom i en grundläggande konstitutionell fråga.

Jag är också väldigt nöjd och glad över att den högt ansedde och mycket stridbare moderata riksdagsledamoten Bertil Persson, som trots allt lämnade kammaren för ett antal säsonger sedan, nu blir omnämnd i det här fina sammanhanget.

När det gäller själva sakfrågan är vi i grund och botten överens om tagen. Vad är då tagen? Det är att konstitutionsutskottet samlade ihop sig till ett tillkännagivande i maj förra året.

Det är klart att vi kan referera till trettioåriga beredningsprocesser på 50-, 60- och 70-talet. Men hur jag än vänder och vrider på matematiken får jag det ändå till en lite kortare beredningstid, om jag nu ser det i ljuset av tillkännagivandet förra året.

Vi är nu igång, om jag ska ta frågan lite seriöst, på det sätt som en fråga om valsystemet trots allt bör

hanteras. Den bör hanteras i en utredning, och det gör den. Den hanteras i en utredning där alla partier som står bakom tillkännagivandet i konstitutionsutskottet också är med på båten.

Jag är glad för påminnelsen om att saker och ting kan göras fortare. Det ska jag, som det heter, komma ihåg när det drar ihop sig till andra processer under våren. Jag tycker ändå att vi arbetar hyggligt snabbt.

Tillkännagivandet från KU kom i maj förra året. En utredning om frågorna kommer att rapportera av till sommaren. Förhoppningsvis blir det en hantering av frågan där alla partier som stod bakom tillkännagivandet också är med på båten när det gäller hanteringen framåt.

Anf. 69 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi är egentligen överens i själva saksfrågan. Vi tycker nog att beteendet som uppvisades i valet senast är bedrägligt. Det var tyvärr inte bara enstaka fall.

Valmyndigheten konstaterade att det i valen till regionfullmäktige var 17 kandidater i sex olika partier som gjorde detta. I kommunfullmäktigevalen var det hela 80 kandidater i elva partier som betedde sig på detta uppenbarligen bedrägliga sätt.

Ibland är det så att vi får till en bred samsyn här inne i kammaren när det gäller hur vi ska hantera vallagen och de allmänna valen, men man tänker då kanske inte alltid på de partier som i dag inte finns i kammaren men som ställer upp i allmänna val. Det gäller såväl i lokala och regionala val som i riksdagsval.

Därför är det oerhört viktigt, tänker i varje fall jag, att inte ge dem möjlighet att bete sig bedrägligt mot väljarna vid mer än ett tillfälle om det finns en lucka i lagen.

Med hanteringen nu är det alldeles uppenbart att samma individer eller partier kommer att ha möjlighet att bete sig på exakt samma sätt i valet nästa år som de kunde göra senast.

Jag är väldigt glad att vi har en samstämmighet. Jag skrev själv en motion direkt efter förra valet som behandlades i konstitutionsutskottet 2023 som då delvis blev bifallen med ingången att vi behöver göra någonting åt det. Det var ett enigt konstitutionsutskott som stod bakom det.

Man ska inte ge människor möjlighet att vara bedrägliga vid mer än ett tillfälle. Nu får vi en situation där de kan bete sig bedrägligt vid mer än ett tillfälle på samma sätt. Sedan är det inte säkert att det inte kommer att hittas luckor i nästa vallag. Det är detta jag är lite bekymrad över.

Anf. 70 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Jag noterade att justitieministern i sitt andra inlägg lade stor vikt vid tillkännagivandet från riksdagen i juni i år, om jag lyssnade rätt på det första inlägget och interpellationssvaret.

Jag vill bara återigen påpeka att Valmyndighetens erfarenhetsrapport, som justitieministern också hänvisar till i sitt svar, kom i februari 2023. Det har ändå

funnits en ganska lång tidsperiod då regeringen hade kunnat ta initiativ till att agera i den här frågan, om man nu ansåg att det var ett problem.

Det är inte så att regeringen måste invänta riksdagens tillkännagivanden, utan här hade man kunnat välja att agera tidigare. Då kanske den här frågan hade varit hanterad vid det här laget. Det gjordes i början på 90-talet, som ledamoten Sandell har redogjort för, när det då uppdagades ett liknande problem i vallagen.

Det jag var kritisk mot när jag refererade till de långa beredningsprocesserna en gång i tiden var att regeringen var lite selektiv när det gäller vilka processer som kan ta lång tid att bereda och vilka processer som kan gå väldigt snabbt att bereda när det gäller ärenden i de konstitutionella frågorna. Här tycker jag att man skjuter bollen lite längre fram än man hade behövt göra. Vi hade kunnat lösa detta.

Med tanke på att det råder enighet i kammaren och med tanke på att Valmyndighetens erfarenhetsrapport kom i februari 2023 hade det funnits gott om tid att lösa frågan och täppa till den här luckan inför valet 2026.

Anf. 71 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig börja med de konstitutionella förutsättningarna. Det finns en allmän princip som har upprätthållits under lång tid här i riksdagen, nämligen att avgörande förändringar eller förändringar över huvud taget, för den delen, av valsystemet inte ska göras senare än ett år före ett val. Man kan därför säga att handlingsutrymmet trots allt har varit något begränsat.

Det andra är att vi hanterar frågor som rör kärnan i vår demokrati, nämligen de fria och allmänna valen, i en ordnad process mellan partierna i riksdagen. Jag tycker att det på det hela taget är utmärkt att just konstitutionsutskottet tar initiativ i frågan i nära anslutning till erfarenhetsrapporten eftersom det skapar en demokratisk legitimitet till hela greppet som rör valsystemet.

Jag vill också för ordningens skull säga att det tillkännagivande som ledamoten refererar till har gett regeringen i uppdrag att utreda frågan. Det har inte bundit oss att återkomma med förslag. Detta säger jag dock inte i syfte att antyda vi i grund och botten ska göra en annan analys av problemet än den analys som presenteras av ledamöterna.

Det refererades som sagt till 90-talet och Bertil Persson. Jag tror att det här är en problematik som alla partier i grund och botten ser och vill göra något åt, och nu finns det ett väldigt bra och legitimt demokratiskt format för att göra det.

Nu är det som sagt juletid, så jag ska inte gå tillbaka och börja räkna på snabbheten och skyndsamheten i olika processer som Socialdemokraterna möjligtvis är ansvariga för historiskt. Just när det gäller valsystemet tror jag att vi har hittat ett mycket lämpligt sätt att hantera frågan.

Man kan möjligtvis fråga sig hur länge den här luckan har funnits i lagstiftningen. Det är nog under

ganska lång tid. Om nu Bertil Persson var där och rotade på 90-talet i närliggande frågor vet jag inte hur många regeringar – om vi nu ska placera ut skuldbördan över tid – som är inblandade. Då har vi Göran Persson i tolv år. Därefter blir det ett litet avbrott, och sedan har vi åtta år till med S-styre.

Låt oss ändå säga så här: Luckan har funnits där en tid. Det hade varit fint om man hade identifierat den i ett tidigare skede och kunnat göra något åt den. Nu är den identifierad, och frågan är väckt på ett mycket lämpligt sätt inom ramen för konstitutionsutskottet i riksdagen. Vi tar detta vidare på ett ordnat sätt i en process där alla partier är med och där jag faktiskt också utgår från att alla partier kommer att vara överens om slutsatsen och hur detta ska hanteras framöver.

I denna mycket konstruktiva ton vill jag avrunda detta inlägg.

Anf. 72 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Statsrådet avslutade med det som egentligen är själva poängen, nämligen att sårbarheten i vallagen inte blir uppenbar förrän någon missbrukar den. Om ingen tidigare har gjort på det sätt eller betett sig bedrägligt på det sätt som Bertil Persson upptäckte 1991 blir det inte uppenbart.

Nu var Bertil Persson kanske inte direkt ensam om att upptäcka det här, men han tog upp det i en motions-text. Jag kan meddela att jag har pratat med några gamla partikamrater som också var riktigt förbannade över det här. Det var rimligtvis möjligt enligt den lagstiftning som man hade redan 1988 eller 1985, men det var ingen som använde sig av detta. Folk följde den praxis som tidigare hade funnits.

Det är lite grann samma sak med det här. Bristerna i vår vallag kanske inte alltid uppmärksammas här, för partierna som sitter i Sveriges riksdag är respekterade och har väl ändå grundinställningen att vi ska ha fria och allmänna val där alla är exakt lika mycket värda. Väljarna ska få stöta och blöta våra argument kopplat till det statliga, det offentliga och det privata och till skattesatser, kriminalpolitik och annat.

Hela poängen är att detta beteende bryter lite grann mot principen att vi är lika. Det rimliga är att man kan ställa upp i ett kommunval och ett regionval, för man kan bara vara företrädare i en kommun eller i en region.

Tack så hemskt mycket för vad jag ändå tycker var en konstruktiv debatt så här i juletider! Jag hade dock önskat att man vore lite snabbare.

Anf. 73 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Om jag tar mig friheten att tolka vårt senaste meningsutbyte är min bedömning att nöjdheten från Sandells sida i relation till mig har gått upp från 80 till 90 och kanske 95 procent under loppet av vårt utbyte. Det känns väldigt bra!

Vi är överens om att det här är ett problem, och vi är överens om att vi inte vill att olika aktörer ska kunna manipulera vårt valsystem. Det skapar förstås

sårbarhet i relation till politiska partier, och inte minst skapar det stora sårbarheter och stora demokratiska problem i relation till medborgarna och väljarna.

Det finns en praktisk erfarenhet från förra valet, vilket har adresserats från flera olika håll. Konstitutionsutskottet har samlat ihop sig till vad som i praktiken är ett uppdrag till regeringen. Regeringen har levererat enligt det uppdraget, och frågan tas nu om hand i en kommitté där alla partier i riksdagen är representerade. Jag är övertygad om att detta kommer att kunna landa på ett sätt som både blir bra i sak och har hög demokratisk legitimitet.

God jul!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:175 om brott mot småföretagare

Anf. 74 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Ulrika Liljeberg har frågat mig om jag anser att Polismyndigheten arbetar i enlighet med regeringens uppdrag när det gäller de så kallade mängdbrott som drabbar småföretagare. Om jag inte anser det undrar Ulrika Liljeberg om jag avser att vidta åtgärder för att lösa småföretagens problem med mängdbrott.

Jag vill börja med att tacka Ulrika Liljeberg för att hon lyfter en viktig fråga. Vi vet att brottslighet som drabbar företagare kan få, och alltför ofta får, väldigt stora negativa konsekvenser både för företagarna själva och för samhället i stort. Det rör förstås ekonomi och ekonomiska värden, men det handlar också om tilltron till rättsväsendet och tilliten i samhället i stort.

Konkret handlar det ofta om stölder och bedrägerier, men också om olika former av hot och utpressning. Arbetet med att förebygga och förhindra sådan brottslighet måste bli mer offensivt; det håller jag helt med om. Om brotten ändå äger rum måste de också i högre grad än i dag klaras upp för att ge brottsoffret upprättelse.

Konkurrenskraftiga svenska företag är förstås avgörande för Sveriges ekonomi och för vår gemensamma välfärd. Dessa företag bidrar till innovation och skapar arbetstillfällen, och de är en förutsättning för vårt välbefinnande. Det betyder att brott som drabbar företag och företagare inte bara drabbar näringslivet utan i förlängningen hela samhället.

Dessa så kallade mängdbrott, alltså stölder, bedrägerier och skadegörelse, orsakar stora ekonomiska förluster, skapar otrygghet och riskerar att underminera tilltron till rättsväsendet. Dessutom är de numera inte sällan på olika sätt kopplade till den organiserade brottsligheten.

Det råder ingen som helst tvekan om att regeringen över tid har gett Polismyndigheten väldigt stora resurstillskott. Med det följer också mycket tydliga förväntningar på bland annat en ökad brottsupplärning. Det gäller även när det kommer till de så kallade

mängdbrotten. Detta framgår mycket tydligt i regleringsbrevet till polisen, men också av det uppdrag som rikspolischefen fick när hon tillträdde sitt uppdrag för ungefär två år sedan.

Utifrån detta arbetar polisen också med att stärka sin lokala polisiära närvaro och att på olika sätt öka effektiviteten i den brottsutredande verksamheten. Myndigheten bedriver också ett aktivt brottsförebyggande arbete, bland annat för att förhindra stölder som begås av internationella stöldligor.

Regeringen arbetar för sin del även målmedvetet för att ge de brottsbekämpande myndigheterna ännu bättre och ännu effektivare verktyg. Den 1 september i år infördes brottet utförselhäleri. Det betyder konkret att det blir en kriminalisering av att föra ut stöldgods från Sverige. Det är ganska hårresande att det inte var kriminaliserat tidigare, men glädjande nog är det så nu.

Tullverket har för sin del fått utökade befogenheter att kroppsvisitera och söka igenom olika transportmedel i gränsnära områden både vid inresa till och utresa från Sverige. Lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden har gett polisen bättre möjligheter att göra inre utlänningskontroller och ingripa mot exempelvis smuggling eller utförsel av stöldgods i gränsnära områden. Till det kommer att både polisen och tullen har fått bättre möjligheter att bedriva kamerabevakning i dessa områden, bland annat med teknik för automatisk igenkänning av registreringsnummer.

Regeringen har även initierat en översyn av den lagstiftning om tillträdesförbud till bland annat butiker som infördes 2021. Med utgångspunkt i synpunkter från Svensk Handel och andra aktörer i branschen tillsattes i september i år en utredning i syfte att se över hur regelverket kring tillträdesförbud ytterligare kan skärpas. Utredaren ska presentera sina förslag i juli 2026.

Utöver detta har regeringen tagit emot förslag från en utredning som haft i uppdrag att se över straffskalorna och påföljdssystemet. Utredningen har bland annat föreslagit ändringar av reglerna om straffmätning av flerfaldig brottslighet. Poängen med det är att varje enskilt brott ska få större betydelse för det straff som döms ut. Detta vet vi är en fråga som har lyfts av många småföretagare. Man kanske är ett brottsoffer bland många, men just det brott man blivit utsatt för blir inte utrett och lagfört – och så får man ingen upprättelse. Till det kommer förslag på andra förändringar, till exempel skärpning av minimistrafken för grov stöld och grovt bedrägeri.

Regeringen följer utvecklingen noga. Vi har nära dialog med olika aktörer som antingen själva påverkas av problematiken eller företräder andra som påverkas av den. Vi överväger löpande behovet av ytterligare åtgärder för att motverka att företag utsätts för brott liksom åtgärder som är ägnade att bidra till ökad trygghet och konkurrens på lika villkor för svenska företag.

Anf. 75 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret.

Skälet till min interpellation är att Sverige har en organiserad brottslighet på frammarsch. Vanligt förekommande brottsområden är handel med narkotika och vapen, svart arbetskraft, trafficking, illegalt spel och id-kapningar. Även bedrägerier, miljöbrott, välfärdsbrottslighet och beskyddarverksamhet ingår ofta i den brottsliga verksamheten.

Till detta har vi stölder av olika grad och andra mängdbrott som många gånger utförs som ett led i den organiserade brottsligheten. Småföretag i hela landet är extra drabbade av stölderna. Det kan gälla fordon, maskiner, verktyg, drivmedel och teknisk utrustning av olika slag. Flera branschorganisationer lyfter just den brottslighet som deras medlemmar utsätts för som ett stort problem som hämmar den för landet så nödvändiga tillväxten och investeringsviljan. Det gör också att otryggheten växer och tilltron till rättssystemet minskar.

Fru talman! En kategori som är extra utsatt för stölder är livsmedelshandlare. En del av dessa mängdbrott begås av personer som agerar ensamma, men en stor del av stölderna kan hänföras till den organiserade brottsligheten. Drabbade handlare beskriver ligor som stjäl kött och andra stöldbegärliga varor i stor omfattning. Totalt uppskattas värdet av stölderna i butik uppgå till 10 miljarder kronor per år.

Handlarna beskriver dock i sin egen redovisning hur polisen i stor utsträckning lägger ned deras polisanmälningar, trots att de lämnar in bevis. De berättar att polisen ofta inte ens kommer till brottsplatserna för att säkra bevisning. De beskriver en situation där de anser att samhällskontraktet brister.

Uppå åhörarläktaren har vi i dag med oss ett antal livsmedelshandlare, bland annat Icahandlaren Robert Larsson från Stenungsund. Han var med i *Uppdrag granskning* för några veckor sedan och omnämndes även i *Agenda* i söndags när rikspolischefen frågades ut om just mängdbrotten.

Centerpartiet har stått bakom de stora genomförda och planerade resurstillskotten till polis och övrigt rättsväsen. Vi ser inte att småföretagarna i vårt land får del av dessa ökade medel i form av en närvarande polis med fokus på mängdbrott, som det har utlovats och som det sägs ska prioriteras.

Vi har nu tagit del av ministerns svar. Vi ser såklart positivt på att rättsväsendet måste bli mer offensivt och klara upp mängdbrott i större omfattning samt att polisen arbetar utifrån regeringens uppdrag att stärka den lokala närvaron. Men när jag träffar Maskinentreprenörerna, Fastighetsägarna, Företagarna, Svenskt Näringsliv, LRF Entreprenad, Livsmedelshandlarna och enskilda företag säger de att detta inte stämmer. Det här är aktörer som säger att de egentligen inte vill engagera sig i partipolitiken men att de är oförstående till att inte mer händer. De är här för att de värnar Sverige och sina företag.

Jag vill ställa frågan till ministern igen, för jag känner inte att jag får svar: Tycker ministern att polisen arbetar i enlighet med de uppdrag de får? Det sägs att de måste göra det här, att det behöver göras och att det

är höga förväntningar. Men anser justitieministern att polisen tar dessa brott på det allvar som det sägs att den ska göra? Och tänker han vidta några ytterligare åtgärder, förutom lagstiftning, för att se till att myndigheten gör sitt jobb?

Anf. 76 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag har precis tagit över den näringspolitiska portföljen i Centerpartiet och tänkte utgå från ett näringsperspektiv. Jag bor dessutom i det valdistrikt där Stenungsund ligger, så det är extra angeläget för mig att kunna delta i debatten här i dag.

Stenungsund ligger i ett valdistrikt som heter Västra Götalands län västra. Det är elva kommuner som omringar Göteborg österut och norrut, ett slags Sverige i miniatyr med stad, landsbygd, skogar, hav och ett globalt forskningsintensivt näringsliv där bland annat Astra Zeneca ingår.³³

Där finns också många mindre orter med ett lokalt näringsliv. Vi har till exempel Skärhamn på Tjörn, Gråbo i Lerum, Öjersjö i Partille och Lindome i Mölnåls kommun. Det är orter som måste fungera. Det är orter där det lokala näringslivet är samhällets själva pulsåder. Det är orter där livsmedelsbutiken blir som kyrkan mitt i byn. Hotas det lokala näringslivet hotas hela den lokala gemenskapen.

Vi hade i går en näringspolitisk debatt i kammaren. Där pekade jag på fyra perspektiv för svensk näringspolitik som vi i Centerpartiet utgår från. Ett av dem är att vi måste jämma ut geografiska skillnader och orättvisor för att sätta hela vår näringslivspotential i rörelse. Vi ska ha tillväxt på lika villkor.

Just de geografiska orättvisorna blir särskilt tydliga när det kommer till mängdbrott, inte minst mot livsmedelshandlare. Om vi går och handlar i affären och spenderar en hundralapp har jag förstått att ungefär 2,8 procent går till vinst men 5,1 procent till kostnader kopplade till brott. Det är inte kloka siffror, om man tänker efter.

Ulrika Liljeberg skriver i sin interpellationstext: ”Handlarna beskriver dock hur polisen i stor utsträckning lägger ned deras polisanmälningar, trots att de lämnar in bevis. De berättar om att polisen ofta inte kommer till brottsplatserna för att säkra bevisning eller på annat sätt utreda och lösa brotten. De beskriver en situation där samhällskontraktet brister.”

Fru talman! Jag undrar vad regeringen och justitieministern gör, när det kommer till mängdbrott och sådana frågor, för att jämma ut de geografiska orättvisorna så att vi kan få ett blomstrande lokalt näringsliv.

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till både Ulrika Liljeberg och Anders Ådahl för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag! Särskilt stort tack också till tillresta och berörda av de frågor som vi nu talar om här!

Jag vill gärna upprepa det jag sa i min inledning. Jag tror att alla som tänker efter fattar att detta utöver de förfärliga konsekvenser det får för den enskilda

handlaren, det enskilda brottsoffret – vilka i sig är skäl nog för att gå på offensiven mot denna brottslighet – medför en väldigt stor kostnad för hela vårt samhälle.

Bara genom att tänka på de svindlande summor det handlar om – både värdet av brottsvinsterna, om vi till exempel talar om butiksstölderna, och alla de pengar som det privata näringslivet får plöja ned i olika säkerhetsåtgärder – förstår vi att det uppkommer en stor ekonomisk kostnad i samhället.

Till det kommer det som ni vittnar om här och som vi tagit del av genom olika vittnesbörd i medier liksom genom egna möten med och besök hos olika butiksägare runt om i Sverige, nämligen vad detta gör – hur det äter på tilliten till rättssystemet och till samhället i stort.

Jag var i Uppsala och tog en promenad tillsammans med polisen för inte så länge sedan. Vi besökte en Ica-handlare. Vi besökte personalen i en klädbutik. Vi besökte en franchisetagare till en Pressbyråbutik på Centralen. Vi tog del av deras vittnesbörd. Det de sa underströk vikten av att det måste hända saker och att det måste ske skyndsamt.

Så vad gör vi då? Det första man ska ta med sig är att när vi nu investerar rekordstora summor i polisens verksamhet återspeglar det såklart utvecklingen i den organiserade brottsligheten, gängen, skjutningarna, sprängningarna och så vidare. Men det är också ett uttryck för att vi vill både klara den uppgiften och säkerställa att det finns medel att investera i att bekämpa all annan brottslighet.

Om jag blickar framåt skulle jag säga att nästa stora front är mängdbrotten. Där vet vi att med den fantastiska resa polisen har gjort när det gäller till exempel den organiserade brottslighetens grövsta brott – våldet – har brottsuppleringen skjutit i höjden. Det är otroligt positivt.

I det uppdrag vi gett till rikspolischefen är det väldigt tydligt att vi måste få se samma utveckling för mängdbrotten som när det gäller brottsuppleringen av det grova gängvåldet – inte minst de brott som drabbar företagare i vardagen. Det följer vi upp i vår styrning till polisen på en rad olika sätt.

En annan viktig sak som också lyftes fram här är att polisen inte kommer när man ringer. Först och främst måste ju polisen svara i telefonen om man ringer. Därför har vi satt en mät punkt på svarstiderna på telefon. Man ska veta att om man lyfter luren ska man inte hamna i en lång telefonkö utan få svar direkt.

Vi har sett till att det blir enklare att anmäla brott, exempelvis digitalt, för medborgaren eller företagaren som drabbas av det. Polisen har infört en ny regel som säger att 85 procent av alla nya poliser ska ut till lokalpolisområdena, för vi vet att det är nära butiken man både förebygger och förhindrar brottsligheten och har en rimlig chans att klara upp den.

Vi har också sett till att polisen har suttit ned med Svensk Handel och gått igenom alla de här frågorna tillsammans. Man har identifierat ett antal olika punkter som rör hur handeln kan bli ännu mer effektiv i sitt sätt att rapportera in brottslighet men även vad polisen

kan göra för att möta behovet på ett ännu bättre sätt än i dag.

Låt oss återkomma till den här frågan varje dag och varje månad under resten av mandatperioden! Vi måste verkligen vända utvecklingen.

Anf. 78 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Det var välkomna besked från justitieministern, trots risken att man låter raljant när man säger att polisen ska svara i telefonen. Vi instämmer och ser samma bakgrund. Vi vill att det här ska fungera.

Det är välkommet att det fokuseras alltmer på mängdbrotten. Det jag hör från livsmedelshandlare och andra i branschen är ju att man inte får den uppmärksamhet man vill ha. Man säger också att man anmäler allt mindre. Anmälningssbenägenheten har minskat.

Rikspolischefen säger att stöldar som anmälts i anslutning till brott nu har en högre uppklaringsgrad. Men många upplever att uppkläring inte betyder att brottet är löst eller lagfört. Det kan i stället innebära att det är avskrivet mot andra brott eller nedlagt. Vi tycker alltså fortfarande att det är alldeles för låga nivåer.

Varför är det då extra viktigt att fokusera på mängdbrotten, kanske just mot livsmedelshandlare? Jo, förutom att vi köper vår julmat där nu finns de i hela vårt land och är en viktig del av våra lokalsamhällen.

En aspekt som gör att jag blir extra upprörd över de 10 miljarder som stjäls är att de tas från företag som är stora arbetsgivare för barn och unga. Det är en bransch där många får sitt viktiga första jobb och kan ta ett första steg som kan vara helt avgörande.

Vi – justitieministern, jag och andra rättspolitiska talespersoner – har tidigare i dag haft samtal om gängkriminaliteten. I en värld där gängkriminella rekryterar unga behöver vi i det goda samhället, i det rätta samhället, aktivt rekrytera barn. Ett jobb med en liten lön kan vara ett första viktigt steg för att rekryteras in till det samhälle vi vill bygga – det goda samhället. Det är viktigt att polisen finns på plats både för att se till att ingen stjälar och för att värna de här arbetsplatserna.

I höstas beslutade Högsta domstolen att värdegränsen för ringa stöld skulle höjas till 1 500 kronor. Det betyder att upp till det beloppet är gärningen inte att betrakta som stöld utan ringa stöld. Jag kan nu inför julen säga att i Centerpartiets Sverige är 1 500 kronor inte ringa. Det är inte en försumbar summa. I Centerpartiets Sverige tar vi 1 500 kronor på allvar. Det är domstolarna som sätter praxis, men min fråga är ändå hur justitieministern ser på höjningen och om regeringen planerar att vidta någon åtgärd med anledning av den höjningen i närtid.

Centerpartiet har motionerat om att om någon vanemässigt begår ringa stöldar, oavsett beloppsgräns, ska det kunna ses som stöld av normalgraden med andra tillgängliga påföljder. Vi vill dels att gränsen ska kunna sänkas, dels att ett vanemässigt agerande ska kunna ge strängare straff. Det skulle vara intressant att

höra, med det stora fokus som finns på mängdbrotten, hur justitieministern ser på de lösningarna.

Anf. 79 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag noterade justitieministerns respons på Ulrika Liljeborgs interpellation och att svaret bland annat lyder att Polismyndigheten arbetar med att stärka sin lokala närvaro, på olika sätt ökar effektiviteten i den brottsutredande verksamheten och även bedriver aktivt brottsförebyggande arbete, bland annat för att förhindra stöldar som begås av internationella brottsnätverk. Gott så, så långt.

Ulrika Liljeborg ställde dock sina frågor mot bakgrund av konstaterandet att Centerpartiet har stått bakom de stora genomförda och planerade resurstillskotten till polis och det övriga rättsväsendet, men att vi inte ser att småföretagarna i vårt land får del av dessa ökade medel i form av närvarande polis med fokus på mängdbrott.

Fru talman! Man kan fråga sig om det bara är Centerpartiet som noterar hur det ser ut. Det är det inte. I dagens ledare i Dagens industri konstaterar man precis samma sak och uppvisar en djup indignation över situationen. Det är klart att det finns en väldigt stor besvikelse hos Centerpartiet, som å ena sidan stöttar regeringen i dess ambitioner om en utbyggd polisverksamhet, å andra sidan noterar att resultaten för det lokala näringslivets del lyser med sin frånvaro.

Fru talman! För oss är en given politisk vision att det ska vara lika bra att leva var man än bor i landet, att skolorna ska vara lika bra, att det lokala näringslivet ska ha likadana förutsättningar och att tryggheten ska vara lika stor. Samtidigt ser vi nu ett samhälle som slits itu. Vi ser inte att de geografiska orättvisorna minskar.

För Sveriges bästa hade jag uppriktigt sagt önskat mer från regeringens sida och att man kunde ägna mer kraft åt att jämma ut orättvisorna och ha större fokus på mängdbrotten som drabbar det lokala näringslivet. Återigen – vad gör regeringen för det lokala näringslivet när det kommer till mängdbrott?

Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Vi kan ägna oss åt lite partipolitik, eftersom ledamoten ville spela bollen på det sättet.

Problemen nu – att det inte har varit någon polistillväxt ute i landet, att polisen inte har svarat i telefon när folk ringer och att polisen inte har haft en tydlig styrning från regeringens sida när det gäller att ta mängdbrotten på allvar – är alltså sådana vi ärvde av en regering som ärligt talat möjliggjordes av Centerpartiets aktiva stöd.

Om man ska fördela skuldbördan vågar jag nog ändå säga att allt regeringen nu tar itu med är sådant vi ärvt av tidigare regeringar vars existens vilade på Centerpartiets mandat. Jag efterlyser alltså en viss ödmjukhet när det gäller hur problemen byggts upp.

Nåväl, nu är vi där vi är. Nu ska vi blicka framåt. Vad gör vi? Vi gör flera saker.

För det första: Vi säkerställer nu att polistillväxten inte sker på midjan eller på toppen genom att polisen har fått fatta beslut om att 85 procent av alla nya personer ska ut till Stenungsund, Uddevalla, Orust eller var vi nu befinner oss i geografien. De kan också hamna i Örnsköldsvik, Nordmaling eller Umeå, för att tala om min landsända. Det här är helt centralt för att förebygga och förhindra brottsligheten och för att snabbt vara på plats om någonting händer.

För det andra: Vi har ett tydligt uppdrag till polisen, det första i sitt slag om jag inte är helt ute och cyklar. Nu måste mängdbrotten vara nästa kliv. I ljuset av det tycker jag att det är väldigt bra att polisledningen nu har suttit ned med Svensk Handel för att gemensamt inventera vad som kan ske på handelns sida och vad som kan ske på polisens sida för att få ett bättre tryck i det förebyggande och det brottsupplärande arbetet.

Jag håller helt med Ulrika Liljeberg om att om anmälningarna går ned ska vi inte ta det som ett uttryck för att brottsligheten går ned. Mycket talar för att det handlar om trötthet hos handlarna. Man känner inte att det ger något, och då avstår man.

Däremot är det väldigt viktigt att se det man *kan* göra. Rikspolischefen lyfter fram att uppklaringsgraden för sådant som anmäls i nära anslutning till brottet ligger på 50–60 procent. Det är ändå ett uttryck för att man i samspelet mellan polis och handel kan se till att brott anmäls direkt, för då är sannolikheten att klara upp det mycket bättre.

Det finns en annan fråga som jag vet att man har talat om. Jag hör handlare säga att de lämnar över bevisning utan att någonting händer. I en del fall borde nog något hända som inte händer. I en del andra fall verkar man till exempel ha bevisning i form av kameror som fångar när någon stoppar in entrecoten på insidan av kavajen. Men man har inte något bildmaterial som visar när personen i fråga går ut genom kassalinen. Därmed går det inte bevisa att det verkligen var en stöld.

Det är naturligtvis otroligt viktigt att handlarna hittar ett gemensamt sätt. Nu tror jag att de flesta handlare gör rätt, men det här förekommer.

Det är viktigt att polis och handel nu sätter sig ned och jobbar operativt. Det gör de som en följd av den styrning som vi nu äntligen har fått på plats.

Vad betyder det att ett brott är uppkälat? Där har Ulrika Liljeberg en viktig poäng: Bara för att något är uppkälat och man vet vem som har begått brottet är det inte självklart att den personen också blir ställd inför rätta och fälld, får betala skadestånd och så vidare. Så kan det vara med den så kallade flerfaldiga brottsligheten. Det kan handla om en person som har stulit kött på flera ställen och sedan döms för den första och den andra stölden men inte för den tredje, den tionde, den tjugonde eller den trettionde. Det är naturligtvis helt otillständigt.

Denna fråga kommer att läggas på riksdagens bord under våren, och jag ser fram emot ett samspel. Hela poängen med reformen är att fler brott ska räknas så att fler brottsoffer får upprättelse och att samhället får ett

ännu bättre skydd mot personer som systematiskt ägnar sig åt till exempel stöld eller bedrägerier.

Anf. 81 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Jag instämmer i att vi ibland behöver fördela skuldbördan, men ibland måste vi också se på ansvarsbördan. Justitieministern och koalitionen av partier har fått makten och befogenheten över våra svenska myndigheter. För ett år sedan hade vi en liknande diskussion, och då sades att småföretagarna skulle se resultat av dessa satsningar efter ett år. Vi kommer att fortsätta följa upp det här.

Fru talman! Med hopp om att jag inte ska bli anklagad för ämnesflykt vill jag säga några avslutande ord om julen och det kommande året. Vi avslutar snart inte bara den här debatten utan även höstens riksdagsarbete. Jag antar att regeringen jobbar på, men jag hoppas att justitieministern kommer att hinna med lite ledighet.

Nästa år kommer först en intensiv vår för både regering och riksdag. Sedan går vi in i en valrörelse med allmänna val i september. Vi vet att det politiska samtalet många gånger är hårt, och många gånger utsätts vi för hat och hot. Vi politiker har här ett stort ansvar. Vi har tidigare haft möten om detta, men i intervjuer pekar vi ofta på våra olikheter. Men jag vill passa på att lyfta fram vår gemensamma bakgrund.

Förutom att vi är politiker, jurister och hockeysupportrar har justitieministern och jag en andlig bakgrund, och båda är uppvuxna med orgelmusik, tramporgel och psalmer. Vi är många som i sociala medier har hört justitieministerns spela och sjunga vackra julpsalmer. Jag ska erkänna att jag gör detsamma på min mammas tramporgel i källaren där hemma.

Även om mycket skiljer oss åt finns det alltid saker som förenar. Jag vill därför överlämna en julgåva, som är under mutgränsen. Jag har för säkerhets skull kört den genom metalldetektorn hos vakten. Det är ett julgransornament i form av en tramporgel, som förenar oss, med en önskan om en god jul och ett gott valrörelseår. Var så god!

Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag är naturligtvis väldigt rörd över gåvan, som jag hoppas också kommer att klara säkerhetskontrollen i Rosenbad så att den inte blir kvar i Stockholm när kosan i närtid styr norrut mot Ångermanland. Där väntar för övrigt en näthinhandling som gjordes häromdagen. Det gör att det ligger en beställning på runt 4 000 spänn hos en handlare i Umeå. Åtminstone denna handlare får del av vårt bidrag till julhandeln.

Jag vill också ta fasta på att det är otroligt bra att frågorna lyfts upp och bekräftar villigt att Ulrika Liljeberg och några av hennes kollegor i Centerpartiet gärna lyfter dem. Det tycker jag är utmärkt. Det återspeglar en verklighet som är väldigt kännbar för handlare som drabbas av denna problematik. Det medför dessutom stora kostnader för vårt samhälle i stort.

Jag hoppas att de resultat som vi har talat om ska visa sig redan när vi summerar detta år. Det kan till exempel gälla en bättre brottsupplärning för brott som anmälts i anslutning till stölden. Men som vårt meningsutbyte har bekräftat är det bara toppen av isberget. Det är en siffra som inte nödvändigtvis återspeglas i en upprättelse för det enskilda brottsoffret. Där måste vi jobba med andra frågor.

Under hösten har jag ändå tagit fasta på något som i alla fall jag sett som ett väldigt löftesrikt samspel mellan handelns organisationer å ena sidan och polisledningen å den andra. Det uppfattar jag som en bekräftelse också från polisens lednings sida. I det breda grepp som nu tas i fråga om den mängdbrottslighet som drabbar medborgarna i stort ska särskilt fokus läggas på den brottslighet som drabbar företagare i vardagen. Det kommer att bli bättre för dem, och det kommer bli bättre för oss alla.

Låt oss ta med oss denna insikt i julen och börja där när vi återses på det nya året.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2025/26:193 om prioriteringen i rättskedjan av våld mot kvinnor

Anf. 83 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Lars Isacson har frågat mig om jag anser att dagens prioriteringsordning hos polis, åklagare och domstolar tillräckligt speglar allvaret i våld mot kvinnor och våld i nära relationer, och om inte, vilka förändringar som behövs. Lars Isacson har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att ärenden med upprepade larm om våld inte läggs ned eller blir liggande så att den utsatta personen lämnas utan skydd.

Låt mig börja med att tacka Lars Isacson för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i dag. Sverige ska vara ett land där alla kan leva sitt liv i frihet och trygghet. Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas med full kraft.

En förutsättning för att det ska göras och för att ärenden inte ska bli liggande är förstås att myndigheterna har de resurser som krävs. Det är därför vi gör rekordstora investeringar i polisen under detta och under kommande år. Det handlar om att investera i en omläggning av rättspolitikerna i stort, men i det finns i högsta grad prioriteringen av skärpta åtgärder mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen är tydlig i relation till myndigheterna. Det finns exempelvis tydliga uppdrag till Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och Socialstyrelsen i syfte att stärka den operativa förmågan att förebygga den brottslighet som vi nu talar om.

Vi har också beslutat om ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa bland annat mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

Det handlar om en bred ansats med åtgärder både nationellt, regionalt och lokalt.

Regeringen har också vidtagit ett antal centrala åtgärder för att se till att våldsutsatta kvinnor har tillgång till skydd både under och efter våldsamma relationer. Det handlar exempelvis om skärpningar av lagstiftningen gällande kontaktförbud för att kontaktförbud ska kunna användas oftare och omfatta större geografiska områden, som en hel kommun.

Vi har också stärkt det hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta kvinnor. Det är den man som utövar våld mot en närstående som ska bli av med kontraktet, inte den våldsutsatta kvinnan.

Vi har dessutom infört ett nytt regelverk för skyddat boende, som innebär förbättrat skydd och stöd för dem som är utsatta för våld.

Till detta kommer den stora förändringen den 1 december med rivna sekretesshinder och en ny sekretessbrytande bestämmelse. Det handlar om att olika aktörer ska få bättre möjligheter att dela information med varandra. Vi vet att exempelvis socialtjänsten eller hälso- och sjukvården ofta har kommit i kontakt med både offer för och förövare av våldsbrott i nära relationer. Men när informationen inte når fram till polisen har polisen inte möjlighet att ingripa för att förebygga och förhindra att brottsligheten sker.

Till detta kommer nu alla förändringar och reformer på det straffrättsliga området. Det handlar om att skifta fokus från gärningsmannen till brottsoffret och samhällsskyddet.

Så sent som i oktober beslutade vi om en lagrådsremiss – Lagrådet har svarat att man arbetar vidare med detta nu. Det handlar en helt ny, tidsbestämd påföljd som kallas för säkerhetsförvaring och riktar sig inte minst mot personer som begår allvarliga sexualbrott och våldsbrott och har hög återfallsrisk.

Tidigare denna månad beslutade vi också om en lagrådsremiss med förslag om att kriminalisera psykiskt våld.

Vi fick förra året betänkandet från den stora Straffreformutredningen (SOU 2025:66) och jobbar nu med förslag för att skärpa straffen för grov misshandel och grov våldtäkt. Det handlar också om att upprepade brottslighet av sådant slag ska kunna leda till livstids fängelse även om livstids fängelse inte finns med som påföljd i straffskalan för det enskilda brottet.

Sedan den 1 december är också oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp äntligen kriminaliserade. Det betyder att vi har tagit ytterligare steg för att skydda flickors och kvinnors personliga integritet och motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag kan sammantaget konstatera att de problem som vi talar om här verkligen hör till vårt samhälles största latent, pågående misslyckanden. Det är otroligt betydelsefullt att vi när vi nu gör stora förändringar och stora investeringar i rättspolitikerna, i hög grad för att komma åt den organiserade brottsligheten, också skapar handlingsutrymme för att ta hand om annan allvarlig brottslighet, inte minst den som drabbar kvinnor, däribland kvinnor och flickor som är utsatta för

hedersrelaterat våld och förtryck. Det är en fråga om trygghet, frihet och rättvisa.

Anf. 84 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack till justitieminister Gunnar Strömmer för svaret och för allvaret i svaret och i frågan! Jag tycker att svaret till stora delar är bra, så jag tänker koncentrera mig på de delar där jag tycker att vi kan göra det bättre.

I samband med Orange Day för några veckor sedan påmindes vi, som varje år, om det som egentligen borde vara självklart: Mäns våld mot kvinnor är inte en abstrakt samhällsfråga, utan det handlar om kvinnors liv och trygghet.

Jag blev i samband med detta kontaktad av det socialdemokratiska kvinnoförbundet i Borlänge, som reagerat starkt på ett fall som uppmärksammats i P4 Dalarna. Det gällde ett fall där en kvinna efter en lång tid av dokumenterade och anmälda fall av misshandel mördades och där mycket i rättskedjan brustit. Det är en berättelse som dessvärre inte är unik utan som illustrerar vad som står på spel när systemet inte förmår agera i tid. I Dalarna, liksom i övriga Sverige, har vi sett flera exempel där upprepade larm om våld inte lett till tillräckligt snabba åtgärder, trots kända riskfaktorer. Det är i dessa situationer som rättsstatens prioritering prövas i praktiken.

Fru talman! Jag delar justitieministerns uppfattning om vikten av satsningar på rättsväsendet, ökade resurser och bättre samverkan liksom uppfattningen att lagstiftningsåtgärder är nödvändiga. Vi är överens om att mäns våld mot kvinnor ska bekämpas med full kraft.

Men samtidigt måste vi konstatera att det inte räcker att vi gör dessa prioriteringar och satsar alla dessa resurser. Trots satsningar ser vi fortfarande ärenden som blir liggande, fast det kommer upprepade varningssignaler.

Fru talman! Min fråga till ministern är: Hur speglas allvaret i mäns våld mot kvinnor i den faktiska prioriteringsordningen hos polis, åklagare och domstolar?

Anf. 85 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Tack, ministern, för att vi återigen får möjlighet att diskutera denna oerhört viktiga fråga!

Jag anmälde mig till den här debatten men inte för att jag särskilt har följt fallet i Borlänge; det finns andra fall som man alltid kan referera till. Jag tycker att detta är intressant. I interpellationen ställs ju frågan vad polisen har för prioriteringar. Gör vi rätt prioriteringar? Vad är rätt prioriteringar? Jag skulle vilja problematisera detta lite nu när jag hört ministerns svar.

Det är klart att det är så som interpellanten och ministern sa, att man gör stora ekonomiska satsningar på rättsväsendet i budgeten. Man stärker den operativa samverkan, och det är bra. Det nämns att man ska ta fram ett nytt åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa. Då börjar vi komma in på att detta kanske inte handlar om hur polisen på kort sikt prioriterar och om de prioriterar rätt.

Ministern passar på att nämna skärpt kontaktförbudslagstiftning, vilket är bra på ett sätt. Men det har inte direkt med polisens prioriteringar att göra. Man stärker det hyresrättsliga skyddet – jag har exakt samma kommentar där.

Ministern nämner ett nytt regelverk för skyddat boende som innebär ett förbättrat skydd och stöd för våldsutsatta, vilket jag nästan tycker är lite apart. De tydliga signalerna är att den regleringen håller på att slå lite fel.

Att utbyta information är jätteviktigt, och kriminalisering av psykiskt våld är klokt.

Jag har under hösten och under det här året skrivit ned vilka skrivelser och vilka åtgärder vi har fått information om i vår mejlkorg. Jag ska nämna några.

Det kom ett mejl om att regeringen jobbar med ett stärkt skydd för hotade personer. När man tittar lite mer på detaljerna och vilka hotade personer det handlar om ser man att det, vilket naturligtvis är jättebra, rör sig om barn och unga som är brottsoffer eller vittnen eller har koppling till kriminella nätverk och som riskerar att utsättas för hot och våld. Självklart är det superbra att de tas om hand, men det är dem detta riktas mot.

Man satsar också på ett nationellt stödprogram för avhoppare – en viktig pusselbit i arbetet mot kriminella. Det handlar alltså om brottsoffer inom avhopparsamhet. Man skriver att man ska jobba med nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet. Det rör sig om behov av hälso- och sjukvård, behov av psykisk hälsovård och metoder för att främja effektiv samverkan mellan myndigheter för att ta hand om avhoppare. Detta är exakt samma behov som kvinnor som behöver lämna en våldsam relation har.

Ett tredje uppdrag jag noterade är en ny nationell funktion som ska samordna stödet till vissa brottsoffer som har drabbats av terrorism eller annan allvarlig brottslighet där bostaden förstörts. Man ska då få ett samordnat stöd, vilket naturligtvis också är enormt viktigt. Jag vet var dessa uppdrag härrör från och att detta har varit ett problem. Men som våldsutsatt kvinna kan du helt plötsligt stå utan bostad eller få din bostad förstörd av den man du har ett förhållande med.

Detta är möjligen något utmanande, men det är ett sätt att sätta det i perspektiv och jämföra brottsoffer med brottsoffer. Alla brottsoffer är i otroligt stort behov av de stöd som nämns på alla de tre områden som jag har rabblat upp. Våldsutsatta kvinnor saknar detta i dag. Ministern får gärna kommentera det.

Anf. 86 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Stort tack till Lars Isacsson för en otroligt viktig interpellation! Den är livsviktig, faktiskt. Tack också till justitieministern, som är här och debatterar frågan med oss! Jag tackar för hans engagemang i frågan.

Fallet i Borlänge, som Lars Isacsson nämner i sin interpellation, visar verkligen på allvarlighetsgraden i frågan. Det är helt ofattbar läsning om hur en känd

hänsynslös kvinnomisshandlare kan vara på fri fot i ett och ett halvt år i väntan på rättslig prövning och hur en mamma under den tiden mördas av honom. Det är botenlöst!

I justitieministerns svar kan vi höra om insatser som regeringen gör i fråga om mäns våld mot kvinnor. Det är resurstilldelning och stärkt straffrättsligt skydd. Bra! Jag är jätteglad över att regeringen har gått vidare med våra utredningar om skärpt kontaktförbudslagstiftning och straffansvar för oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp. Jag är också glad över att riksdagen har kunnat ställa sig bakom propositionerna.

Jag är glad om propositionen om psykiskt våld är på gång. Vi välkomnar också förslaget om säkerhetsstraff. Straffrättsliga förbättringar är ju nödvändiga på det här området. Det handlar om brottsoffers rätt till upprättelse, om det nödvändiga samhälleliga skyddet från en förövare, om en förhoppningsvis normerande effekt och, självklart, om kvinnans rätt till ett liv i frihet och trygghet.

Samtidigt hör jag också om en annan bild som är mer bekymmersam. Justitieministern tog också upp en del av detta. Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar visar att flera mord och grova våldsbrott mot kvinnor i nära relation hade kunnat förhindras. Oftast har våldsutsattheten varit känd innan brottet har begåtts. Socialstyrelsen visar på flera brister i såväl socialtjänstens som hälso- och sjukvårdens och polisens arbete.

Också Grevio har identifierat allvarliga brister när det gäller Sveriges arbete mot mäns våld mot kvinnor. Det handlar bland annat om för dåligt stöd och för dålig styrning gällande den viktiga samverkan på lokal operativ nivå. Här hör vi att insatser nu är på väg.

Jag kan varmt rekommendera ett besök på Trygghetens hus i Bollnäs, där polis och socialtjänst krokar arm för ett aktivt arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa våld i nära relation.

Vi hör också kritik mot marknadsiering av de skyddade boendena och mot ett alltför könsneutralt språk som missar förståelsen för könsmaktsordningen, som är så avgörande när det gäller jämställdhetsarbetet generellt och mäns våld mot kvinnor specifikt. Vi kan också läsa om för låg kunskapsnivå gällande mäns våld mot kvinnor hos rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Jag är inte helt förvånad över kritiken. Jag upplever också att den stämmer med vad man får höra när man besöker kvinnojourer runtom i landet. Just detta med kunskapsnivån får jag ganska ofta frågor om hur regeringen hanterar, så jag tänkte förmedla de frågorna vidare. Jag får höra att det väl inte kan vara fritt valt att arbeta med att fortbilda sig om hur mäns våld mot kvinnor fungerar. Det är ju så specifika fenomen som förutom det rent fysiska våldet handlar om kön, makt och förtryck. Då krävs en särskild förståelse för att kvinnan ska få den upprättelse och det skydd som hon har rätt till. Det krävs kunskap om att det kan vara livsavgörande bråttom.

Jag vill gärna höra justitieministern resonera lite kring vilka insatser regeringen gör för att öka kunskapsnivån hos rättsväsendet och övriga instanser när det gäller mäns våld mot kvinnor. Det är också en prioriteringsfråga.

(Applåder)

Anf. 87 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar alla som nu bidrar i debatten om de här väldigt angelägna frågorna i dag. Jag tycker att det är mycket enkelt att instämma i den problembild som beskrivs från alla som deltar i diskussionen.

På slutet refererade Sanna Backeskog till Socialstyrelsens och studier som har gjorts där. Den bilden bekräftas också av polisen egna studier.

Låt mig komma tillbaka till polisen, som ju Lars Isacssons ursprungliga fråga gällde. Från vårt håll styr vi på en rad olika sätt i dessa frågor – det är regleringsbrevsmässigt, uppföljningsmässigt och annat.

Navet i det utbyte som finns mellan regeringen och polisen är polisens egeninitierade Operation Beta, som har varit ett sätt att så att säga bryta de här frågorna på en annan ledd och arbeta nationellt och samlat för att samla på sig erfarenhet. Polisen har själv kammat igenom de fall där det tyvärr har blivit så att en kvinna till slut har mördats av en man – en sambo, ett ex eller vad det nu är. Man har gått igenom fallen bakåt och frågat sig vad man kunde ha gjort för att förhindra att det skulle gå så långt och när man kunde ha gjort det. De mönster som framträder är tyvärr besvärande för en lång rad aktörer i samhället.

Just Operation Beta skulle jag vilja ta fram som något väldigt löftesrikt. Det är ett uttryck för en mycket hög ambitionsnivå att bryta mönster och göra saker och ting på ett annat sätt än tidigare.

Vi diskuterar nu uppföljningen av den interna granskningen – jag kallar det för den interna granskningen, men det var i grund och botten en operation – för man har granskat fall där man själv har varit delaktig. Där lyfter polisen ett antal områden där man ska ändra sitt arbetssätt för att bli mer effektiv just när det gäller att förebygga och förhindra de här brotten.

Låt mig också kvittera vad som sades här om kunskapshöjande åtgärder. En väldigt viktig slutsats i polisens arbete är att man måste arbeta mycket med kunskapshöjning när det gäller alla de olika delar av polisen som på olika sätt blir involverade i hanteringen av sådana här fall – alltifrån den polis som är i yttre tjänst och kanske först kommer till en lägenhet där man misstänker att det förekommer misshandel till den utredare som i slutet av hanteringen ska utreda brottet.

Man lyfter fram vikten av prevention. Brottsupplikeringen när det gäller de här morderna är ju hundraprocentig, så det är inte det som är problemet. Problemet är att de äger rum.

Polisen själv lyfter fram att man måste arbeta mycket intensivare med att identifiera risk- och sårbarhetsfaktorer, ha väldigt mycket mer fokus på de män som man identifierar som potentiella förövare och

lägga sig mycket närmare dem i ett mycket tidigare skede. Man måste ha mer fokus på de individerna i arbetet med riskfaktorer och sårbarheter. Man behöver använda hela fristen när man frihetsberövar, både för att utreda brott men också för att vidta olika preventiva åtgärder.

Man talar om vikten av att det utses ett målsägan-debiträde i ett tidigt skede för att säkerställa att brotts-offret, alltså den våldsutsatta, får det stöd som krävs på ett personligt plan och också kan bidra till en utredning på ett bättre sätt än i dag.

Till sist handlar det om – det blir lite grann de magiska orden på slutet, men det är helt avgörande – insikten om att information finns i vårt system som skulle kunna förhindra brotten. Den insikten är i sig ganska drabbande.

Då är rimligen frågan: Hur ska de som har möjlighet att förebygga och förhindra dessa brott få den informationen? Då kommer jag tillbaka till sekretesslättnaderna och de rivna sekretesshindren. Det är en strukturell förändring som kommer att möjliggöra det här. Men jag tror också att det i rätt hög grad krävs en kulturell förändring om olika aktörer verkligen ska kliva in och dela information så att polisen och andra kan bidra till att förebygga och förhindra det här våldet.

Anf. 88 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Återigen tack till justitieministern för svaret! Jag tänkte börja med att reflektera lite över svaret från justitieministern.

Vi fick en rapport från polisens insynsråd, där man hade talat om mäns våld mot kvinnor. Det var väldigt glädjande att få del av den bild som justitieministern har av ambitionsnivån och hur man jobbar preventivt. Man har också räddat många liv genom att identifiera riskpersoner.

Det jag frågar om här är de fall som hamnar mellan stolarna. Det är många delar som fungerar bra, men helheten är inte tillräckligt bra.

Justitieministern framhåller i sitt svar vikten av att rättskedjan håller ihop. Det är en helt avgörande utgångspunkt. Men vi måste därför också säga att även om vi blir bättre måste vi bli ännu bättre. Vi måste tala om vad som händer när rättskedjan inte håller ihop.

Rättssäkerheten handlar ju inte bara om straffskallor, nya brottsrubriceringar eller längre påföljder. När det gäller mäns våld mot kvinnor handlar det väldigt mycket om snabbheten i processen. Det är också rättssäkerhet. För den som lever med hot och våld är tiden ofta den mest avgörande faktorn. När en förundersökning drar ut på tiden, ett åklagarbeslut försenas eller ett mål inte ges förtur riskerar skyddet att utebli trots att systemet formellt fungerar.

I dag sker prioritering i flera led – hos polis, åklagare och domstol – men inget led tycks bära ett samlat ansvar för helheten.

Fru talman! Jag vill fråga justitieministern: Vem har ansvaret när rättskedjan, trots resurser och reformer, tydligt inte förmår skydda kvinnor som lever med våld i nära relation?

Anf. 89 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag ska förtydliga mitt möjligen något resonerande tidigare inlägg. Min poäng var att polisen prioriterar arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Vi kan ha åsikter om huruvida de prioriterar rätt eller inte. I den här församlingen fattar vi beslut om en budget, så att de har medel att arbeta med, och regeringen styr arbetet via de kanaler som finns.

Vi har samtliga här sagt att de åtgärder som ministern nämner i det stora hela är väldigt bra. Men det är någonting som saknas, och det som saknas är det som regeringen jobbar med under hand och det som jag har tagit del av i min mejlkorg.

Vad tror ministern att det ger för signaler till offer för mäns våld mot kvinnor när det på kort tid kommer tre uppdrag om att på ett bättre sätt omhänderta brotts-offer men där brottsofferkategorin utsatta kvinnor inte finns med? Ministern och regeringen säger ändå att man har skiftat fokus i rättspolitikerna och att man har brottsoffrets perspektiv.

Jag ska vara väldigt konkret. Jag tror att vi har diskuterat detta förut, och jag återkommer till det väldigt ofta. När kommer ett distinkt och bra exitprogram för kvinnor som är utsatta för mäns våld? När får de kvinnorna samma stöd som det jag har exemplifierat när det gäller de utredningar som regeringen har initierat som handlar om ekonomiskt stöd, flytt, arbete, utbildningar, nya kläder, nya försäkringar och hälsovård? Det är sådant stöd som erbjuds till exempel i det program som det finns ett uppdrag för och som gäller avhoppbarverksamhet för unga i kriminalitet?

Anf. 90 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Jag vill understryka att även jag uppskattar det arbete som jag ser att polisen nu gör. Jag hoppas att man får tillräckligt med tid och resurser för att prioritera den frågan, för den farligaste platsen för kvinnor i Sverige i dag är hemmet. Vi har hört justitieministerns partikamrat, statsminister Ulf Kristersson, uttala sig i medier om att det pågår undanträngningseffekter när det gäller arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Det är mycket allvarligt.

Gällande det har jag en konkret fråga om prioriteringar. I går kom regeringens skrivelse *Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2024* till min inkorg. Där konstaterar regeringen att myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel under 2024 har varit ett ändamålsenligt och nödvändigt instrument i brottsbekämpningen.

Justitieministern får rätta mig om jag har fel, men min bild är att hemliga tvångsmedel inte alls används i samma utsträckning när misstankarna gäller en hän-synslös förövare som utövar våld i en nära relation som när det gäller annan typ av kriminalitet, till exempel organiserad brottslighet och gängkriminalitet.

Samtidigt hörs då och då uttalanden om att det är svårt att utreda mäns våld mot kvinnor. Kvinnan kanske inte vågar anmäla och vittna, och gör hon det kanske hon drar tillbaka sin anmälan och backar från vad hon tidigare berättat. Det är klart att den risken

finns. Det är klart att hon är rädd. Hon kanske är livrädd för att han till och med ska döda henne. Kanske är hon rädd för att en anmälan ska tolkas som samarbetsvårigheter vid en vårdnadstvist och att hon ska förlora vårdnaden. Och kanske är det så att våldet och förtrycket har pågått under så lång tid att det har normaliserats.

Fru talman! Jag tänker att preventiva tvångsmedel och hemliga tvångsmedel skulle kunna vara passande verktyg, som ju redan finns i verktygslådan och som har lyfts fram som avgörande i vissa brottsutredningar. Hur resonerar justitieministern kring det? (Applåder)

Anf. 91 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag ägnar de här minuterna åt att svara på några konkreta frågor och sammanfattar sedan på slutet.

Först gäller det ansvarsfrågorna. I grund och botten måste man ändå lägga ansvaret på var och en av de myndigheter som har ett tydligt uppdrag att arbeta målmedvetet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som har tilldelats ekonomiska resurser för att göra det jobbet och som i lagstiftningen och genom uppdrag förutsätts arbeta nära andra aktörer som behövs för att man ska kunna nå de resultat man vill.

I slutet av alltihop har förstås regeringen ett ansvar att säkerställa att myndigheterna verkligen gör det jobbet – att följa upp detta och styra på ett sådant sätt att det också händer i verkligheten. När jag pekar på myndigheterna och deras ansvar är det inte ett uttryck för att jag inte ser regeringens ansvar i detta. Jag tror att alla måste ta sin del av ansvaret för att flytta fram positionerna rejält.

Sedan gäller det Helena Vilhelmssons fråga om signaler till brottsoffer. Om jag förstår det hela rätt avser den frågan den extra satsning som har skett i relation till brottsoffer som drabbas av sprängningar eller terrordåd. Brottsoffermyndigheten har fått i uppdrag att, så att säga, bygga upp en sådan funktion.

Då vill jag bara på 30 sekunder säga: Varför gör vi det? Jo, därför att vi har sett situationer, exempelvis i Hässelby, där sprängningar har fått enorma konsekvenser. Det har skapats atypiska skador för brottsoffer som vårt befintliga system inte har varit riggat att hantera – oavsett om det gäller kommunens brottsofferstöd, Brottsoffermyndighetens brottsofferstöd eller, för den delen, försäkringsbolagens hantering av frågorna. Där vet jag att andra partier i riksdagen delar vår uppfattning. Det handlar inte om att skruva ned ambitionsnivån när det gäller det generella stödet till brottsoffer. Där höjer vi också. Det handlar om resursättning och om förändrade regler. Exempelvis ska man som brottsoffer inte behöva driva in sitt skadestånd och sin kränkningsersättning från gärningsmannen.

Allt vad vi nu gör på den breda fronten är naturligtvis otroligt viktigt. Men vi har sett att brottsoffer har drabbats av väldigt atypiska skador när vårt system har

varit helt sårbart. Då måste vi möta det specifika behovet. Jag tror att det har en väldigt stark förankring hos medborgarna. Jag har varit väldigt tydlig med att understryka detta. Det handlar inte om att nedgradera något annat brottsoffer – för den här typen av brottslighet eller någon annan brottslighet. Det handlar bara om att vårt samhällskontrakt också måste kunna hantera den typ av terrorliknande våld som vi dessvärre ser alltför många exempel på.

Då vill jag, som sagt var, lyfta fram allt vi nu gör för att stärka brottsoffer i övrigt. Det är otroligt centralt, och det ska i synnerhet eller i varje fall inte minst omfatta kvinnor som drabbas av mäns våld.

När det gäller hemliga tvångsmedel vill jag bara säga: Vad vi kan göra är att säkerställa att straffskallorna är sådana för den här typen av brott att det är tillåtet och möjligt att i brottsbekämpningen använda hemliga tvångsmedel, och det gör vi. Sedan följer vi upp tvångsmedelsanvändningen i relation till myndigheten och säkerställer att tvångsmedel används för att beivra även den här typen av brottslighet.

Nu hörde jag Sanna Backeskog ställa frågan. Jag har även sett att andra aktörer undrar i vilken utsträckning man använder det här lagliga utrymmet. Det är en berättigad fråga. Jag följer gärna upp detta ytterligare. Men det har varit viktigt för oss som regering att säkerställa att det grövsta våldet, exempelvis de grövsta övergreppen, som drabbar kvinnor också har straffnivåer som gör det tillåtet och lagligt att använda hemliga tvångsmedel.

Anf. 92 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack till justitieministern och meddebattörerna, ledamöterna Sanna Backeskog och Helena Vilhelmsson, för er kunskap och ert engagemang i den här frågan!

Jag ska kommentera justitieministerns svar. Något som jag har kommit tillbaka till förut när vi har debatterat ansvarsfrågan är att jag tycker att det ska vara bättre möjligheter för regeringen att styra. Jag tycker att jag ser en brist i fråga om hur man kan styra.

Den kanske största utmaningen i arbetet mot mäns våld mot kvinnor är inte bristen på insikt eller ambition. Problemet är snarare glappet mellan det vi säger och det som sker i rättsprocessen. Vi har lagstiftning, vi har reformer och vi har ökade resurser. Ändå ser vi gång på gång hur kvinnor lever med hot under lång tid, hur anmälningar inte leder till tillräckligt snabba åtgärder och hur upprepade varningssignaler inte fångas upp i tid. När rättsprocessen drar ut på tiden kan våldet eskalera med förödande konsekvenser.

Mäns våld mot kvinnor slår sönder samhället och slår sönder familjer. Det hotar kvinnors liv, dödar kvinnor och påverkar våldsutvecklingen i generationer. Mycket av det som görs i dag är bra, men vi måste också bli bättre.

Jag vill därför tacka justitieministern för debatten och även för årets övriga debatter. Jag passar också på att önska en god jul och ett gott nytt år, så hörs vi igen på andra sidan!

Anf. 93 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Lars Isacson och meddebattörer för möjligheten att få diskutera de här oerhört angelägna frågorna i dag!

Om jag avslutningsvis ska ta fasta på någonting skulle jag vilja säga att vi nu ändå är i ett läge där jag uppfattar att olika aktörer som kan påverka det här har rört sig till samma förståelse av problemet. En sådan grundsten är insikten att brottsuppläkningen är 100-procentig.

Nu handlar det om att förebygga och förhindra den här brottsligheten, och då krävs det att varje enskild aktör gör en förflyttning inom ramen för sitt arbete. Jag har till exempel nämnt polisens omfattande förflyttning baserat på en väldigt genomgripande intern revision av sitt arbetssätt.

Jag vill avsluta med att slå ett slag för samspelet mellan olika aktörer. Samverkan är ett lite av ett byråkratord som man hör till höger och vänster, men här pekar alla aktörer på vikten av en väldigt operativ samverkan, ett väldigt konkret samspel, när man ska hantera risk rörande personer som potentiellt sett är väldigt farliga.

En väldigt viktig förändring som vi har diskuterat väldigt mycket i ljuset av den organiserade brottsligheten, nämligen de rivna sekretesshindren, ger nu klart lagstöd och i vissa avseenden till och med skyldigheter att dela information mellan olika aktörer. Jag tror att det är en nyckelfråga, för vi vet att någonstans i systemet finns i nästan varje fall information om både offer och förövare som gör att man fattar att om vi inte gör någonting kommer något fruktansvärt att hända.

Nu handlar det om att se till att alla som kan påverka läget får den informationen och gör sitt för att säkerställa att kvinnor som i dag blir offer för ett förödande och ibland dödligt våld inte ska följas av andra som drabbas av samma öde.

Med detta säger även jag god jul och tack för många fina utbyten under det här året! Jag ser fram emot en fortsättning på det nya.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellationerna 2025/26:212 och 217 om statsministerns ansvar för utlämnande av handlingar

Anf. 94 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Laila Naraghi har ställt ett antal frågor till statsministern som gäller dels om statsministern avser att vidta några åtgärder för att förändra sin tjänsteutövning när det gäller utlämnande av allmänna handlingar, dels varför statsministern inte har tillsatt en utredning i fråga om Regeringskansliets uppgiftslämnande till Säkerhetspolisen eller vidtagit några åtgärder för att undvika att Regeringskansliet undanhåller bevis från rättsvårdande myndigheter.

Interpellationerna har överlämnats till mig.

Vi har haft utbyte kring de här frågorna tidigare här i kammaren, och då har jag berättat att Regeringskansliet har vidtagit åtgärder i syfte att just skapa en bättre robusthet i hanteringen av ärenden som gäller utlämnande av allmänna handlingar.

Regeringskansliet genomför också utbildningsinsatser och tar fram eller ser över stödmaterial för att underlätta hanteringen. Vad gäller de här insatserna är det naturligtvis så generellt att de gäller för handläggning av utlämnandeärenden. I nuläget finns det därför inte skäl att vidta några ytterligare åtgärder.

När det gäller uppgiftslämnande till rättsväsendet kan jag konstatera att det inte är någon skillnad mellan de skyldigheter som Regeringskansliets medarbetare har och de skyldigheter som alla medborgare har att lämna uppgifter inom ramen för en brottsutredning.

Som jag tidigare har lyft fram har jag fullt förtroende för att Regeringskansliet och dess anställda agerar i enlighet med dessa skyldigheter. En annan sak är, som jag också har lyft fram tidigare, att det under en förundersökning inte är ovanligt att utredningsläget förändras i takt med att nya uppgifter kommer fram.

Jag har tidigare framhållit det svenska rättsväsendets självständighet gentemot riksdagen och regeringen. Det är därför inte lämpligt för mig i min roll att närmare kommentera innehållet i en pågående rättsprocess. I den delen har jag inte ändrat inställning.

Anf. 95 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Riksenheten för säkerhetsmål och chefsåklagare Per Lindqvist har utrett brottsmisstankarna mot en före detta säkerhetsrådgivare vid Statsrådsberedningen i Regeringskansliet. Det handlar om statsminister Ulf Kristerssons bästa kompis Henrik Landerholm.

Säpo slår i sin förundersökning fast att Regeringskansliet har lämnat en oriktig redogörelse för händelseförloppet. Ett av felen har berört tidslinjen och hanteringen kring information som tillsänts Regeringskansliet. När Regeringskansliet hade att lämna ut mejl till Säpo kring detta, då Säpo hade att samla in bevisning, exkluderades detta bevis. Regeringskansliet avstod sålunda från att lämna ut bevisning till rättsvårdande myndighet.

Vad gäller frågan om att Regeringskansliet har undanhållit bevis för Säpo har chefsåklagaren sagt: Det ligger utanför ramen för den brottsutredning som vi bedriver, och vi har därför inga synpunkter på detta.

Fru talman! Det åligger inte Riksenheten för säkerhetsmål att väcka åtal mot eller utöva tillsyn av regering och enskilda statsråd. Det ansvaret åligger riksdagen i enlighet med regeringsformen. Det kallas granskning och är grundlagsskyddat.

Jag har fått svar från justitieministern att inga åtgärder har vidtagits av statsministern för att han själv eller hans kansli inte ska undanhålla bevis från Säpo framgent. Det är besynnerligt.

Fru talman! I en annan men närliggande fråga som gäller att statsministern och hans kansli har brustit i sin

hantering av offentlighetsprincipen i Landerholmsaffären har regeringen genomfört åtminstone en delvis utredning om det inträffade samt vidtagit vissa åtgärder såsom utbildningsinsatser och stödmaterial.

Justitieministern har till riksdagen vidgått att statsministern och hans medarbetare borde ha hanterat det annorlunda, men varför görs inte detsamma när det kommer till att inte undanhålla bevis från en rättsvårdande myndighet? Enligt Säpo har statsministerns kansli brustit här, och då är det rimligt att, liksom i det andra fallet där justitieministern vidgått att statsministern brustit, dels undersöka saken, dels vidta utbildningsinsatser och ta fram stödmaterial så att det inte upprepas. Varför har det inte gjorts av statsministern?

Det är, fru talman, mycket allvarligt att vi har ett statsministerkansli som lämnar oriktiga redogörelser till rättsväsendet. För att använda Säpos egna ord: Statsministern är chef och bär ansvar.

Fru talman! Justitieministern säger att han inte kan kommentera en pågående rättsprocess. Det har jag inte heller begärt. Frågan om varför statsministerns kansli har lämnat en oriktig redogörelse till Säpo är inte föremål för någon rättsprocess. Det är inte heller något som, vad jag förstår, prövas i pågående rättsprocess, lika lite som utlämnandet av handlingar om Landerholmsärendet är föremål för en rättsprocess. Där har justitieministern vidgått att statsministern har brustit i sin hantering. Justitieministern har där meddelat att utredning och åtgärder har vidtagits.

Fru talman! Hur kommer det sig att det har varit möjligt att göra detta under tiden som Landerholm står åtalad men inte det andra? Inget av detta prövas av rättsväsendet.

Jag upprepar vad chefsåklagaren har sagt om att statsministerns medarbetare har lämnat en oriktig rörelse till Säpo: Det ligger utanför ramen för den brottsutredning som vi bedriver, och vi har därför inga synpunkter på detta.

Eller har justitieministern andra uppgifter? I så fall har justitieministern de facto kommenterat ärendet, om än indirekt, vilket skulle vara problematiskt.

Här måste jag be justitieministern om ett klagörande i denna redan röriga Landerholmssoppa. Är statsministerns kanslis undanhållande av bevis uppe för prövning i rättsprocessen, trots att chefsåklagaren har sagt att det inte är det? Det är i så fall en stor nyhet. Men om det inte är föremål för detta, fru talman, bör justitieministern sluta gömma sig bakom tomma ord så att riksdagens granskning kan fortgå i enlighet med regeringsformen – vår grundlag.

Vi måste få granska detta. Man kan inte gömma sig bakom att det här är en rättsprocess, för det ryms inte i den pågående rättsprocessen.

Anf. 96 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag är inte säker på att omständigheterna i det här fallet blev så oerhört mycket klarare av Laila Naraghis inlägg, men jag kan ändå göra ett försök att svara.

Vad gäller uppgifter i en pågående brottsutredning har jag vidgått att utredningsläget självklart kan förändras över tid. Det är så att säga ingenting som är konstigt i sig. Jag har naturligtvis inte påstått att den fråga som Laila Naraghi ställer skulle vara föremål för den pågående rättsprocessen. Däremot är förstås de omständigheter vi talar om föremål för den pågående rättsprocessen, för rättsprocessen handlar ju om de omständigheterna. Men det betyder inte att vinkeln med vilka uppgifter som har lämnats i en brottsutredning, och vid vilken tidpunkt, är föremål för rättsprocessen.

Vad gäller åtgärder är det ändå lite skillnad på de två situationerna. När det gäller hanteringen av förfrågningar om allmänna handlingar är det i högsta grad en rutinfråga: Hur ska man hantera förfrågningar som kommer in? Hur ska man göra det skyndsamt? Hur ska man säkerställa att det inte blir dröjsmål i onödan? Hur ska man säkerställa att olika delar av systemet jobbar samfällt för att åstadkomma detta?

När vi senast sågs och talade om detta pekade jag på det som har gjorts inom ramen för Regeringskansliets förvaltningsavdelning. Jag sa också att även de allmänna handlingar som avsåg statsministern och statsministerns statssekreterare kunde ha lämnats ut mer skyndsamt. Det betyder att diskussionen om hur man kan förbättra de rutinerna förstås träffar båda delarna av systemet.

När det gäller att lämna uppgifter till en förundersökning är det så att säga inte en rutinfråga utan en laglig skyldighet som gäller lika för var och en. Om det uppstår en diskussion om vilka uppgifter som har lämnats och vid vilken tidpunkt och om det refereras till vad åklagaren har sagt i ärendet är det klart att det kvitteras att korrekta uppgifter självklart ska lämnas till rättsutredningen. Det budskapet är förstås entydigt från regeringen. Vad jag säger är dock att den insikten och det budskapet inte har följts av några särskilda åtgärder.

Jag säger varken mer eller mindre än så utan upprepar det som är självklart, det vill säga att den skyldigheten gäller för var och en av oss oavsett om vi får frågor i egenskap av medborgare eller om vi får frågor i egenskap av tjänstemän i Regeringskansliet.

Anf. 97 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för resonemanget, får jag väl säga.

Jag noterar att justitieministern gör någon typ av distinktion här, men jag skulle väl önska att Regeringskansliet även såg det som en rutin att inte lämna oriktiga redogörelser till rättsvårdande myndighet och att man ser att det är en lagfråga som rör offentlighetsprincipen.

Jag väljer dock att lita på chefsåklagaren, fru talman, i att det vi diskuterar här i dag inte är föremål för brottsutredningen och därför inte för rättsprocessen. Därför är det självklart att vi här i riksdagen måste axla vårt ansvar och granska statsministerns tjänsteutövning.

Jag ska studera protokollet och se vad det var justitieministern sa i inledningen av sitt inlägg. Det kan väl inte vara så att man från regeringens sida försöker underminera riksdagens kontrollmakt i detta ärende genom att peka på en rättsprocess som inte handlar om det jag ställer frågor om. Det vore i så fall besvärande. Men låt oss titta i protokollet, eller också kan justitieministern gärna förtydliga detta.

(Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M): Jag står ju här, så jag kan svara sedan.)

En sak är dock säker: Kristerссоns hantering är besvärande. Det är sorgligt att se en regering och en justitieminister försöka täcka upp för detta förvaltningsmässiga haveri. Här behöver landets justitieminister stå pall. Det borde ha varit statsministern som stod här och svarade på riksdagens frågor.

Säpo har konstaterat att Regeringskansliet har undanhållit bevis, och så här kan vi inte ha det. Statsministerns kansli måste förmås lämna korrekta uppgifter till rättsvårdande myndigheter, och här har justitieministern ett ansvar att axla. Säpo sorterar under Justitiedepartementet, som justitieministern är chef över. Jag utgår från att justitieministern står upp för sin egen myndighet.

Fru talman! Jag har själv erfarenhet av gott samarbete med Gunnar Strömmer, och jag uppskattar justitieministern. Jag har höga förväntningar på hans integritet. Hemma i Oskarshamn, som jag kommer från, styr dessutom socialdemokrater och moderater ihop – precis som vi gör på många håll runt om i landet – och jag har goda erfarenheter av detta.

Genom åren har jag även här i riksdagen haft ett mycket gott samarbete med Moderaterna, tidigare i konstitutionsutskottet och nu i civilutskottet. Jag uppskattar samarbetet. Vi lägger alla manken till för att det ska funka, för att göra det bästa för Sverige och för att våra grundlagar ska ha fullt genomslag här i landet.

Fru talman! Jag säger detta för att tydliggöra att det för mig inte handlar om att Ulf Kristerссon eller Gunnar Strömmer är moderat. Jag står här i dag för att Sverige har en statsminister som missköter sig i sin tjänsteutövning; det visar hela Landerholmaffären med tydlighet.

Det visar sig i statsministerns hantering av offentlighetsprincipen, där justitieministern själv har vidgått – det vill säga erkänt – att statsministern har gjort fel. Det visar sig i det faktum att statsministern och hans kansli far med osanning inför rättsvårdande myndighet. Det visar sig också i det faktum att statsministern skickar hit justitieministern för att svara på frågor om statsministerns tjänsteutövning, det vill säga något han själv bör stå till svars för.

Fru talman! Jag har ställt enkla, konkreta frågor till statsministern. Det är ynkligt av honom att inte bemöda sig om att komma hit och besvara dem. Så här kan man inte bete sig mot svensk allmänhet eller mot riksdagen, fru talman. Vi har en grundlagsskyddad

uppgift att granska regeringen och lyfta de frågor vi anser nödvändiga. Som ledamot tar jag det på allvar.

Jag har lyft frågor även gentemot S-ledda regeringsministrar. Det har inte alltid varit enkelt, men det har gjorts; ett exempel är slutförvaret och ett annat ryskt bränsle i Vattenfalls reaktorer, med mera. Jag säger detta enbart för att förekomma eventuellt härjande om att detta är partitaktiserande, för det är det inte. Det rör frågor kring Sveriges statsminister och hans tjänsteutövning – hur han har använt sin makt för att hjälpa sin kompis. Riksdagen måste få granska det utan att moderater och regering saboterar eller försöker gömma sig bakom saker som inte gäller.

Jag vet att många följer detta med stort intresse. Många, också tidigare moderatväljare, är besvärade av hur Kristerссon har använt den offentliga makten för att skydda sin kompis Landerholm.

Anf. 98 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag skulle naturligtvis aldrig antyda att det fanns ens ett korn av partipolitiska överväganden bakom de frågor som Laila Naraghi ställer här i dag.

Jag vill invända att det blir lite av en strid om påvens skägg att diskutera vad som ingår i förundersökningen och vad som inte gör det. Vad åklagaren säger är att det påstådda undanhållandet av bevis naturligtvis inte är en del av förundersökningen eftersom den handlar om påstådd brottslighet i andra avseenden. Sedan har jag bara sagt att de där bevisen som sägs inte ha lämnats in på ett korrekt sätt naturligtvis är en del av förundersökningen, men det är ju för att det är bevis rörande det brott som den handlar om.

Detta blir ett resonemang om en fråga som egentligen inte spelar någon roll eftersom jag aldrig har påstått att något av det vi säger där skulle förhindra riksdagen från att utföra sitt uppdrag. Om det är så att riksdagen vill ställa frågor om det som åklagaren säger är det naturligtvis ingenting som hindras av att det pågår en förundersökning; jag har bara försökt svara på frågor om vad som ingår och inte, och det tror jag är rätt klart både när jag säger det och, för all del, för den som vill läsa protokollet i efterhand.

Jag konstaterar bara återigen att det har vidtagits åtgärder när det gäller rutinerna för utlämning av allmänna handlingar, för det har förstås ett starkt allmänintresse att det sker på ett korrekt och skyndsamt sätt.

Vad gäller skyldigheten att lämna information till pågående rättsutredningar gäller den naturligtvis lika för alla. Jag har uttryckt ett stort förtroende för Regeringskansliet i det avseendet. För den händelse någonting inte har gått till på rätt sätt i det avseendet upprepar jag, precis som jag har gjort tidigare, att detta är en skyldighet som gäller för var och en – förstås även för medarbetare i Regeringskansliet. Det tycker jag är ett mycket klart och tydligt besked.

Anf. 99 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Dessa interpellationer lämnades till statsministern för två veckor sedan. Det är konkreta,

enkla frågor att besvara. Justitieministern säger här att det inte finns något som hindrar att vi ställer dem. Eftersom det inte finns något som hindrar oss från att ställa dem hade man ju önskat att statsministern själv kom hit och besvarade dem. Ändå sänder Kristersson fram justitieministern.

Det hedrar Gunnar Strömmer att han har vidgått att statsministern har gjort fel och brustit i sin hantering när det kommer till offentlighetsprincipen.

Jag vet att det är många som lyssnar i dag. För den som kanske inte är helt bevandrad i kansliprosa kan jag meddela att "vidgå" enligt Svenska Akademiens ordlista betyder "erkänna". Justitieministern har alltså erkänt att statsministern gjort fel.

Men, fru talman, det hade varit på sin plats att justitieministern också stod upp för vikten av att statsministern och hans medarbetare inte undanhåller bevis från rättsvårdande myndighet. Det är vad som har skett. Statsministern borde komma hit till riksdagen och svara på frågor om detta.

Vi får helt enkelt återkomma till statsministern och hålla tummarna för att Gunnar Strömmer inte ännu en gång lånar ut sig för den här typen av tillställning. Sveriges riksdag och svensk allmänhet har rätt att förvänta sig att statsministern sköter sina uppgifter. I det ligger att respektera svensk lag och lämna uppgifter till rättsvårdande myndigheter. Vad ska barn och ungdomar tänka när de ser att landets statsminister och hans medarbetare beter sig så här?

Fru talman! Eftersom det här är sista gången jag tar till orda i denna kammare före jul vill jag passa på att önska god jul till talmannen, alla våra kollegor, alla medarbetare i Riksdagsförvaltningen och naturligtvis även justitieministern.

Jag vill också be justitieministern att framföra en julkhälsning till statsministern. Jag hoppas att statsministern river av plåstret och vågar sig hit till kammaren under det nya året. Nytt år, ny chans! Jag vill ge honom en ny möjlighet att respektera regeringsformen. Det är inte värdigt att hålla på som han gör nu när han försöker krumbukta sig bort från riksdagens granskning. Det är respektlöst mot svensk grundlag.

Anf. 100 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Laila Naraghi ställer förstås berättigade frågor och får också raka svar på de frågorna.

Självklart har riksdagen rollen att granska statsministern; det här meningsutbytet är ett uttryck för det. Jag vet att det hanteras ärenden i konstitutionsutskottet som har anknytning till de här frågorna, och det är förstås helt berättigat att detta sker.

På dessa raka frågor har jag förmedlat, tycker jag, ganska klara svar. Det första gällde hanteringen av de allmänna handlingarna, som inte var huvudnumret i dag. Detta skulle ha skett mer skyndsamt. I efterhand har man gått igenom det, kollat hur det kunde ha gjorts på ett bättre sätt och sedan dragit slutsatser och lärdomar av det.

Vad gäller frågan om att lämna uppgifter till en pågående förundersökning har jag sagt det enda rimliga och raka, nämligen att detta är en laglig skyldighet som gäller oss alla. Det gäller förstås också medarbetare i Regeringskansliet. Jag har mycket stort förtroende för medarbetarna i Regeringskansliet, både i det avseendet och i alla andra avseenden.

Laila Naraghi är i sin fulla rätt att ställa frågor. Jag har på det hela taget lämnat nyanserade svar. Om det blir en fortsättning på det nya året återstår att se. Jag instämmer i varje fall i hälsningen om en god jul och så småningom ett gott nytt år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2025/26:208 om åtgärder mot den digitala sexhandeln

Anf. 101 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Helena Vilhelmsson har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta med anledning av en rapport från Jämställdhetsmyndigheten för att bekämpa den omfattande digitala sexhandeln och skydda de utsatta.

Helena Vilhelmsson har också frågat vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att möta den dokumenterade negativa attitydutvecklingen till jämställdhet bland unga män i syfte att vända denna utveckling och stärka det långsiktiga våldsförebyggande arbetet.

Jag vill börja med att tacka interpellanten för frågorna.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) konstaterar regeringen att det fortsatt är högt prioriterat att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Regeringen föreslår också en starkt finansiering till regeringens kommande handlingsplan mot prostitution och människohandel som syftar till att förebygga och bekämpa utnyttjande i prostitution och människohandel för alla ändamål, att stärka stödet och skyddet för utsatta personer samt att ha särskilt fokus på barn och unga.

Utsattheten i prostitution har förändrats i takt med att samhället i övrigt har förändrats. Nya kontaktvägar har öppnats via internet, och sexuell exploatering kan nu ske även i digitala kanaler.

Den 1 juli 2025 trädde lagändringar i kraft som innebär att den som betalar för en sexuell handling som utförs på distans, till exempel via internet, kan straffas för köp av sexuell handling. Även bestämmelsen om koppleri ändrades på motsvarande sätt.

Lagändringarna som rör köp av sexuell handling som utförs på distans har nu alltså varit i kraft i drygt fem månader, och regeringen följer självklart utvecklingen.

Gällande interpellantens fråga om att möta den negativa attitydutvecklingen till jämställdhet bland unga män håller jag med om att jämställdhetspolitiken behöver utvecklas för att tydligare inkludera pojkar och unga män, särskilt när det gäller frågor om könsstereotypa normer och maskulinitet.

I juni i år fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor därför i uppdrag att ta fram en kunskapssammanställning om pojkars och unga mäns jämställdhetsutmaningar. I förra veckan fattade regeringen beslut om att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser om hur flickors och unga kvinnors livsval och livshälsa påverkas av användning av sociala medier ur ett jämställdhetsperspektiv. I detta uppdrag ingår även att undersöka vilken förväntan unga män får på kvinnor baserat på det innehåll de exponeras för i sociala medier. Dessa båda uppdrag bör ge synergieffekter och även bidra till att stärka det långsiktiga våldsförebyggande arbetet.

Det är viktigt att arbeta långsiktigt för att våld över huvud taget inte ska förekomma. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor har i uppdrag att utveckla och sprida informationsinsatser och kunskapsstöd i syfte att förebygga att unga utnyttjas för sexuella eller pornografiska ändamål eller utsätts för sexuellt våld, övergrepp eller kränkningar digitalt eller fysiskt. Stöden kan vända sig till yrkesverksamma och ideellt engagerade som möter unga och kan avse både personer som utsätts och personer som utsätter någon annan. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2028 (S2024/01109).

Jämställdhetsmyndigheten har haft flera regeringsuppdrag med fokus på att förebygga våld i ungas nära relationer. Myndigheten har bland annat finansierat forskningsstudier för att stärka kunskapen om våld i ungas nära relationer och har även ingått som samverkanspart i det nationella våldsförebyggande arbetet Svartsjuka är inte romantiskt tillsammans med stiftelsen 1000 Möjligheter, länsstyrelserna och Polismyndigheten.

Anf. 102 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för att hon kommit hit så att vi kan diskutera det här.

Först vill jag säga att en helt avgörande omröstning ägde rum i EU-parlamentet tidigare i dag. Den gällde huruvida kvinnor i Europa ska ha rätt till säkra och trygga aborter. Jag bär rosa i dag för att fira att utfallet blev bra och för att visa mitt stöd.

Jag trodde ärligt talat inte att jag skulle behöva uppleva detta. Jag trodde inte att jag skulle behöva föra samma kamp som min mamma förde för 50 år sedan för fri abort, vare sig i Sverige eller i Europa. Men nu står vi här och diskuterar hur vi ska grundlagsskydda abort på bästa sätt. Vi vet – och har sett – hur snabbt kvinnors rätt kan nedmonteras, och vi i Sverige är tyvärr inte immuna.

Jag har initierat dagens debatt därför att Jämställdhetsmyndigheten i en ny, alarmerande kartläggning har visat hur omfattande den digitala sexhandeln är.

Rapporten visar att webbplatser som erbjuder och organiserar sexköp har hundratusentals besökare varje månad. På dessa plattformar, som i praktiken fungerar som digitala bordeller, lämnar sexköpare omdömen där de recenserar och betygsätter sina egna sexuella övergrepp.

Låt oss för en stund ponera att det finns en sajt där minderåriga – eller myndiga, för den delen – kan lejas för att begå kriminella handlingar såsom skjutningar och sprängningar. Barn och unga kan lägga ut att de ”söker jobb”. Hallickar organiserar den olagliga verksamheten, och de kriminella gängen recenserar barnen.

Vi kan också ponera att det finns en sajt där kriminella nätverk beskriver var det finns många äldre som har hemtjänst och hur ofta de får besök – kort sagt hur enkelt det är att knacka på, lura dem och stjäla saker.

Vidare kan vi tänka oss en sajt där det beskrivs när du enklast kan besöka stadens livsmedelsaffär och stjäla mat. Tidpunkter, besöksstryck, öppettider och vaktbemanning beskrivs.

Alla dessa exempel, en del kanske till och med finns på riktigt, skulle med all säkerhet röna stor uppmärksamhet och leda till protestlistor och åtgärder från regeringen om de var så publika som de digitala bordellerna faktiskt är. Men när det gäller sexköp kan alla delar av människohandel och exploatering ske i digitala miljöer. Vi pratar om grova brott som kan ge tio års fängelse. Det handlar om rekrytering, annonsering och betalning på webbplatser som öppet marknadsför sexköp. Det sprids bilder, filmer och direktsända övergrepp. Det finns också ett slags betygssystem där män recenserar kvinnor och flickor som om det handlade om en tjänst eller en vara. Vi pratar här om en kultur som verkligen normaliserar brott.

Om människohandel misstänks, vilket sägs öppet på dessa sajter, beskrivs det i första hand som en negativ upplevelse för de män som betalar för övergreppet. Det handlar om att de inte får vad de har betalat för. Det kan jämföras med, för att ta ett av mina exempel, att en pojke skulle rekryteras för kriminella handlingar på en sajt och sedan recenseras som dålig för att han var för rädd och inte gjorde ett bra jobb.

Ministern skriver i sitt svar mycket om hur regeringen jobbar för att motverka detta, bland annat genom hög prioritet i budget för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och stärkt finansiering för en kommande handlingsplan mot prostitution och människohandel. Regeringen ska också följa utvecklingen av den nya lagen som förbjuder sexköp på distans, det vill säga tvång att utföra sexuella handlingar framför en kamera.

Tycker ministern att detta på ett ändamålsenligt sätt även träffar de digitala bordellerna, som faktiskt är förmedlingssajter för brott av värsta sort?

Anf. 103 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Helena Vilhelmsson pekar på flera viktiga saker, men först och främst på att vi aldrig kan ta jämställdhet för given. Därför arbetar regeringen

vidare för att bland annat grundlagsskydda aborträtten, och vi driver också jämställdhetsfrågorna inom EU.

Helena Vilhelmssons interpellation visar att motkrafterna mot jämställdhet och mot demokratiska och grundläggande mänskliga rättigheter finns på olika håll både nationellt och internationellt. Det vi ser är en backlash för jämställdheten när motkrafterna flyttar fram sina positioner. Då är det helt avgörande att vi gör detsamma och är tydliga med att det behövs ökade insatser för jämställdhet både i Sverige och i Europa. Det handlar inte bara om grundläggande mänskliga rättigheter utan också om tillväxtpotential, innovationskraft och möjligheten för såväl pojkar och flickor som män och kvinnor att nå sin fulla potential.

Ledamoten Helena Vilhelmsson tar också upp den fruktansvärda rapport Jämställdhetsmyndigheten kom med för bara några veckor sedan. Grundproblematiken är att man i många år har haft en låt gå-attityd till saker som sker på nätet och som vi aldrig skulle acceptera på gatan eller vid köksbordet i den fysiska världen. Här är vi på väg att komma i kapp, men vi har en bra bit kvar. Det visar också det ledamoten vittnar om kopplat till rapporten.

Jag är dock glad och stolt över att regeringen har tagit viktiga steg i rätt riktning. Lagen som kriminaliserar digitala sexköp omfattar även koppleri och är oerhört viktig. Den kom på plats den 1 juli i år, och när polis, åklagarväsen med flera kommer i kapp med sin metodutveckling för att kunna nyttja denna lag kommer den att få effekt i individuella fall. Men lagen är också viktig för att den är normerande och skickar en tydlig signal om att kvinnors kroppar inte är till salu vare sig på nätet eller i den fysiska världen. Regeringen följer detta arbete, och om vi märker att mer kunskap eller ytterligare straffskärpningar behövs får vi återkomma.

Anf. 104 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Den svenska sexköpslagen bygger på principen att den som säljer sex är ett brottsoffer och att det rättsliga ansvaret ligger på köparen. Att denna princip måste vara exakt densamma och gälla med samma kraft i den digitala världen som i den fysiska världen är vi överens om. Det är därför helt oacceptabelt att internet har blivit en frizon för sexköpare och hallickar. Här är exploateringen fullständigt normaliserad, och kvinnors och barns kroppar behandlas som varor på ett löpande band.

Det allvarliga i Jämställdhetsmyndighetens rapport är att den visar på tydliga tecken på organiserad brottslighet. Vi ska komma ihåg att detta är en stor inkomstkälla för de kriminella gängen. I många kvinnors annonser återkommer samma telefonnummer, vilket betyder att en tredje part, en hallick, kontrollerar kvinnorna. I vissa omdömen skriver männen att de mött en annan kvinna än den som visats i annonsen eller att kvinnan verkar pressad och rädd. Det förekommer även omdömen där männen misstänker människohandel, trots att det är förbjudet enligt lag.

Hur kan det få vara så här? Varför hör vi inte fler protester? Varför lägger inte regeringen fram fler propositioner för att komma åt detta problem? Jag kan inte låta bli att tänka att om det hade gällt sajter där barn säljer tjänster till kriminella nätverk skulle det ha sett annorlunda ut.

Jag förstår att detta i första hand är en fråga för justitieministern, men jag hoppas att jämställdhetsministern har mandat att vara en pådrivande och sammanhållande kraft eftersom jämställdhetspolitik är ett horisontellt politikområde.

Så till det förebyggande arbetet. Det är ovärderligt eftersom undersökningar visar att jämställdhet inte är en särskilt viktig fråga för pojkar och unga män. Detta ska ses i ljuset av den polarisering vi ser i världen i dag. Ungdomsbarometern har visat samma sak. Jämställdhet är inte ett politiskt prioriterat område för unga väljare, och det är ytterst allvarligt eftersom skadliga normer då kan bita sig fast och motverka de framsteg som faktiskt gjorts. Jämställdhet är inte en fråga för kvinnor utan en fråga för män och kvinnor.

Ministern pekar på bra saker i sitt svar: kunskaps- sammanställning, myndigheter som ska ta fram kunskapsstöd och sociala mediers påverkan på tjejer och killar, alltså vad sociala medier sänder för budskap och vilka förväntningar det skapar. Att det har betydelse är otvivelaktigt, inte minst när det gäller våldsam pornografi. Jag kommer så väl ihåg när Ungarelationer.se skrev att den vanligaste frågan till dem var: "Måste man gå med på strypsex?" Det gjorde riktigt ont i magen att läsa det. Låt mig därför tacka ministern för att hon har pekat ut just strypsex, eller strypvåld, som ett problem. Det är modigt; fortsatt med det! Även om lagstiftning inte är en lösning, stå på er! Förminska inte problemet, för det finns!

En lika viktig fråga när det gäller våldsam pornografi är hur DSA-förordningen ska implementeras i Sverige. EU:s Digital Services Act ska skapa en tryggare digital miljö, och här borde Sverige ta chansen att ligga längst fram. Vi har dock inte fått de svar vi önskar från digitaliseringsminister Erik Slottnér. Han duckar i frågan och kan inte svara på om skydd mot våldsporr också ska ingå i den nya lagstiftningen när den implementeras. Jag tror att Nina Larsson har sagt att hon utgår från att våldspornografi ska omfattas av lagen, men "utgår från" är ju lite osäkert.

Därför ställer jag frågan: Kommer regeringen att inkludera skydd mot våldsporr när denna EU-förordning ska implementeras?

Anf. 105 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Helena Vilhelmsson för viktiga frågor och aspekter på detta. Ledamoten lyfter inte minst in kopplingen till den kriminella ekonomin. Jag tror att det är något som vi alla behöver lyfta upp mycket mer.

Att framför allt kvinnor utsätts för alla dessa övergrepp i en sådan ofantlig mängd beror på att det finns en efterfrågan. Många studier visar att denna

efterfrågan är utbredd över alla samhällsklasser. Män från alla möjliga tänkbara bakgrunder och samhällsklasser väljer att bortse från de övergrepp som de här kvinnorna utsätts för.

De väljer dessutom att inte se den starka kopplingen till den grova organiserade brottsligheten, som utsätter samhället och inte bara de här kvinnorna – vilket är ett vedervärdigt brott i sig – för så mycket fara och skada. Kopplingen till alla skjutningar och andra tänkbara saker som människor också drabbas av på grund av den grova organiserade brottsligheten är jätteviktigt att belysa och diskutera mer. Jag tackar ledamoten Helena Vilhelmsson för att hon gör det.

Ledamoten lyfter också upp de viktiga gränsöverskridande regleringsfrågorna. De är oerhört viktiga och belyser också den här problematiken. Om det finns någonting som hotar jämställdheten i stort är det i mångt och mycket normaliseringen av det sexualiserade våldet och av sexuell exploatering. I allt väsentligt är det drivet av olika aktörer och olika skeenden och fenomen på nätet.

Hur reglerar vi det, när vi ska gå från en fullständigt fri syn på allt som sker på nätet till att nu behöva skydda brottsoffer, vår demokrati och våra grundläggande mänskliga rättigheter? Det är angeläget att vi kommer vidare där. Jag tror på DSA och på att fortsätta så att vi får en god implementering av den i Sverige. Vi ska hitta en bra balansgång mellan såväl yttrandefriheten som integriteten och se till att vi har träffsäkra och effektiva regelverk som också reglerar verksamheten på nätet.

En sådan fråga är CSAM-förordningen, som den här regeringen har försökt att ha ett konstruktivt förhållningssätt till. Tillsammans inom EU kan vi hitta vägar för att skydda barnen mot spridning av barnpornografiskt innehåll. Men det finns flera aktörer, också i den här kammaren, som arbetar i en helt annan riktning. De vill inte se till att vi får ett regelverk för att få bort den typen av fruktansvärda och vidriga brott, som barnpornografibrotten och spridningen av övergreppen på brottsoffren faktiskt är.

Där är vi i ett skifte i samhället i dag. Men om det är något som vi behöver lägga mer kraft och tid på är det just att fortsätta driva på för att hitta tekniska lösningar och bra och träffsäkra regelverk som också värnar integritet och yttrandefrihet.

Anf. 106 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att vi får lov att erkänna att vi har varit naiva – helt klart. Vi ligger årtionden efter. Vi håller på att förlora en hel generation barn och unga, som får en väldigt skev bild av vad sex och samlevnad och relationer är. Det är ett stort problem.

Jag skulle inte säga att det beror bara på naivitet och aningslöshet. Jag tror också att det ligger i den tradition och det synsätt som vi har med oss sedan hundratals år: att kvinnor i någon mån är underordnade män. Vi båda möter säkert fortfarande frågor om varför det är tillåtet att sälja sex men inte att köpa. Vi vet

båda att det inte handlar om världens äldsta yrke utan om världens äldsta förtryck. Det måste vi fortsätta att vara oerhört tydliga med.

Problemet är hur vi ska komma åt de rent digitala bordellerna, de rent digitala sajterna. Jag tror att det är att göra det lite enkelt för sig att hänvisa till den nya lagen som förbjuder sexköp på distans och som har funnits i ett halvår. Jag menar att det som Jämställdhetsmyndigheten rapporterar om är av en helt annan dignitet. Det är en helt annan sak. Det handlar om en sajt som, uppenbarligen helt öppet och lagligt, gör kvinnor och barn till en vara, en produkt. Det måste vi ta oss bort ifrån.

Jag förstår kopplingen som ministern hänvisar till: den traditionella krocken med yttrandefriheten. Men den måste ställas mot vår hälsa. Yttrandefrihet för vem? För den som förgriper eller den som man förgriper sig på?

Detta är diskussioner som vi lär få återkomma till. Jag tackar för en bra diskussion och önskar ministern, talmannen och alla som lyssnar en god jul.

Anf. 107 Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L):

Fru talman! Stort tack, ledamoten Helena Vilhelmsson, för engagemanget och för att ledamoten lyfter upp denna viktiga fråga! Det är en av de värsta utmaningarna för jämställdheten i dagens samhälle. Normalisering av det sexualiserade våldet och sexuell exploatering sker brett, precis som ledamoten beskriver, på flera plan, på olika nivåer och från olika håll.

Grovt sexualiserat våld inom pornografin är en viktig del som ledamoten också pekar på. Vi ser övergrepp och andra skeenden och påverkansoperationer som glorifierar olika machoideal. Den sortens påverkansoperationer kan komma från såväl en rysk påverkansaktör som från en inhemsk aktör.

Det här är en fråga som vi kommer att få återkomma till. Regeringen har vidtagit en rad olika åtgärder som rör nationella regelverk, lagstiftning, straffskärpningar, kunskapshöjande insatser, uppdrag om samordning och återrapporteringskrav på olika sätt. De kommer att få effekt för individer och i Sverige.

Vi behöver också fortsätta det oerhört viktiga globala regelarbetet, inte minst inom EU. Det här är en fråga som slår globalt. Vi har att göra med massiva techjättar. Men det är också fråga om hur vi behandlar människovärdet oss emellan, över köksbordet eller på gatan. Om det är någonting vi måste se till är det att motverka den normalisering vi nu ser.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2025/26:190 om eventuellt plan för översyn av könstillhörighetslagen

Anf. 108 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Ulrika Westerlund har frågat socialministern om han avser att ta initiativ till en översyn av lagstiftningen med syftet att det ska bli svårare att byta juridiskt kön. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Den 17 april 2024 röstade riksdagen ja till socialutskottets förslag till förbättrade möjligheter att ändra kön. Förslaget som låg till grund för riksdagens beslut var ett så kallat utskottsinitiativ. Det innebär att det är ett utskott i riksdagen som har tagit initiativ till det och att det inte grundar sig i en proposition från regeringen eller motioner från ledamöterna, vilket annars är det vanliga. Lagarna började gälla den 1 juli 2025.

Riksdagen riktade också fyra tillkännagivanden till regeringen om behovet av föreskrifter, nationellt kunskapsstöd, förebyggande av brottsligt agerande och uppföljning av tillämpningen. Regeringen har tillgodosett samtliga tillkännagivanden.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ska under 2025–2029 följa upp tillämpningen av den nya lagen (2024:238) om fastställande av kön i vissa fall och utvärdera effekterna av lagen. Regeringen kommer att följa arbetet noga.

Regeringen kommer under innevarande mandatperiod inte att ta initiativ till en översyn av lagstiftningen med syftet att det ska bli svårare att byta juridiskt kön.

Anf. 109 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Det var en korrekt återgivning av det som ledde fram till att Sverige nu, efter cirka 15–20 års arbete med olika utredningar, äntligen har en uppdaterad könstillhörighetslag.

Utöver den redogörelsen svarar ministern att regeringen inte under den här mandatperioden kommer att ta initiativ till en översyn av lagstiftningen. Det var inte det som var min fråga eftersom jag frågade om ministern eller någon annan kristdemokratisk minister kommer att ta initiativ till en översyn av könstillhörighetslagen över huvud taget med anledning av det som Kristdemokraternas partiledare och Sveriges vice statsminister sa på partiets riksting – alltså över huvud taget, för det som sades på rikstinget kan verkligen tolkas som en sådan utfästelse.

Vice statsministern är inte heller den enda kristdemokrat som har lyft idén om att könstillhörighetslagen ska rivas upp. Det har också andra ledamöter från partiet gjort, bland annat i motioner till riksdagen. Jag anser att uttalanden från representanter för ett av regeringspartierna måste tas på allvar.

Därför vill jag fråga vad detta att riva upp lagen innebär från ministrarnas perspektiv. Ska vi inte ha någon könstillhörighetslag? Eller ska lagen återgå till det skick som den var i före den senaste revideringen, alltså den som vi nu genomförde och som trädde i kraft

i somras? Eller ska den bli så som den var innan de moderna förändringarna genomfördes med start 2012–2013, då vi bland annat tog bort tvångssteriliseringar?

Jag vill bara ge en liten historiebereskrivning. År 1972 – det är samma år som jag föddes, så det är ganska länge sedan – blev Sverige det första landet i världen att lagstifta om möjligheten att ändra juridiskt kön. I 53 år har det alltså varit möjligt att ha ett annat juridiskt kön än det som registrerades vid födseln.

Från början speglade den nya lagen den tid som den tillkom i. Den innehöll en mängd olika kränkande krav, till exempel krav på tvångssterilisering och krav på att inte vara gift. Sedan har lagen gradvis förändrats.

Den största förändringen, tycker jag fortfarande, gjordes av rättsväsendet. I december 2012 konstaterade kammarrätten i Stockholm att tvångssteriliseringarna stred mot Europakonventionen och grundlagen. I februari 2013 skulle de ha upphört till följd av det här domslutet, men minst en person blev tvångssteriliserad efter februari 2013. Ur lagen försvann de den 1 juli 2013.

Efter det att den svenska lagen infördes 1972 är det väldigt många andra länder som har infört lagar som ger samma möjligheter att ändra juridiskt kön, med olika krav. Några av lagarna har samma sorts kränkande krav som den svenska lagen hade från början medan andra, som har tillkommit senare, har andra utgångspunkter och utgår från individens rätt att få sin könsidentitet juridiskt erkänd snarare än från statens rätt att ställa villkor för att ge människor denna möjlighet.

Först i världen med en könstillhörighetslag som utgår från så kallat självbestämmande, som Sverige fortfarande inte har men flera andra länder har, var Argentina 2012. Först i Europa blev Malta 2015. Nu är läget att alla nordiska länder utom Sverige har en sådan lag med självbestämmande som grund.

Trots att den här lagen och möjligheten att ändra juridiskt kön alltså har funnits i 53 år sprids det fortfarande en mängd påståenden om vad den här lagen innebär som inte överensstämmer med verkligheten. Jag anser att Kristdemokraternas partiledare, vice statsministern, tyvärr bidrog till det här i sitt tal på ert partis riksting. Därför vill jag upprepa några av de frågor som jag ställde här. Vad betyder riva upp? Ska den här lagen inte finnas, eller ska den återgå till något tidigare stadium?

Vice statsministern påstod också att den senaste förändringen av lagen, som ministern svarade om här nu, skulle leda till "könlöshet" eftersom biologiska män nu kan omregistrera sig som kvinnor. Det undrar jag också vad det betyder. På vilket sätt skulle den här förändringen av lagen skapa en helt ny situation jämfört med den som har gällt sedan 1972?

Anf. 110 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att debattera den här frågan, för likt Ulrika Westerlund blev jag väldigt fundersam över vad Kristdemokraternas politik är

när det gäller människors möjlighet att byta juridiskt kön efter att Ebba Busch höll sitt linjetal på Kristdemokraternas landsdagar.

När vi blickar bakåt, inte så långt som Ulrika Westerlund men till 2022, ser vi att Ebba Busch och Kristdemokraterna var för att genomföra förändringar i dåvarande könstillhörighetslag – detta framför allt i relation till bemötandet i vården för just transpersoner.

Under första halvan av den här mandatperioden så den tidigare sjukvårdsministern Acko Ankarberg Johansson återkommande att regeringen arbetar fram en ny könstillhörighetslag. Sedan blev det klart för alla att Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna blockerade möjligheten för regeringen att presentera en sådan proposition.

I debatten som ägde rum här i kammaren om en ny könstillhörighetslag uppvisades en sällan skådad okunskap med motbjudande argument. Från Sverigedemokraterna framfördes argument som jämförde transpersoner med djur och utklädnad. Från Kristdemokraterna uppvisades en ganska stor okunskap när det gällde vilken lag vi faktiskt diskuterade. Det var väldigt många ledamöter som tyckte att vi skulle utreda frågan vidare, trots att det här kanske är den fråga som har utretts mest i Sverige.

Det verkar också vara så, av Ebba Buschs linjetal att döma, att Kristdemokraterna inte bara har släppt frågan om vilken ålder som ska omfattas av ändring av juridiskt kön utan också helt underkänner könsidentitet som entitet i samhället. Ebba Busch menar ju att könstillhörighetslagen har någon form av normlöshet som är fel och att lagen inte handlar om biologi utan om ideologi.

För mig blir det här väldigt märkligt, fru talman. Ett sådant uttalande måste jag ändå säga är oerhört, för det innebär i praktiken att Kristdemokraterna och vice statsministern i Sverige helt förnekar att könsidentitet existerar och därmed menar att transpersoner i realiteten inte heller existerar. Lagen är ju inte normlös om man erkänner könsidentitet. Då har den väldigt tydliga ramar. Individens upplevelse och självkänsla väger tungt inom ett juridiskt reglerat system för att kunna byta juridiskt kön.

Det är väldigt svårt att förstå vad Kristdemokraterna menar. Jag skulle vilja ha svar från Elisabet Lann, som är representant här för Kristdemokraterna, om det är så att man erkänner könsidentitet och vad man då menar med att lagen har en normlöshet och inte handlar om biologi utan bara om ideologi.

Sjukvårdsministern och Kristdemokraterna måste inse hur situationen har blivit för landets transpersoner efter debatterna och turerna kring en ny könstillhörighetslag. Efter att ha blivit jämförd med djur i riksdagens kammare känner man sig nog inte jättetrygg i samhället. Vi vet att transpersoner är överrepresenterade i suicidfallen. Vi vet att de är särskilt utsatta för hat och hot i samhället. Vi vet också att köerna till just transvården är orimligt långa.

Jag skulle vilja veta vad statsrådets bild är. Förnekar Kristdemokraterna människors självupplevelse av

kön? Och vilka konkreta åtgärder kan hon lägga fram för att förbättra situationen för Sveriges transpersoner?

Anf. 111 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Man kan naturligtvis diskutera vården av könsdysfori generellt. Det finns mycket här att diskutera.

Jag är inte här i dag för att företräda mitt parti och mitt partis ståndpunkter, utan jag företräder regeringen. Regeringen fattar beslut kollektivt.

Som jag antar att ledamöterna känner till, fru talman, hanterades den här frågan på ett ovanligt sätt genom att det inte lades fram en proposition utan ett utskottsinitiativ. Efter beslut i riksdagen har regeringen att följa riksdagens beslut. Svaret på frågan är alltså att regeringen, eller jag som minister, inte kommer att initiera en översyn av lagstiftningen som ska syfta till att göra det svårare att byta juridiskt kön. Som är väl känt driver olika partier olika frågor inför val, och hur majoriteten i den här riksdagen ser ut efter nästa val vet inte jag eller någon annan här nu. Men svaret ligger fast: Vi kommer inte att initiera en sådan översyn under den här mandatperioden.

Anf. 112 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag har några fler frågor, men innan jag kommer till dem vill jag fortsätta att beskriva några av orsakerna till att hbtqi-organisationer har drivit på för den här förändringen.

Att leva med ett juridiskt kön som inte matchar könsidentiteten eller könsuttrycket skapar stora problem i vardagen för transpersoner. Innan denna senaste förändring av lagen genomfördes – den som Ebba Busch pratade om på Kristdemokraternas riksting – kunde det ta många år innan en förändring av det juridiska könet kunde genomföras. Detta skedde då efter mångårig kontakt med vården, där läkare lade ned massor av tid på att dokumentera information som enbart skulle användas för ansökan om ändring av juridiskt kön. Det hade alltså inte med den könsbekräftande vården att göra.

Detta skapade limbo för den enskilda personen och sög ut resurser ur vården på ett helt onödigt sätt. Vi vill ju att läkare ska lägga tid på att utreda om en person som söker könsbekräftande vård kommer att må bättre av att få tillgång till denna vård och inte på att dokumentera diverse saker för att en ansökan om juridiskt kön ska kunna göras längre fram. I praktiken krävdes det en tvåårig kontakt med vården för att uppfylla kraven på denna typ av dokumentation.

Om du lever ditt liv med ett juridiskt kön som inte matchar könsuttrycket riskerar du att möta ganska många hinder i vardagen. Om du till exempel uppfattas som man av alla runt omkring dig men har ett kvinnligt personnummer är det till exempel hög sannolikhet att myndighetspersoner tror att du har ett falsklegg och att de inte kan förstå att det är ditt leggit. Du kan också tvingas till integritetskränkande förklaringar om hur

det kan komma sig att du har det här legget och att det är ditt.

Det här var ingenting som framgick när vice statsministern i sitt tal på ert riksting framförde att förändringen av lagen hade genomförts eftersom vilsna PK-politiker hade drivit på för den. Jag undrar såklart vilka de politikerna är – jag misstänker att jag kanske är en av dem. Varför skulle vi ha gjort det här? Saknades det orsak? Fanns det inga som helst skäl till att den här förändringen som handlar om transpersoners bästa genomfördes? Och varför tillkom den här lagen från första början?

Vice statsministern framförde också några teorier och menade att det fanns just teorier bakom den här lagen som vi kunde klara oss utan – och jag undrar såklart vad det är för teorier.

Jag förstår att det kanske framstår som lite småaktigt att detaljanalysera delar av ett tal som en partiledare framför på sitt eget partis nationella möte, men anledningen är såklart att det här är viktigt från mitt perspektiv, eftersom er partiledare är vice statsminister i Sverige.

Det hon sa innebär ett misstänkliggörande av transpersoner och av åtgärder som har vidtagits för att göra det bättre för transpersoner – som är en mycket utsatt minoritet – och ett misstänkliggörande av personer som arbetar för transpersoners rättigheter. Detta misstänkliggörande är en del av en global utveckling som är mycket allvarlig och som utsätter transpersoner för hotfulla situationer.

Ministern nämnde att det är val nästa år, och jag kan då informera om att Donald Trump i sin senaste kampanj för att bli vald till USA:s president använde ungefär 250 miljoner dollar till att kampanja negativt mot transpersoner i sin valkampanj. Detta gjorde han såklart för att han trodde att han skulle vinna röster på det och att det var möjligt att mobilisera en viss typ av väljare genom att framföra ogrundad skräckpropaganda om en liten, utsatt minoritet som de flesta kanske inte har någon personlig koppling till.

Jag hoppas verkligen att vi slipper se något liknande i Sverige under nästa års valrörelse. Jag undrar igen: Varför finns den här lagen, enligt ministern? Varför genomfördes förändringarna? Vilka teorier skulle det vara som ligger till grund för dess existens?

Anf. 113 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag upplever att jag inte fick svar på min fråga. Jag frågade ju faktiskt om transvården, och det ligger väl ändå inom statsrådets område som sjukvårdsminister, får man tycka. Jag skulle vilja ha svar på vilka konkreta åtgärder regeringen kan vidta för att stärka transvården.

Vi går tillbaka till det jag ägnade en ganska stor del av mitt anförande åt. Hat och hot mot transpersoner är helt centralt när vi diskuterar transvården, för transpersoner är inte bara överrepresenterade i suicidtal. Det handlar också om att en person innan den begår

självmod förmodligen har mått ganska dåligt. Det innebär att transpersoner på grund av det hat och de hot man behöver utstå – bland annat på grund av vad som sägs i riksdagens kammare av Sverigedemokrater som jämför transpersoner med djur – behöver ha stärkta möjligheter att kunna få vård för att stävja självmord.

Det blir ganska märkligt att inte få svar på den frågan eftersom det för mig är helt centralt för en sjukvårdsminister att ta hand om de personer som är särskilt utsatta i vårt samhälle och rikta insatser för att se till att regionerna också kan möta upp de behov som finns när transpersoner gång på gång, år efter år, får utstå hat från framför allt högerkonservativa rörelser.

Jag skulle vilja ha svar på vilka konkreta åtgärder sjukvårdsministern och regeringen kan vidta för att stärka transvården, minska köerna inom transvården och öka möjligheterna för transpersoner att få psykiatrisk hjälp vid behov.
(Applåder)

Anf. 114 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag tackar återigen interpellanten och meddebattören. Jag instämmer i och delar oron när det gäller den psykiska hälsan hos den här gruppen och att vårdtiderna är så långa. Det är svårt med tillgänglighet. Det har varit ojämlig vård även på det här området, liksom på många andra områden.

Regeringen har tagit flera initiativ, bland annat när det gäller att följa upp vården vid könsdysfori. Den behöver bli bättre.

Socialstyrelsen har tagit fram en sammanhållen modell med 23 indikatorer för uppföljning av vården vid könsdysfori. Vården utförs för att hålla hög kvalitet som nationellt högspecialiserad vård vid ett antal enheter. Det är ett område där vården behöver utvecklas, och det arbetet pågår.

Det här handlar om lite olika delar. Interpellationen handlar, som jag uppfattar det, specifikt om möjligheten att byta juridiskt kön. Där ligger mitt svar fast: Jag avser inte att initiera en översyn av den lagstiftningen under den här mandatperioden.

Det är också denna lagstiftning som flera röster har höjts kring, och det finns en oro för att det här hotar vissa trygga miljöer för kvinnor. Det finns röster inom samtliga partier som har lyft fram den oron. Det är ingen större märkvärdighet i att partier lyfter fram den frågan när det närmar sig ett val.

Jag är här i dag för att svara för regeringen, som fattar beslut kollektivt. Jag upprepar mitt svar: Jag avser inte att initiera en översyn för att göra det svårare att byta juridiskt kön.

Anf. 115 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag tackar för svaret! Det verkade nästan som att ministern hade hört mitt sista inlägg, för jag tänkte nu komma in lite grann på vissa andra typer av farhågor som ibland har framförts i relation till den här lagen. Ministern tog upp den här oron som gäller kvinnors rättigheter.

Det var också någonting som vice statsministern touchade vid i sitt inlägg på ert riksting. Där verkade hon dock mena att lagen skulle handla om att utplåna biologiska skillnader mellan kvinnor och män. Då blev jag såklart nyfiken, eftersom den här lagen inte handlar om biologiskt kön. Den handlar ju om möjligheter att ändra juridiskt kön, vilket är någonting helt annat.

Vice statsministern menade också att lagen skulle förstärka sociala skillnader mellan kvinnor och män och även cementera dessa. Här förstår jag ingenting, får jag väl erkänna. På vilket sätt skulle det här ske för att vi har en lag som gör det möjligt att ändra juridiskt kön utan att få en diagnos men fortfarande efter kontakt med sjukvården? På vilket sätt berörs andra människor – andra kvinnor och män – i Sverige av det här?

Vice statsministern verkade också mena att lagen skulle bidra till något slags fiendskap mellan män och kvinnor. Det ställer jag mig också väldigt frågande till. Vad menade hon? På vilket sätt skulle det vara möjligt?

När det gäller att man känner en rädsla för att kvinnors rättigheter skulle vara utsatta vill jag verkligen uppmuntra ministern och andra företrädare för hennes parti – och kanske även regeringen – att titta på varifrån sådana här påståenden kommer.

Det framförs ganska ofta och väldigt ogrundat till exempel att ändringen av könstillhörighetslagen skulle leda till att män som är dömda för våldtäkt per något slags automatik skulle kunna bli flyttade till ett kvinnofängelse i stället. Det stämmer inte, visar det sig vid kontakt med kriminalvården. Det är inte heller så att Riksidrottsförbundet förespråkar att man till exempel ska få möjlighet att tävla i kvinnokategori bara för att man just har ändrat juridiskt kön.

Det är alltså viktigt att titta på detaljerna när man diskuterar den här lagstiftningen. Det är någonting som jag verkligen hoppas att vi kommer att få se ett ansvarstagande för från regeringen och de olika partierna som ingår.

Jag är glad att ministern säger att detta inte kommer att drivas under den här mandatperioden. Jag hoppas samtidigt att det här inte blir en valfråga för ministrarnas parti.
(Applåder)

Anf. 116 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag tackar återigen för frågorna.

Jag utvecklade inte frågan om att följa upp lagen, men Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har ett uppdrag. Myndigheten har redan rapporterat om sin plan för genomförandet av uppdraget, och det ska redovisas 2029. Uppdraget handlar om att följa upp tillkännagivanden som riksdagen har riktat till regeringen om tillämpningen av den nya lagen och vad den får för konsekvenser. Uppföljningen kommer att genomföras under fyra år och delrapporteras i december 2027.

Det finns skäl att återkomma till frågan. De delar som har lyfts upp här kommer att följas upp.

Jag tackar för debatten och önskar ledamöterna ett gott juluppehåll.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2025/26:197 om statens ansvar för primärvården

Anf. 117 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Sanna Backeskog har frågat mig om jag anser att det är förenligt med de nationella målen om en jämlik och sammanhållen vård att regioner – som Gävleborg – bolagiserar och i praktiken påbörjar privatisering av primärvården, trots risk för ökade administrativa kostnader, risk för försämrad kompetensförsörjning och risk för fragmentering av vårdssystemet, och vilka åtgärder jag avser att vidta för att motverka denna utveckling.

Inledningsvis vill jag framhålla att det är regionerna som enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ansvarar för att planera hälso- och sjukvården med utgångspunkt i behovet av vård hos dem som omfattas av regionens ansvar. Vidare gäller för all offentligt finansierad hälso- och sjukvårdsverksamhet att den ska vara organiserad så att den främjar kostnadseffektivitet. Regioner och kommuner får med bibehållet huvudmannaskap sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som regionen eller kommunen ansvarar för enligt hälso- och sjukvårdslagen. Av avtalet ska framgå de särskilda villkor som gäller för överlämnandet. Det bör dock understrykas att regionernas huvudmannans ansvar för hälso- och sjukvården alltid kvarstår. Det kan inte överföras till privata aktörer.

Enligt kommunallagen (2017:725) får fullmäktige i kommuner eller regioner, om det inte i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd, besluta att lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en juridisk person eller en enskild individ. Om en region lämnar över skötseln av en kommunal angelägenhet till ett helägt kommunalt bolag ska fullmäktige bland annat fastställa det kommunala ändamålet med verksamheten, se till att det fastställda kommunala ändamålet och de kommunala befogenheterna som utgör ram för verksamheten anges i bolagsordningen samt se till att det anges i bolagsordningen att fullmäktige får ta ställning till sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt innan de fattas.

Vårdgivare i både offentlig och privat sektor är ansvariga för att kraven på en god vård uppfylls. Av hälso- och sjukvårdslagen framgår att där hälso- och sjukvård bedrivs ska det finnas den personal, de lokaler, de sjukvårdsprodukter och den utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges. Hälso- och sjukvårdslagen ställer också krav på att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Dessa bestämmelser gäller samtliga

vårdgivare, oavsett om verksamheten är offentlig eller privat.

Personalen är hälso- och sjukvårdens viktigaste resurs, och att stärka hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning är en viktig del av regeringens arbete för att öka tillgängligheten och stärka vårdkapaciteten. Regeringen genomför därför flera satsningar på området. Till exempel avsätts under 2025 knappt 5,9 miljarder kronor att fördelas under förordningen (2024:1252) om statsbidrag till regioner för stärkt tillgänglighet och ökad vårdkapacitet inom den specialiserade hälso- och sjukvården samt knappt 3,7 miljarder kronor att fördelas under förordningen (2024:1253) om statsbidrag till kommuner och regioner för utveckling av en god och nära vård. För att få ta del av dessa medel måste huvudmännen genomföra insatser som avser kompetensförsörjning och arbetsmiljö.

Regeringen har för närvarande ingen avsikt att ta några generella initiativ i fråga om bolagisering av primärvård och vill understryka regionernas ansvar att som huvudman för hälso- och sjukvård säkerställa att invånarna kan erbjudas en god och säker vård, i enlighet med gällande regelverk.

Med det vill jag tacka Sanna Backeskog för frågan och ser fram emot debatten.

Anf. 118 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Jag tackar sjukvårdsministern för ett utförligt svar, och tack för att du är här och debatterar med oss i dag.

Jag vill inleda med några ord om varför jag är orolig över vad som händer med Gävleborg och om vår socialdemokratiska syn på vår svenska välfärd. Styrkan i den välfärd som vi socialdemokrater från Gävleborg försvarar är att den är rättvis eftersom alla får del av den som en rättighet, och den finns där när vi behöver den som mest.

Vår välfärd ökar människors frihet eftersom den inte låser fast någon i beroende till någon annan. Enligt socialdemokratin ska välfärden vara demokratiskt styrd och uppbyggd, vilket faktiskt innebär att medborgarna har möjlighet till inflytande, insyn och deltagande. Det finns en styrka i detta. Samhällsintresset måste därmed gå före vinstintresset.

Moderaterna och Sverigedemokraterna pratar om välfärdstjänster – tjänster! Med det menar man att välfärden och vården är som vilken annan vara som helst, att köpa och sälja på marknadens villkor. Det räcker alltså med att betrakta läget i Gävleborg. I region Gävleborg har Moderaterna och Sverigedemokraterna med stöd av Kristdemokraterna och Sjukvårdspartiet beslutat att bolagisera hela primärvården. Alla våra offentligt drivna hälsocentraler blir nu ett aktiebolag.

Det här är ett gigantiskt systemskifte i svensk sjukvård som tar form regionalt, men det får påverkan på samtliga regioner i riket. Därför menar jag att frågan måste lyftas upp här i riksdagens kammare.

Inte nog med det; beslutet är fattat efter en av majoriteten beställd konsultrapport som föreslår en

bolagisering i steg ett och en utförsäljning till privata aktörer i steg två. Konsekvenserna är uppenbara. Vi vet vad marknadisering av vården innebär, det vill säga ökad centralisering, ökade kostnader, ökad ojämlikhet, minskad insyn och minskad demokratisk kontroll.

Jag är tacksam över det utförliga svaret, men jag är också lite förvånad att sjukvårdsministern inte ämnar ta några initiativ i frågan. Det förstår jag faktiskt inte. Jag får inte heller ihop det med Kristdemokraternas politik. Kristdemokraterna är det parti som vill förstatliga hela sjukvården. Men ser man då inte ett problem med att en hel vårdkedja ska drivas som ett aktiebolag? Jag skulle gärna vilja diskutera frågan vidare och se om vi kan komma fram till gemensamma lösningar eller gemensamma ståndpunkter. Frågan behöver lyftas upp på nationell nivå i riksdagens kammare.

Anf. 119 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag tackar Sanna Backeskog för en angelägen interpellation.

Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sjukvårdspartiet Gävleborg har beslutat att regionens samtliga hälsocentraler ska bolagiseras. Utan vare sig konsekvensanalys eller något ekonomiskt underlag har man rusat fram för att så snabbt som möjligt hinna med detta innan valförlusten nästa år.

För några veckor sedan sammanträdde regionfullmäktige i Gävleborg. Under det mötet lyfte oppositionen upp farhågor angående primärvården, bland annat att det nya primärvårdsbolaget planerar för ett underskott på 176 miljoner nästa år. Oron från oppositionen är att det här riskerar att leda till uppsägningar av personal och på sikt till avveckling av mindre hälsocentraler på landsbygden. Det är något som borde kräva en stor transparens och en öppen demokratisk debatt.

Förför berättar jag då detta här i riksdagens kammare? Jo, för att svaret från Moderaterna, Sverigedemokraterna och deras stödpartier blev att man i en bolagsstyrelse arbetar för bolagets bästa. Inte för medborgarnas bästa alltså?

Högerpartierna svarade också att oppositionens ledamöter i primärvårdsbolaget över huvud taget inte ska tala om bolagets ekonomi och interna arbete inför allmänheten därför att det enligt bolagsordningen och ägardirektiven är vd eller bolagsordförande som ska ansvara för information från bolaget. Högerpartierna hävdar att bolagets budget fortfarande är en affärshemlighet och styrelsens inre angelägenhet.

Alla som lyssnar på den här debatten – låt detta sjunka in! Det handlar alltså om i princip hela primärvården i en av våra svenska regioner, där oppositionen inte ska kunna föra ett offentligt samtal och ifrågasätta majoritetens beslut och vilka effekter de får för medborgarna.

Det är här som det blir en högst relevant fråga för hela landet, för här sätter högerpartierna i sin iver att tysta oppositionen fingret mitt i prick på det kanske största problemet med politiker som leker affär och

säljer ut välfärden eller flyttar över medborgarnas gemensamma välfärd till aktiebolag, nämligen medborgarnas insyn och inflytande.

Att politiker ska kunna föra en dialog med medborgarna om hälso- och sjukvårdens utveckling eller vilka andra politiska frågor som helst ser vi som en skyldighet för politiker.

Jag ska citera vad den liberale ledarskribenten Tobias Svensson skrev i tidningen Ljusnan: ”Medborgarnas demokratiska insyn i hur hälsocentralerna sköts och vilka förändringar som är på gång kommer att försämrats om oppositionens styrelseledamöter beläggs med munkavle och endast tillåts att i efterhand informera om beslut som redan tagits.”

Sjukvården är väljarnas viktigaste fråga. Att fragmentisera sjukvården och flytta över besluten om den sjukvård som allra flest människor kommer i kontakt med, nämligen primärvården, till stängda aktiebolags styrelserum – undagömda från öppen demokratisk debatt – tycker ministern och regeringen att detta är rätt väg att gå för svensk sjukvård?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag läser här för att se att vi inte befinner oss i något regionfullmäktige, för det är inte där debatten förs just nu.)

Anf. 120 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Jag vill tacka min kollega Sanna Backeskog som har tagit initiativ till denna viktiga debatt. Den är viktig för invånarna i Gävleborg, men den är också av nationellt intresse. Det handlar om en principiellt avgörande fråga: vilken riktning som vi vill att svensk hälso- och sjukvård ska ta.

Jag tackar också ministern för det inledande svaret.

Det ideologiska experiment med länets offentligt drivna hälsocentraler som den politiska ledningen i Region Gävleborg, med Moderaterna och Sverigedemokraterna i spetsen, nu genomför genom bolagiseringen kan låta som en odramatisk administrativ förändring, men det är ett systemskifte. Det banar väg för att i nästa steg kunna privatisera och sälja ut hälsocentraler.

En annan möjlig konsekvens är att de mindre hälsocentralerna, som ligger på landsbygden där det kan vara svårare att rekrytera personal och där många patienter har större vårdbehov på grund av ålder, sjuklighet och ohälsa, tvingas lägga ned.

Att bolagiseringen gör det lättare att sälja ut eller lägga ned hälsocentraler framgår tydligt i den konsultrapport som har nämnts här i debatten. Till en kostnad av ungefär 50 000 kronor per sida eller totalt 1,2 miljoner kronor har man till och med listat möjliga spekulanter att sälja till.

Fru talman! När de offentligt drivna hälsocentralerna kommer att styras genom ett aktiebolag kommer tillgången till vård inte enbart att regleras av hälso- och sjukvårdens portalparagraf om att vård ska ges efter behov utan också av aktiebolagslagen, där vinst är överordnad. Detta är mål som inte självklart går att för-
ena.

I takt med att marknadens villkor har trängt in i offentlig verksamhet har välfärdens karaktär redan påverkats. Där finns den traditionella principen att resurser ska fördelas efter behov. Detta har delvis ersatts av ekonomiska bedömningar där verksamheters framtid avgörs av lönsamhet och där den offentliga sektorn tvingas tillämpa styrmodeller som är hämtade från det privata näringslivet.

Det saknas heller inte erfarenheter i Sverige eller i Gävleborg av hur marknadiseringen redan har påverkat välfärden. Jag skulle vilja ge ett exempel.

I Ljusne i Söderhamns kommun lades hälsocentralen ned direkt efter förra valet av den privata aktör som då drev den. De partier som nu styr i Region Gävleborg och som före valet lovade att de skulle öppna en regiondriven hälsocentral om den privata lades ned har svikit det löftet.

När hälsocentralen lades ned stängdes också ortens enda apotek. Det påverkade också förutsättningarna för det lokala vård- och omsorgsboendet, vars platser nu har sagts upp av kommunen. Kvar finns en äldre befolkning som nu får det svårare att hämta ut sin medicin, och det är inte enbart för att regeringen och Sverigedemokraterna har gjort det dyrare. Det blir också svårare för befolkningen att nå den vård som de har rätt till.

En sjuksköterska på vård- och omsorgsboendet har i Radio Gävleborg beskrivit stängningarna så här: Det är väldigt tungt. Våra brukare och patienter får sämre vård.

Runt om i vårt land finns orter som har fått känna på hur det gemensamma drar sig undan från sitt samhällsuppdrag när privatiseringar och marknadstänk har fått leta sig in i välfärden.

Därför undrar jag: Känner sjukvårdsministern verkligen inte någon oro, och tänker hon inte göra något när vi ser hur man i Region Gävleborg går längre än någonsin i Sverige när det gäller marknadiseringen av primärvården? Hindrar det inte också utvecklingen av en god och nära vård? Vi vill ju att primärvården ska vara navet i svensk hälso- och sjukvård.

Anf. 121 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Sjukvårdsministern! Jag har tagit del av den interpellation som Socialdemokraterna genom ledamoten Sanna Backeskog har ställt till sjukvårdsministern. Interpellationen innehåller en hel del felaktigheter som behöver adresseras, inte minst för sjukvårdsministerns skull och insynen i debatten.

För det första finns det ingen som helst privatisering planerad av några hälsocentraler som i dag ägs av Region Gävleborg. Detta är heller inte något som Sverigedemokraterna skulle ställa sig bakom eller gå med på att göra.

För det andra sägs det i interpellationen att det inte längre finns några fast anställda läkare på de nämnda hälsocentralerna i Sandviken. Jag vill säga att sex av åtta av dessa läkare nu har gått över och att en av läkarna har valt att ta en annan tjänst inom Region

Gävleborg. Det är naturligt, för personal rör på sig inom olika regiondrivna verksamheter.

För det tredje har vi den ekonomiska rapport som interpellanten hänvisade till i skrift och som hon använde också i sin retorik när hon pratade om kostnader. Då måste vi komma ihåg att den rapport som det hänvisas till är något som man har snickrat ihop själv. Det är ett hopkok från tre oppositionspartier i Gävleborg som man sedan har valt att sätta Region Gävleborgs logga på och presentera för bland annat medierna som om den vore framtagen av regionens tjänstemän eller någon annan seriös aktör. Så är inte fallet, utan det är framför allt ett hopkok från Socialdemokraterna.

Anledningen till att vi har den här interpellationsdebatten här i Sveriges riksdag i dag är att det är en del av en taktik där Socialdemokraterna försöker skrämma upp medborgarna i Region Gävleborg och Gävleborgs län för att försöka vinna valet. Rena lögners förs fram om att det skulle vara en privatisering på gång av regiondrivna hälsocentraler. Så är alltså inte fallet.

Jag tror också att det är ett sätt för Socialdemokraterna att flytta fokus från sin egen politik för tvångsblandning, som man avser att genomföra och som också kommer att drabba gävleborgarna. Region Gävleborg har tidigare – fram till förra valet – alltid haft socialdemokratiskt styre, och nu vill man påverka med sin tvångsblandningspolitik.

När vi pratar om just regiondrivna hälsocentraler kontra privat verksamhet pratar vi inte om privatisering, utan vi pratar om rent privata hälsocentraler. Vi kan ta ett exempel från Gävleborg under Socialdemokraternas styre. Då drog regionen sig tillbaka helt från en kommun, Nordanstigs kommun. Man stängde den regiondrivna hälsocentralen. Regionen drog sig helt enkelt tillbaka under Socialdemokraternas vakt, och där har privat verksamhet nu tagit över. Nu finns det faktiskt två hälsocentraler, men det är tack vare att privata vårdgivare har valt att öppna dem.

En av mina farhågor är att Socialdemokraterna, om de får tillbaka makten i Gävleborg, kommer att gå fram stenhårt och helt enkelt inte skapa förutsättningar för privat verksamhet att finnas över huvud taget. I så fall kommer många kommuner att bli helt utan hälsocentraler i framtiden.

För övrigt ska jag tillägga att det faktiskt var så att Folk tandvården bolagiserades under Socialdemokraternas tidigare tid vid makten. Det kan också vara värt att ha med sig i debatten.

Anf. 122 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill verkligen påpeka att detta inte är en fullmäktigedebatt i Region Gävleborg, inte heller en debatt i någon annan region eller kommun. Det här är en debatt i Sveriges riksdag. En interpellation ska gälla frågor som statsrådet har ansvar för. Jag vädjar till ledamöterna att fokusera på det som statsrådet har möjlighet att svara på.

Anf. 123 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag tackar för påpekandet. Det blir lite svårt att delta i en debatt som handlar om regionpolitik.

Jag vill göra ett förtydligande. I debatten har det talats om vinstintresse, aktiebolag och så vidare. Den som lyssnar kan få bilden att det handlar om att en region säljer ut sin verksamhet till andra aktörer, men det är inte det som det är fråga om här. Eventuella vinster går tillbaka in i verksamheten. Det är regioninvånarnas bolag. Bolagsformen är i det här fallet en driftsform för en verksamhet. Syftet är, om jag har förstått det rätt, att skapa en effektivare verksamhet efter att den under lång tid gått med underskott.

Man kan också få intrycket att bekymren med kontinuitet och läkare är nya. En ganska snabb googling av hur situationen har sett ut i primärvården ger dock vid handen att det 2016 var någon patient som hade träffat 21 läkare under två år. Det var inte någon särskilt bra situation med tanke på läkarkontinuiteten. Det har också tagits initiativ från tidigare styren för att frångå de nationella riktlinjerna om att ha en specialist i allmänmedicin på varje vårdcentral och nöja sig med att det ska finnas en läkare på varje vårdcentral. Det är inte heller något som är att föredra i en god och tillgänglig primärvård.

Det är viktigt att vi har tydliga riktlinjer för vad primärvården ska erbjuda. Där är vi inte riktigt i mål i landet. Svensk primärvård har vissa bekymmer. Den är underdimensionerad och klarar inte av att möta de behov som finns. Det gäller inte exklusivt för Gävleborg, utan det är problem på många håll, särskilt i glesbygd.

Regeringen gör stora satsningar på att stärka primärvården. Årliga satsningar om 3 miljarder har fördelats genom SKR tidigare. Nu fördelas en större summa genom Socialstyrelsen, med ökat stöd till regionerna. Det görs särskilda glesbygdssatsningar om 300 miljoner kronor för att säkra närvaron av primärvård och underlätta omställningen till god och nära vård. Regeringen kommer att fortsätta stödja både omställningen till god och nära vård och kompetensförsörjningen.

Men med den ordning som vi har – och som jag också uppfattar att det parti som interpellanten företrädar vill ha – är det regionerna som ansvarar för vården. Lagstiftningen ger regionerna möjlighet att låta andra aktörer driva verksamheten. Det kan som i det här fallet vara ett regionalt bolag som regioninvånarna äger, men det kan också vara privata bolag. Regionerna kan dock aldrig abdikera från ansvaret att tillhandahålla vård till sina invånare, oavsett om man väljer att bedriva vården i annan driftsform. Hälso- och sjukvårdslagen gäller, oavsett vilken driftsform man väljer för sin verksamhet.

Anf. 124 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Jag tycker nog inte att det som pågår i Gävleborg kan betraktas enbart som en regional detalj. När man låter en privat konsults utförsäljningsplan läggas till grund för ett så stort systemskifte i

primärvården tycker jag att det berör den nationella vårdpolitiken. Jag tycker att regeringen har ett ansvar att säkerställa att de radikala ideologiskt fattade besluten inte blir ett marknadsexperimentellt skyltfönster för resten av landet.

Jag skulle också vilja passa på att understryka att jag är den första att hålla med om att primärvården behöver ett lyft, såväl i Gävleborg som i resten av landet. Men stora förändringar som görs måste vara av godo. De behöver tas fram i samverkan med primärvårdens medarbetare och i samklang med folkets behov och patientföreningars, läkarföreningars och fackförbunds gedigna erfarenheter. Det vore mer smakfullt om man lyssnade på dem i stället för att anlita en privat konsult från Stockholm som föreslår utförsäljning av hela vårdkedjan. Vi vill understryka att det är en hel vårdkedja vi pratar om. Det är fråga om hela primärvården.

Jag menar att Sverigedemokraternas och Moderaternas agerande går emot både riksdagens och regeringens intentioner om god och nära vård. Jag är väldigt orolig, fru talman, och jag menar att jag har fog för min oro. Linnéa Wickman tog i sitt inlägg upp konsekvenserna för Ljusneborna av att marknaden har fått styra i stället för behoven. Vi kan inte ha en ordning där vården centraliseras dit där den är lönsam. Att Ljusne inte har vare sig hälsocentral eller apotek är orimligt.

En ytterligare aspekt av god och nära vård är att det behövs en sammanhållen vårdkedja där det är patienterna som är i centrum. Då krävs god samverkan mellan sjukhuskliniker, primärvård och kommunernas hemsjukvård. I fallet Gävleborg upplever kommunerna att man har fattat de här besluten utan tillräcklig samverkan och över deras huvuden.

Vi har också kunnat läsa i lokalmedierna att det kommande aktiebolaget tydligt markerar primärvårdens positionering mot sjukvårdsklinikerna, mot skolhälsovården och mot den kommunala hemsjukvården. Men patienter upplever redan i dag i alltför stor utsträckning att de hamnar mellan stolarna mellan olika vårdinstanser och att ingen tar helhetsansvar för deras vård. Då kan vi inte hålla på och positionera oss på det här sättet. Då måste vi gå i armkrok med kommunerna, som också har ett viktigt ansvar.

Vi behöver gå i en helt annan riktning, som innebär ökad samverkan. Patienternas behov ska stå i centrum. Alla aktörer runt patienterna ska samverka för deras bästa, och medarbetare och chefer ska ha de allra bästa förutsättningarna att göra just det. Jag tror inte att ett aktiebolag, som ändå ligger under aktiebolagslagen, har förutsättningar att uppfylla de målen. Jag har sett sjukvårdsministrarnas och regeringens proposition om en god och nära vård. Jag ser inte hur det lilar med aktiebolagslagen.

Anf. 125 KRISTOFFER LINDBERG (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för möjligheten att få lyfta den här principiella frågan om svensk primärvård. Bolagisering innebär ju att stora delar av vården flyttas bort från direkt politisk styrning, från

medborgarnas folkvalda representanter, till en bolagsstyrelse som fattar beslut utifrån bolagets bästa. Det innebär en upphackad vårdkedja. Människors inflytande över vården minskar, vilket urholkar den demokratiska kontrollen.

När vården bedrivs i en offentlig förvaltning kan medborgarna via sina valda representanter direkt påverka vilka prioriteringar som görs, ställa sina folkvalda till svars och utkräva ansvar av dem i allmänna val. Allt det här blir svårare när primärvården bedrivs i bolagsform och de folkvalda inte öppet får debattera exempelvis sjukvårdens budget före beslut, som jag tog upp i mitt förra anförande.

Det är kärnan i det demokratiproblem som uppstår med aktiebolag i medborgarnas gemensamma välfärd. Dessutom riskerar ett aktiebolags vinstkrav leda till kortsiktiga ekonomiska mål. Affärsmässiga ekonomiska överväganden får gå före människors faktiska behov av vård.

Blir då inte det som riksdagen beslutat, att vården ska ges efter behov, svårare att fullt ut genomföra med dessa affärsmässiga och kortsiktiga ekonomiska mål? Jag menar att det är viktigt att uppmärksamma riksdagen och regeringen på den utvecklingen i landet.

Jag skulle gärna önska att ministern säger någonting om hur regeringen ser på utvecklingen och vad man tänker göra för att säkerställa att vård ges efter behov.

Anf. 126 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! När framtiden för primärvården i ett av länen i vårt land formas av en konsultrapport och beslut i ett aktiebolag, som ändå har det överordnade målet att generera ekonomisk vinst, tycker i varje fall jag att vi har nått en gräns. Vi som förtroendevalda borde kunna säga: Nu räcker det med marknadsexperiment i vården.

Det som debatten handlar om är att vägen framåt för att lösa primärvårdens utmaningar inte är mer marknadsexperiment. Det stärker inte tillgängligheten. Det stärker inte kontinuiteten. Det stärker inte jämlikheten. Däremot vill jag hävda att det hotar utvecklingen av den goda och nära vården. Den viktiga primärvårdsreform som ska genomföras i vårt land har stannat av i väldigt hög grad.

Vi socialdemokrater vill avskaffa tvångs-LOV inom primärvården. Regionerna ska kunna säkerställa att hälsocentraler finns där behoven är som störst och inte bara där det allra bäst går att göra vinst.

Vi vill inflationssäkra statsbidragen till kommuner och regioner så att inte resurserna urholkas från år till år. Vi prioriterar också konsekvent mer resurser till sjukvården än vad regeringen gör. Vi vill göra riktade satsningar för att stärka den goda och nära vården så att personalen kan få rimliga villkor.

Allt detta hade gjort konkret skillnad för invånarna i Gävleborg och för vårt land. Men invånarna i Gävleborg förtjänar också ett svar. Det som nu händer i Gävleborg är ett skyltfönster. Är det en modell som Sverigedemokraterna och regeringen vill bygga framtidens

sjukvård på? Det innebär egentligen ett systemskifte i hela landet.

Anf. 127 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Tack, sjukvårdsministern!

Det är ändå på något sätt magstarkt att ledamöter från Socialdemokraterna står här i Sveriges riksdag och påstår att en region mer eller mindre medvetet inte skulle följa den lagstiftning som vi har i Sverige. Det är lite märkligt att man kommer med det påståendet.

Det finns många exempel runt om i Sverige på regionägd verksamhet som finns i regionala bolag och drivs som det. Det är inte bara i Gävleborg. Man kan titta på många län runt om i Sverige. Det är på samma sätt som att mycket kommunal verksamhet bedrivs i kommunala bolag, och inte minst i min hemkommun Gävle.

Det pekar mycket på en flexibilitet för just kommuner och regioner att kunna ha en modell där man använder sig av kommunallagens möjligheter att inrätta kommunala och regionala bolag för att bedriva viss verksamhet och således skapa förutsättningar för att den ska fungera bättre.

Som jag nämnde har folktandvården i mitt hemlän under lång tid drivits i bolagsform. Det vände från ett dåligt ekonomiskt resultat till att bolaget nu är stabilt. Det visar att flexibiliteten som finns i lagstiftningen att kunna testa nya sätt också ger effekt.

Kommunalt eller regionalt ägda bolag kan vara en av de viktigaste sakerna för att få möjligheter till att verksamheter ska fungera och personal ska känna sig tryggare och se att man kan testa nya sätt att få ordning på någonting.

Ekonomin har kanske varit dålig under lång tid, och det finns andra exempel. Jag vänder mig starkt mot den bild som lyfts fram här i talarstolen att det skulle vara någon form av privatisering på gång i Gävleborg, för så är inte fallet.

Anf. 128 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag vill kommentera en del av det som har sagts här, även om det är ganska mycket.

Det har talats om vård efter behov. Det ligger fast och gäller. Det kan aldrig någon region abdikera från eller strunta i oavsett vad man väljer för driftsform för verksamheten. Vård efter behov är grunden för svensk hälso- och sjukvård. Det kommer vi inte ifrån.

Dessutom fastställer hälso- och sjukvårdslagen i 4 kap. 1 § att offentligt finansierad hälso- och sjukvårdsverksamhet ska vara organiserad så att den främjar kostnadseffektivitet. Så är det också.

Fru talman! Jag blir inte riktigt klok på oron här. Å ena sidan slås det fast i interpellationen att det är dyrt, att man inte har någon personal och att det blir dåligt för patienterna. Å andra sidan finns oro för att det ska utgöra ett skyltfönster och att resten av Sverige ska ta efter.

Fru talman! Jag undrar hur ledamöterna ser på landets regionpolitiker om man befarar att alla

regionpolitiker ska ta efter ett riktigt dåligt exempel som är dyrt, utan personal och som inte ger patienterna vård. Det speglar oroväckande låga förväntningar på våra regionpolitiker. Om detta inte faller väl ut har jag svårt att se att det är ett exempel som skulle tas vidare.

När det gäller den demokratiska insynen är det fullmäktige som utser styrelseledamöter i regionala bolag. Det är fullmäktige som fastställer ändamålet med verksamheten och som ska ta ställning till beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller av annan större vikt innan de fattas. Det finns en demokratisk insyn i ett kommunalt eller regionalt bolag.

När det gäller vad regeringen gör kan jag upprepa att vi skjuter till flera miljarder och har gjort det under varje år för att stärka den nära vården och omställningen till god och nära vård. Vi skärper också omställningen genom ny lagstiftning och tar nästa steg för en god och nära vård där det blir ännu tydligare att regioner och kommuner ska samverka för att säkra den goda och nära vården.

Anf. 129 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Som sakupplysning, om det är någon som tittar på den här debatten, vill jag understryka att Socialdemokraterna var emot bolagisering av folktandvården i Gävleborg. Den ledde också till nedläggningar runt om i länet av enskilda klinker, vilket vi inte var för.

Det är fullmäktige som utser ledamöter. Men de blir också satta med en munkavle som man inte har som en vanlig fullmäktigeledamot. Går man in i bolag är det affärshemligheter. Man kan hotas med disciplinåtgärder om man berättar för väljarna om till exempel den ekonomiska styrningen i bolaget. Alltså minskar den demokratiska insynen radikalt.

När det gäller kostnadseffektiviteten, som sjukvårdsministern tog upp, har vi räknat ut att det kommer att bli minst 100 miljoner dyrare om året med bolaget. Det är ökade administrativa kostnader med en ny ledning och ett nytt styre, men framför allt är det moms-kostnader. Jag ser inte hur det kan vara förenligt med kostnadseffektivitet. Det går helt enkelt inte ihop.

En bolagisering och än mer en privatisering kommer att leda till att primärvården blir ojämlik med överetableringar i ekonomiskt attraktiva områden och brist i de delar där behoven är som störst. Det kan vi se med folktandvården som exempel.

Det blir stad mot land, välbeställda mot fattiga och friska mot vårdtunga. Insynen försvagas och kostnaderna ökar.

Om någon tror att det skulle vara någon form av valtaktik att vara oerhört bekymrad över att vår primärvård ska drivas av ett aktiebolag vill jag understryka detta: Som man känner sig själv känner man andra.

Den här oron är fullt befogad. Vems intresse ska detta bolag företräda? Var kommer våra hälsocentraler att vara placerade? Hur ska den goda och nära vården kunna organiseras?

Jag önskar sjukvårdsministern en god jul.

Anf. 130 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi är uppenbarligen i en fullmäktigedebatt under interpellationsdebatten, och det är inte så interpellationsdebatterna ska användas.

Anf. 131 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Jag instämmer; det blir en något udda situation att debattera vården i en specifik region.

Jag ställer mig själv frågan: Vilka andra beslut som regionpolitiker har fattat ska vi sätta oss över? Det finns exempel på socialdemokratiska regionpolitiker som utifrån konsultrapporter beslutar att avveckla akutmottagningar, till exempel. Ska regeringen sätta sig över också den typen av beslut?

Vi har en lagstiftning som reglerar regionernas ansvar. De kan inte smita från detta ansvar genom att ändra driftsform för sin verksamhet, utan huvudmannaskapet ligger fast hos regionen. Väljarna har möjlighet att utkräva ansvar när det är val. Det är ingenting som en bolagsform ändrar på när det gäller primärvården i Gävleborg eller någon annanstans.

Det är regionpolitikerna som enligt lag har möjlighet att beskatta befolkningen och säkra att invånarna får den primärvård som de har rätt till och som de behöver. Det ligger fast oavsett hur man väljer att organisera sin primärvård. Jag hoppas att det står klart och tydligt för alla. Om det inte blir bra har väljarna, tack och lov, att utkräva ansvar när det är val.

Jag vill också ta tillfället i akt att önska ledamöterna och interpellanten god jul.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2025/26:216 om ökad innovationskraft i svensk sjukvård

Anf. 132 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Fru talman! Karin Sundin har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att öka innovationskraften i svensk hälso- och sjukvård.

Jag delar bilden av att sjukvården står under hård press, inte minst till följd av en växande andel äldre i befolkningen och ett stort antal patienter med kroniska sjukdomar. Innovation är en viktig del av lösningen. Med nya arbetssätt, ny teknik och artificiell intelligens (AI) kan diagnostik och behandling förbättras samtidigt som tid och vårdresurser kan frigöras.

Jag skulle vilja redogöra för några insatser som den här regeringen har gjort på området. Det är viktigt med ett grundläggande stöd för innovationsarbetet, och för att stärka Sveriges position här presenterade regeringen förra året en historiskt stor forsknings- och innovationsproposition, där cirka 600 miljoner kronor avsätts till life science och hälsa. I den uppdaterade nationella life science-strategin lyfts implementering av bland annat banbrytande tekniker, ny medicinteknik och innovation i klinisk praxis fram som några av

målsättningarna. I linje med strategin har regeringen vidtagit flera åtgärder för att stärka innovationskraften inom sjukvården.

En huvudlinje är att bygga en nationell digital infrastruktur för hälsodata – en förutsättning för innovativa lösningar. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) aviserat medel till E-hälsomyndigheten för att utveckla denna infrastruktur. Dessutom satsar regeringen från 2026 omkring en halv miljard kronor per år på AI och data för att stärka välfärden och skapa bättre förutsättningar för innovativa lösningar.

I denna satsning ingår ökad nationell medfinansiering om 100 miljoner kronor per år för att säkra upp att bland annat sjukhus och lärosäten med ledande kompetens inom AI och data långsiktigt kan utveckla innovativa lösningar som har betydelse för cancervård, neurologi och precisionsmedicin och som effektivt kan valideras för att nå klinisk nytta i Sverige och Europa.

Ett annat område där innovation har stor betydelse för hälso- och sjukvården är precisionsmedicin. Regeringen har under flera år satsat på att införa precisionsdiagnostik i sjukvården genom riktat stöd till projekt som drivs av Genomic Medicine Sweden.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) aviserade regeringen också en långsiktig satsning på jämlik implementering av precisionshälsa. Som ett led i att uppnå just detta har Socialstyrelsen fått i uppdrag att leda en nationell samordningsstruktur för precisionshälsa och att ta fram strukturerna för ett femårigt införandeprogram för precisionsdiagnostik.

För att nya produkter ska nå vården tidigt krävs bland annat effektiva strukturer för kliniska prövningar. Regeringen har därför initierat Swetrial, ett nationellt partnerskap för kliniska prövningar, och tillsatt en utredning för att undanröja hinder och möjliggöra för ett ökat antal genomförda kliniska prövningar.

Fler kliniska prövningar ger hälso- och sjukvårdspersonalen möjlighet att utveckla ny kompetens samtidigt som patienter snabbare ges tillgång till nya produkter som förbättrar diagnostik och behandling.

Regeringen har även gett Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket i uppdrag att utvärdera kostnadseffektiviteten av medicintekniska produkter för diagnostik och behandling vid cancer, vilket underlättar införandet i vården.

För att stötta strukturella förändringar och stärka effektiviteten har regeringen även inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården. Delegationen syftar till att stödja omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder genom att erbjuda riktade medel och stöd till regioner.

Som framgår av det jag har sagt pågår ett brett arbete för att skapa bättre förutsättningar för att innovationer ska kunna implementeras i vården. Jag avser att noga följa utvecklingen eftersom jag ser att dessa frågor är avgörande för framtidens sjukvård.

Anf. 133 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Jag tackar sjukvårdsministern för svaret.

Jag börjar med att konstatera att det är mycket i sjukvårdsministerns svar som jag tycker är bra när det handlar om ökad innovationskraft i svensk sjukvård. Det är bra att regeringen i fjol lade fram en forsknings- och innovationsproposition här på riksdagens bord. Den innehåller, som sig bör, mycket fokus på forskning. Den innehåller inte lika mycket om innovationer, och den innehåller nästan ingenting om innovationer som inte är innovationer till följd av just forskning.

Vi socialdemokrater delar inte ministerns bild av att det var en historiskt stor satsning. För att säga som mina kollegor i utbildningsutskottet: Det är bara sant om man bortser från det faktum att det varje år sker prisökningar. Sett till inflation och faktiska priser innebär den forskningsproposition som regeringen lade fram förra året tvärtom mindre nya resurser än den forskningsproposition som lades på riksdagens bord 2020. Hade vi socialdemokrater fått bestämma hade vi lagt 700 miljoner mer än regeringen till forskning och innovation. Men den debatten har redan hållits här i kammaren.

Jag tror att ministern och jag är helt överens om att Sverige ska fortsätta att ligga i framkant av den medicinska forskningen, att det behövs fler kliniska prövningar och att det behövs ett stort fokus på nya, innovativa behandlingsmetoder och läkemedel.

Jag tycker också att det är väldigt bra att ministern lyfter fram behovet av en nationell digital infrastruktur för hälsodata. Det är bra att ministern lyfter fram vikten av innovativa lösningar för cancervård, neurologi och precisionsmedicin. Jag håller med.

Det verkar dock ändå som om ministern har missat min poäng: Den största utmaningen för svensk sjukvård är det faktum att 85 procent av sjukvårdens resurser används till patienter med kroniska sjukdomar och att den andelen kommer att öka i takt med att de äldre i befolkningen blir fler. Hur ska vi klara den utmaningen?

Dessutom verkar ministern ha missat att forskning och innovation inte är samma sak. Det är olika saker. Framför allt verkar ministern ha missat att det finns ett stort utrymme för regeringen att göra mer än det som hon här redogör för när det gäller att öka innovationskraften i svensk sjukvård.

Frågan är hur Sverige ska öka innovationskraften i hela sjukvårdssystemet. Cancervård och precisionsmedicin är oerhört viktiga pusselbitar. Men hur ska Sverige öka innovationskraften i primärvården, där de många patienterna finns, eller i exempelvis geriatriken?

I dag tar det någonstans mellan 10 och 20 år för innovativa lösningar att komma till nytta i vården. Jag tror att vi är helt överens om att det är alldeles för lång tid. Om en innovation aldrig blir av blir det ju ingen effektivisering och förbättring av vården, varken för patienterna eller för sjukvårdens medarbetare.

Vi behöver diskutera hur Sverige skapar bättre strukturer för forskning. Men vi behöver också diskutera hur vi skapar bättre strukturer för innovationer i sjukvården – i *hela* sjukvården: på diabetesmottagningar, på blodtrycksmottagningar, i demensvården, på de geriatriska avdelningarna och i den palliativa vården. Vi behöver prata om de innovationer som krävs för de många patienternas bästa men också för att underlätta arbetet för personalen som ska göra jobbet med allt fler patienter samtidigt som resurserna krymper.

Den frågan skulle jag gärna vilja veta vad sjukvårdsministern har för tankar kring.

Anf. 134 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Jag vill återigen tacka Karin Sundin för interpellationen. Detta är ett väldigt viktigt och angeläget ämne.

Interpellanten är inne på behovet av att nå de stora patientgrupperna, som också blir allt större. Antalet personer som är 80 år eller äldre kommer att öka med nästan 50 procent de närmaste sex åren. Vi har också att vänta oss ett större antal kroniker och ett ökat tryck på primärvården. Att primärvården följer med i utvecklingen och att det finns verksamhetsnära innovation och utveckling är helt avgörande i detta.

Regeringen gör mycket på många områden. Jag vill påminna om, herr talman, att Sverige enligt FN:s globala innovationsindex är världens näst mest innovativa land. I nästan två decennier har Sverige rankats topp tre i världen. Vi har otroligt goda förutsättningar.

Vi ska inte slå oss till ro och vara nöjda med det. Vi behöver fortsätta utveckla vården för att kunna möta framtidens behov – där är vi helt överens. Men vi ska inte heller piska oss och tro att vi ligger så illa till, när vi faktiskt har ledartröjan på oss i de här frågorna på många sätt.

Återigen: När det gäller cancerområdet och precisionsmedicin ligger Sverige absolut i topp. Där utvecklas också nu en nationell struktur för ett brett införande för att detta ska nå de stora grupperna. Det ska inte koncentreras till våra sex sjukvårdsregioner, utan det ska finnas en struktur som tillgängliggör den bästa och senaste behandlingen för patienter runt om i landet oavsett om man råkar bo nära ett universitetssjukhus eller inte.

Detta är bara ett område där det här sker. På allt fler medicinska områden tas det fram kunskapsstöd och nationella riktlinjer. Socialstyrelsen har fått i uttryckligt uppdrag att jobba mycket mer verksamhetsnära. Det är också ett sätt att stärka strukturerna för att sprida innovation och de framsteg som görs ute i regionerna. Det är ju så: Som svensk sjukvård är organiserad riskerar den att bli fragmenterad. Utveckling riskerar att fastna i en region och inte spridas och komma alla patienter till del.

Bristen på jämlik vård i Sverige är en av våra stora utmaningar. Därför har regeringen valt att arbeta på nya sätt för att ge tydligare styrning och vägledning till

vården, både till professionen och till patienter i form av tydligare information. Socialstyrelsen ska också arbeta nära varje region i fördelning av statsbidrag för att bättre kunna sprida innovation och goda exempel mellan regionerna.

Anf. 135 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Den här debatten kan vara svår att navigera i om man inte har skillnaden mellan forskning och innovation klar för sig. Det är ju inte riktigt samma sak.

Forskning handlar om ett systematiskt arbete för att ta fram ny kunskap. Man använder olika vetenskapliga metoder och verkar inom olika vetenskapliga discipliner.

Innovation är på sätt och vis något väldigt mycket bredare. Det är nya lösningar som svarar mot ett identifierat problem. Värdet uppstår först när innovationen implementeras. Det kan vara en ny process. Det kan vara en ny metod. Det kan vara en tjänst. Det kan absolut också vara ett resultat av forskning och utveckling.

Men det kan också vara resultatet av att två arbetskamrater – det kan vara två läkare eller två undersköterskor – diskuterar sig fram till en lösning på ett gemensamt problem och genomför den lösningen. Det kan vara resultatet av att en patient frågar varför vårdpersonalen gör så här när det skulle vara mycket bättre för patienten att göra något annat. Det kan vara en logistiklösning som man använder i dagligvaruhandeln men som förändrad kan lösa ett logistikproblem på ett sjukhus.

Detta är något annat än forskning och utveckling. Det är verkligen vårdnära, och det är där någonstans vi behöver fundera på hur vi kan ge mer kraft till svensk sjukvård att kunna genomföra denna typ av verksamhetsnära förändringar.

Precis som sjukvårdsministern påpekar rankas Sverige högt som innovationsland. Faktum är dock att sjukvården är ganska dålig på att omsätta innovationer i praktisk verksamhet. Precis som ministern också säger har vi ett fragmenterat sjukvårdssystem, och det är oklart vem som egentligen har ansvaret – och vad ska vi då göra åt det?

Det finns jättemånga goda exempel på hur man kan arbeta strukturerat med innovation i sjukvården. Alla universitetsstäder, tror jag, har innovationskontor där det sker samverkan mellan olika aktörer och verksamheter. I Region Östergötland samverkar man kring en årlig innovationsmässa. I Västra Götalandsregionen, som jag vet att sjukvårdsministern känner väl, kommer man verkligen verksamhetsnära genom den strukturerade innovationsprocess man har, som ger stöd till medarbetare som har en idé som de skulle kunna söka patent för. Då ingår såväl coachning som juridisk rådgivning om det behövs.

Det finns alltså väldigt många goda exempel på hur man kan se till att verksamhetsnära innovationer blir verklighet. Men det brister i nationella strukturer, och det brister i helhetsansvar.

Socialstyrelsen har i sin strategi för innovationer i sjukvården pekat på just denna brist på struktur och helhetsansvar som ett avgörande hinder för ökad innovationskraft. Vad gör man då åt det? Svaret på den frågan kan ju inte vara, tänker jag, att man ska jobba vidare i de bristande strukturer vi har.

Vad tänker sjukvårdsministern om det? Vad ska vi göra åt de bristande strukturererna?

Anf. 136 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Innovation kräver ju utrymme att prövas i verksamheterna. Jag uppfattar att interpellanten och jag är helt överens om det, även om det låter på interpellanten som att jag inte förstår skillnaden mellan forskning och innovation. Det gör jag, och jag har också i mina svar varit inne på båda delarna.

Den verksamhetsnära innovationen kräver luft i systemet, möjlighet att ägna sig åt innovation och strukturer för att kunna pröva och testa innovationer i sin verksamhet. Interpellanten nämnde flera goda exempel, herr talman, på hur kollegialt samarbete och patientmöten kan bidra till innovation. Det är oerhört viktigt att det finns utrymme i scheman och i verksamheter för att arbeta innovativt.

När det gäller strukturer för att sprida detta krävs sådana dels inom verksamheten, dels inom regionerna. Här lyftes också, herr talman, flera goda exempel på hur man uppmärksammar innovationer. Det finns fackförbund som har prisutdelningar för goda innovationer. Det kan handla om ganska lågt hängande frukter och enkla åtgärder som avsevärt underlättar och säkrar vården. Detta ska verkligen främjas och stimuleras.

När det gäller den nationella strukturen är just effektivitetsdelegationen exempel på en ny struktur som regeringen har tagit initiativ till, där man kan få medel för att utveckla och pröva innovationer inom vården. Där har vi alltså ett exempel.

Jag återkommer till att med den organisation för vården vi har med 21 huvudmän som styr och leder sina regioner på lite olika sätt – det är dessutom ganska komplexa verksamheter i ibland rätt stora regioner – är det svårt att hitta en nationell struktur som omhändertar all innovation ute på golvet. Varje region och varje verksamhet måste också ta ansvar för att leda och styra sina verksamheter så att det finns utrymme att utveckla verksamheten och även strukturer att dela utvecklingen vidare.

Jag menar återigen att genom att Socialstyrelsen har fått ett uttalat uppdrag att arbeta mycket mer verksamhetsnära har vi också förbättrat förutsättningarna för att sprida goda exempel mellan regioner.

Anf. 137 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Jag tänker att bristen på innovationskraft eller potentialen i att utveckla den i svensk sjukvård naturligtvis inte är någonting vi kan lösa i en interpellationsdebatt, men jag uppskattar att ministern tycker att frågan är angelägen. Jag noterar även att ministern tycker att det är viktigt med tillräckligt med luft

i systemet för att man ska ha utrymme att jobba med detta. Det kräver naturligtvis också resurser.

Jag kan även konstatera att vi inte är ensamma om att tycka att den här frågan är viktig. Jag vågar säga att alla landets 21 sjukvårdsregioner tycker att frågan är angelägen.

Sveriges sju universitetssjukhusregioner har, med stöd av Swelife och Vinnova, under flera år bedrivit ett gemensamt utvecklingsprojekt för snabbare implementering av innovation i svensk hälso- och sjukvård. Projektet förkortas SIISH. När projektet nu är i mål konstaterar universitetssjukhusregionerna att det behövs mer av politiska åtgärder för att man ska kunna åstadkomma ett mer innovativt och hållbart sjukvårdssystem.

Regionerna menar att det behövs lagstiftning. Hälso- och sjukvårdslagen reglerar i dag på vilket sätt regioner och kommuner ska bedriva sjukvård och att de dessutom ska medverka till forskning för att driva sjukvårdens utveckling framåt. Lagen borde också innehålla ett tydligt uppdrag om innovationer.

Dessutom behövs finansiering av innovationsarbetet. Det är någonting annat än medel till utbildning och forskning. Det är något annat än en life science-strategi.

Den life science-strategi regeringen har lagt fram behöver dessutom konkretiseras i regionala mål och planer. Då krävs ett nationellt uppdrag.

Det var tre tydliga förslag om ökad nationell styrning för att stärka innovationskraften i svensk sjukvård som välkomnas av landets sjukvårdsregioner. Jag tänker att det är förslag som borde passa väl för en sjukvårdsminister som i andra sammanhang menar att det stora problemet för svensk sjukvård är för lite av nationell styrning och statlig styrning.

Anf. 138 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD):

Herr talman! Jag återkommer till att effektivitetsdelegationen är ett exempel på att man kan ansöka om medel för att sprida innovation och utveckla vården och göra den mer effektiv för att klara framtidens utmaningar. Där finns anslag att söka, och där kan man få medel för att göra detta.

I Socialstyrelsens uppdaterade strategi för att möjliggöra och bidra till ansvarsfull innovation inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård konstateras det att de ska skapa förutsättningar för att stödja implementering av innovation hos sina målgrupper. De anger också att de ska följa upp, kartlägga och utvärdera utvecklingen inom innovation hos målgrupperna. Det är ett arbete som pågår.

Herr talman! Jag delar interpellantens bild av att det här är avgörande för hur svensk sjukvård ska klara utvecklingen och framtidens behov med den demografiska utveckling vi har. Arbetet pågår, och jag är glad över att vi är överens om att det är viktigt. Det gör att jag hoppas att det kommer att fortsätta under lång tid framöver, för det kommer vi att behöva.

Jag vill tacka för en angelägen diskussion och passa på att önska både herr talmannen och interpellanten en god jul och ett skönt uppehåll.

(KARIN SUNDIN (S): God jul!)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2025/26:88 Framtidens dataskydd vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till och med *fredagen den 16 januari 2026*.

Motion

med anledning av prop. 2025/26:60 Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående 2025/26:3860 av Nadja Awad m.fl. (V)

§ 22 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 december

2025/26:230 Sveriges stöd till Ukraina

av Elsa Widding (-)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:231 En trygg miljö i förskolan

av Isabell Mixter (V)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 december

2025/26:330 Bristande pristransparens hos bilverkstäder

av Andreas Lennkvist Manriquez (V)

till civilminister Erik Slottnér (KD)

2025/26:331 Nationell vårdförmedling

av Anna Vikström (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:332 Krav på generaldirektörer och myndighetsledning

av Markus Wiechel (SD)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:333 Myndigheters kommunikation om medial granskning

av *Markus Wiechel* (SD)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:334 Allmänhetens förtroende för Skatteverket

av *Markus Wiechel* (SD)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:335 Nationell strategi för CCS och CCU

av *Rickard Nordin* (C)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:336 Likabehandling av kommunala och fristående förskolor

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.05.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 40
(delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 12.47,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.18,
av andre vice talmannen därefter till och med § 15
anf. 87 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 20
anf. 132 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn.....	1
§ 2 Justering av protokoll.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 6 2025/26:FiU2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	2
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU2	2
Anf. 1 DAVID PEREZ (SD)	2
Anf. 2 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	3
Anf. 3 DAVID PEREZ (SD) replik	3
Anf. 4 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	3
Anf. 5 DAVID PEREZ (SD) replik	3
Anf. 6 INGELA NYLUND WATZ (S)	4
Anf. 7 DAVID PEREZ (SD) replik	5
Anf. 8 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	5
Anf. 9 DAVID PEREZ (SD) replik	5
Anf. 10 INGELA NYLUND WATZ (S) replik	5
Anf. 11 ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	6
Anf. 12 MARTIN ÅDAHL (C)	6
Anf. 13 DAVID PEREZ (SD) replik	7
Anf. 14 MARTIN ÅDAHL (C) replik	7
Anf. 15 DAVID PEREZ (SD) replik	7
Anf. 16 MARTIN ÅDAHL (C) replik	8
(Beslut fattades under § 11.)	8
§ 7 Allmänna bidrag till kommuner	8
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU3	8
Anf. 17 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	8
Anf. 18 EVA LINDH (S) replik	9
Anf. 19 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	10
Anf. 20 EVA LINDH (S) replik	10
Anf. 21 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	10
Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	11
Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	11
Anf. 24 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	11
Anf. 25 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	11
Anf. 26 EVA LINDH (S).....	12
Anf. 27 CECILIA RÖNN (L) replik.....	13
Anf. 28 EVA LINDH (S) replik	14
Anf. 29 CECILIA RÖNN (L) replik.....	14
Anf. 30 EVA LINDH (S) replik	14
Anf. 31 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	14
Anf. 32 EVA LINDH (S) replik	15
Anf. 33 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	15
Anf. 34 EVA LINDH (S) replik	15
Anf. 35 ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	16
Anf. 36 EVA LINDH (S) replik	17
Anf. 37 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	17
Anf. 38 EVA LINDH (S) replik	17
Anf. 39 ADAM REUTERSKIÖLD (M) replik.....	17
Anf. 40 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	17
Anf. 41 YUSUF AYDIN (KD).....	19
Anf. 42 EVA LINDH (S) replik	20
Anf. 43 YUSUF AYDIN (KD) replik.....	20
Anf. 44 EVA LINDH (S) replik	20
Anf. 45 YUSUF AYDIN (KD) replik.....	20
Anf. 46 MARTIN ÅDAHL (C)	21

Anf. 47	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	22
Anf. 48	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	22
Anf. 49	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik.....	23
Anf. 50	MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	23
Anf. 51	CECILIA RÖNN (L).....	23
Anf. 52	EVA LINDH (S) replik.....	25
Anf. 53	CECILIA RÖNN (L) replik.....	25
Anf. 54	EVA LINDH (S) replik.....	25
Anf. 55	CECILIA RÖNN (L) replik.....	26
Anf. 56	JANINE ALM ERICSON (MP).....	26
	(Beslut fattades under § 11.).....	27
§ 8	Statsskuldräntor m.m.....	27
	Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU4.....	27
	(Beslut fattades under § 11.).....	27
§ 9	Avgiften till Europeiska unionen.....	27
	Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU5.....	27
Anf. 57	GUNILLA CARLSSON (S).....	28
Anf. 58	MARTIN ÅDAHL (C).....	28
Anf. 59	CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	29
Anf. 60	JAN ERICSON (M).....	29
Anf. 61	ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	30
Anf. 62	HANS EKLIND (KD).....	31
	(Beslut fattades under § 11.).....	32
Ajournering.....		32
Återupptaget sammanträde.....		32
§ 10	Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december.....	32
	NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv.....	32
	NU2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling.....	32
§ 11	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
	sammanträde.....	32
	FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning..	32
	FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	32
	FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.....	32
	FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.....	32
§ 12	Avtackning och avslutning.....	33
Anf. 63	TALMANNEN.....	33
Anf. 64	Ålderspresident ANDERS YGEMAN (S).....	35
Ajournering.....		35
Återupptaget sammanträde.....		35
§ 13	Svar på interpellation 2025/26:86 om valbarhet i val till	
	kommun och region.....	35
Anf. 65	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	35
Anf. 66	JOAKIM SANDELL (S).....	35
Anf. 67	ADRIAN MAGNUSSON (S).....	36
Anf. 68	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	36
Anf. 69	JOAKIM SANDELL (S).....	37
Anf. 70	ADRIAN MAGNUSSON (S).....	37
Anf. 71	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	37
Anf. 72	JOAKIM SANDELL (S).....	38
Anf. 73	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	38
§ 14	Svar på interpellation 2025/26:175 om brott mot	
	småföretagare.....	38
Anf. 74	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	38
Anf. 75	ULRIKA LILJEBERG (C).....	39
Anf. 76	ANDERS ÅDAHL (C).....	40
Anf. 77	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	40
Anf. 78	ULRIKA LILJEBERG (C).....	41
Anf. 79	ANDERS ÅDAHL (C).....	41
Anf. 80	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	41

Anf. 81	ULRIKA LILJEBERG (C)	42
Anf. 82	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	42
§ 15 Svar på interpellation 2025/26:193 om prioriteringen i rättskedjan av våld mot kvinnor43		
Anf. 83	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	43
Anf. 84	LARS ISACSSON (S)	44
Anf. 85	HELENA VILHELMSSON (C)	44
Anf. 86	SANNA BACKESKOG (S)	44
Anf. 87	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	45
Anf. 88	LARS ISACSSON (S)	46
Anf. 89	HELENA VILHELMSSON (C)	46
Anf. 90	SANNA BACKESKOG (S)	46
Anf. 91	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	47
Anf. 92	LARS ISACSSON (S)	47
Anf. 93	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
§ 16 Svar på interpellationerna 2025/26:212 och 217 om statsministerns ansvar för utlämnande av handlingar48		
Anf. 94	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	48
Anf. 95	LAILA NARAGHI (S)	48
Anf. 96	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	49
Anf. 97	LAILA NARAGHI (S)	49
Anf. 98	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	50
Anf. 99	LAILA NARAGHI (S)	50
Anf. 100	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	51
§ 17 Svar på interpellation 2025/26:208 om åtgärder mot den digitala sexhandeln51		
Anf. 101	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	51
Anf. 102	HELENA VILHELMSSON (C)	52
Anf. 103	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	52
Anf. 104	HELENA VILHELMSSON (C)	53
Anf. 105	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	53
Anf. 106	HELENA VILHELMSSON (C)	54
Anf. 107	Jämställdhetsminister NINA LARSSON (L)	54
§ 18 Svar på interpellation 2025/26:190 om eventuell plan för översyn av konststillhörighetslagen55		
Anf. 108	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	55
Anf. 109	ULRIKA WESTERLUND (MP)	55
Anf. 110	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	55
Anf. 111	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	56
Anf. 112	ULRIKA WESTERLUND (MP)	56
Anf. 113	DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	57
Anf. 114	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	57
Anf. 115	ULRIKA WESTERLUND (MP)	57
Anf. 116	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	58
§ 19 Svar på interpellation 2025/26:197 om statens ansvar för primärvården58		
Anf. 117	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	58
Anf. 118	SANNA BACKESKOG (S)	59
Anf. 119	KRISTOFFER LINDBERG (S)	59
Anf. 120	LINNÉA WICKMAN (S)	60
Anf. 121	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	60
Anf. 122	TREDJE VICE TALMANNEN	61
Anf. 123	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	61
Anf. 124	SANNA BACKESKOG (S)	61
Anf. 125	KRISTOFFER LINDBERG (S)	62
Anf. 126	LINNÉA WICKMAN (S)	62
Anf. 127	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	63
Anf. 128	Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	63
Anf. 129	SANNA BACKESKOG (S)	63
Anf. 130	TREDJE VICE TALMANNEN	64

Anf. 131 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	64
§ 20 Svar på interpellation 2025/26:216 om ökad innovationskraft	
i svensk sjukvård	64
Anf. 132 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	64
Anf. 133 KARIN SUNDIN (S).....	65
Anf. 134 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	65
Anf. 135 KARIN SUNDIN (S).....	66
Anf. 136 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD)	66
Anf. 137 KARIN SUNDIN (S).....	66
Anf. 138 Sjukvårdsminister ELISABET LANN (KD).....	67
§ 21 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	67
§ 22 Anmälan om interpellationer	67
§ 23 Anmälan om frågor för skriftliga svar	67
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.05.	68